

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

**DREPTURILE FEMEILOR
O VIAȚĂ FĂRĂ VIOLENȚĂ
ESTE DREPTUL FIECĂREI FEMEI**

București
2023

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE FEMEILOR

**O viață fără violență este dreptul
fiecărei femei**

Ediția a II-a revizuită

**Editura I.R.D.O.,
București, 2023**

Autori: Adrian Bulgaru (coord.), Daniela Albu

Au contribuit la realizarea primei ediții:
Maria-Beatrice Berna, Anca Moț

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Drepturile femeilor : o viață fără violență este dreptul fiecărei
femei. - Ed. a 2-a, reviz.. - București : Editura I.R.D.O., 2023
ISBN 978-606-8650-15-9

34

Copyright © 2023
Institutul Român pentru Drepturile Omului
București, Piața C.A. Rosetti, nr. 4
Telefon : +40213114921
e-mail : office@irdo.ro

I.S.B.N: 978-606-8650-15-9

Motto

(...) realizarea egalității de drept și de fapt între femei și bărbați este un element cheie în prevenirea violenței împotriva femeilor (...)

(Preambul, Convenția de la Istanbul)

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
I. Drepturile femeilor. Introducere	11
II. Instrumente, mecanisme internaționale și documente programatice	17
III. 25 de ani de la adoptarea Declarației de la Beijing și a Platformei de Acțiune a acesteia - Beijing + 25	50
IV. Cadrul juridic național în perioada post-recomandări ale Comitetului CEDAW.....	56
V. Evoluții în legislația națională	60
VI. Tipuri de violență și bariere în calea egalității de gen	64
VII. Rolul Institutului Român pentru Drepturile Omului în promovarea respectării și protecției drepturilor femeilor.....	72
VIII. Aspecte din activitatea Grupului de lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței	86
Anexa I Campanii de informare, formare și conștientizare.....	127
Anexa II Consultări – contribuția Grupului de lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței	133
Bibliografie selectivă.....	156

Cuvânt înainte

Prima ediție a acestei publicații a sintetizat rezultatele dezbaterilor și analizelor realizate în cadrul grupului de lucru pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței domestice al Institutului Român pentru Drepturile Omului. Grupul de lucru înființat în 2017 s-a reunit periodic în scopul identificării celor mai stringente probleme cu care se confruntă femeile din societatea românească în exercitarea drepturilor lor, dar și pentru a explora posibile soluții în vederea combaterii violenței de gen. Grupul de lucru reunește reprezentanți ai unor instituții naționale, specialiști în domeniu și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale având în centrul preocupărilor lor egalitatea de șanse între femei și bărbați și combaterea oricăror forme de violență împotriva femeilor.

În această nouă ediție IRDO prezintă cele mai recente evoluții în domeniul promovării și apărării drepturilor femeilor, dar și limitările și barierele cu care se confruntă în prezent femeile și fetele în exercitarea drepturilor și libertăților lor. La sugestia membrilor grupului de lucru am ales să îmbogățim conținutul părții introductive de scurt istoric enumerând o serie de personalități feminine marcante cărora le datorăm primii pași în emanciparea femeii românce, precum și mari realizări profesionale în varii domenii.

*Lucrarea în forma actuală prezintă cele mai recente concluzii ale Grupului de lucru IRDO în perioada 2020- 2023 care au avut în vedere realitățile specifice ale societății românești și modul în care acestea pot influența cauzele și formele de manifestare ale violenței împotriva femeilor. Sunt prezentate principalele bariere prezente în calea exercitării drepturilor femeilor așa cum au fost identificate în cadrul Grupului de lucru, atât cu sprijinul organizațiilor neguvernamentale, în special cu contribuția **Centrului FILIA** și a **Asociației ANAIS, a Asociației Femeilor din România – Împreună**, cât și cu cea a reprezentanților unor instituții naționale relevante în domeniu **precum ANES, Nazarcea Grup.***

Sunt enumerate riscurile și barierele existente în exercitarea drepturilor femeilor, fără a neglija faptul că dacă nu sunt abordate la timp prin măsuri concrete, pot reprezenta și o frână în calea atingerii Obiectivelor Dezvoltării Durabile ale Agendei 2030.

În 2020 IRDO participa la întâlnirea cu Grupul de lucru al Consiliului Drepturilor Omului al ONU privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor și prezenta concluziile grupului de lucru al IRDO privind situația drepturilor femeilor în România, precum și prima ediție a acestei broșuri realizate de IRDO.

În cei trei ani care au urmat de la publicarea broșurii – perioada 2020-2023 - au avut loc unele îmbunătățiri privind gestionarea și combaterea violenței atât la nivel legislativ, cât și instituțional. Odată cu declanșarea pandemiei de COVID-19 care a avut ca efecte noi provocări la adresa drepturilor omului la nivel global, problemele cu care se confruntă femeile în exercitarea drepturilor lor s-au agravat. Din nefericire acestora li s-au mai adăugat și altele noi. Restricțiile din timpul pandemiei având ca scop limitarea răspândirii virusului au avut în mod involuntar efecte nedorite asupra drepturilor în general și ale drepturilor femeilor și categoriilor vulnerabile în special. Grupul de lucru nu și-a încetat activitatea nici în acea perioadă, ci a continuat să se reunească în format online pentru a analiza noile probleme cu care se confruntau categoriile vulnerabile și pentru a explora viitoare căi de acțiune pentru combaterea violenței domestice. Prin inițiativele întreprinse în domeniul promovării și protejării drepturilor femeilor, IRDO a continuat să își afirme rolul de liant între autoritățile publice și societatea civilă.

A urmat perioada de readaptare și reconstrucție. Dar, în februarie 2022 conflictul din Ucraina a provocat o uriașă criză umanitară și de refugiați din Europa. Printre destinațiile refugiaților ucraineni s-a numărat și țara noastră. Uniunea Europeană a invocat Directiva privind protecția temporară, acordând refugiaților dreptul de a trăi și de a munci în UE pentru o perioadă de până la trei ani. Conform mandatului său IRDO a promovat și sprijinit protecția drepturilor refugiaților ucraineni.

Fenomenul violenței împotriva femeilor a fost analizat atât din punct de vedere social, psihologic, cât și prin raportare la inițiativele politice demarate de comunitatea internațională.

Toate aceste experiențe neașteptate au avut un impact puternic asupra întregii societăți și ne-au arătat cât de esențiale sunt drepturile omului nu numai din punctul de vedere al respectării acestora, ci și din prisma integrării lor în politicile și programele de măsuri guvernamentale pentru asigurarea unei societăți durabile și democratice.

Adrian Bulgaru,
Director al Institutului Român pentru Drepturile Omului

I. Drepturile femeilor

Introducere

De-a lungul istoriei, într-o lume dominată de bărbați, femeile din România n-au avut decât un statut social inferior, în ciuda rolului important pe care l-au avut în familie, comunitate și societate. Drumul emancipării femeii începe în secolul al XI-lea și ia amploare în secolul XX, odată cu afirmarea ideilor și mișcărilor feministe angajate în lupta pentru respectarea și promovarea drepturilor lor.

Există în istoria României numeroase exemple de destine memorabile ale unor femei excepționale care s-au afirmat și au luptat pentru drepturile lor. Ele și-au pus amprenta asupra dezvoltării naționale, influențând chiar și schimbări politice și culturale la nivel mondial:

Ana Ipătescu, personalitate remarcabilă a Revoluției din 1848 din Țara Românească a participat, alături de revoluționarii pașoptiști, la evenimentele din iunie 1848 din București; Ecaterina Varga, revoluționară din Transilvania a apărat interesele moșilor din Munții Apuseni, conducând revolta acestora în anii premergători Revoluției de la 1848; Maria Rosetti a fost prima femeie gazetar din România într-o perioadă când această meserie era exclusiv exercitată de bărbați; figură centrală a evenimentelor din 1848, ea a devenit unul dintre simbolurile istoriei politice naționale. A înființat „Comitetul femeilor” mobilizând fonduri pentru armată și spitale; o altă reprezentantă a feminismului românesc din acea perioadă a fost Elena Ghica, intelectuală de nivel european, scriitoare, istoric, activ implicată și cu merite recunoscute în domeniul ameliorării situației femeii, susținătoare a mișcărilor naționale din sud-estul Europei, una dintre primele alpiniste care au escaladat vârful Mont Blanc.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mișcarea feministă din România, în consonanță cu valul de feminism din Occident, s-a datorat unor femei din elita societății și nu a fost o mișcare de mare amploare, deoarece nu a cuprins tot teritoriul țării, ci s-a manifestat cu precădere în mediul urban, dar a reunit o serie de personalități feminine marcante. Una dintre acestea a fost și Smaranda Gheorghiu. Ca inspector școlar, în 1880, ea este cea care a introdus ideea de asistență școlară în România, inspirată de ce văzuse în alte țări, pledând și pentru cursuri în aer liber. S-a numărat printre primele voci publice din România care a adus în discuție problema urmării paternității, cerând să fie introdusă în Codul Civil. Smaranda Gheorghiu a fost și vice-președinta primului Congres al Uniunii Universale a Femeilor de la Paris (1900).

Codul Civil din 1864 prevedea pentru femei un statut foarte asemănător cu cel al minorilor sau al persoanelor cu incapacități mintale, ele fiind lipsite de drepturi civile și politice.

Mișcarea feministă din România s-a împotrivit prevederilor acestui Cod Civil conform cărora femeile nu puteau încheia acte fără acceptul soțului, nu își puteau gestiona singure veniturile și riscau să își piardă naționalitatea prin căsătoria cu un cetățean străin. Ele nu aveau dreptul să solicite urmărirea pentru pensie alimentară și trebuiau să locuiască la domiciliul stabilit de soț.

Revendicările femeilor din România vizau domenii de ordin economic, cultural, social și politic, mișcarea feministă românească beneficiind de susținere din partea unor politicieni liberali (C.A. Rosetti, Cezar Bolliac, Ion Ghica, Ștefan Zeletin). Cu toate că femeilor li se recunoștea rolul și superioritatea morală în familie, ele continuau să rămână excluse din viața publică, neavând drept de vot.

Odată cu Marea Unire de la 1918 s-au împlinit multe aspirații ale poporului român, dar drepturile femeilor nu erau încă luate în considerare. Acestea nu li se recunoșteau drepturi politice și administrative, deși ele au îndeplinit roluri cheie în multe etape

ale istoriei naționale, în Revoluția de la 1848, în timpul Războiului de Independență sau în perioada Primului Război Mondial, când personalități feminine de marcă au influențat prin contribuția lor evoluția evenimentelor.

În 1921, organizațiile feministe s-au reunit, constituind, la București, Consiliul Național al Femeilor Române, iar dreptul la vot al femeilor devine în 1922 subiect de dezbatere în Parlament datorită amplorii mișcărilor feministe.

Dar nici Legea electorală din 1926 nu clarifica dreptul femeilor de a alege și le interzicea dreptul de a fi alese în Parlament. Dreptul de vot era condiționat de împlinirea vârstei de 30 de ani, iar votanta trebuia să fie știutoare de carte. Întrucât în acea perioadă majoritatea femeilor aveau un nivel de instruire scăzut, în realitate doar un număr mic de femei, aparținând elitei, au beneficiat de dreptul de vot.

În 1923, intră în vigoare cea mai democratică dintre Constituțiile României din perioada precomunistă, însă aceasta nu dă drept de vot femeilor, ci doar menționează că acest drept va fi acordat la momentul oportun prin legi speciale. Doar în 1929, femeile dobândesc dreptul de vot în cadrul alegerilor locale. În cele din urmă, Constituția din 1938 și Legea electorală din 1939 recunosc dreptul de vot femeilor care au împlinit vârsta de 30 de ani. În data de 9 mai 1939, în Monitorul Oficial nr. 106 bis, este publicat decretul-lege privind reforma electorală care prevedea că aveau drept de vot numai știutorii de carte. Această prevedere a însemnat o limitare însemnată a numărului de alegători, dar, pentru prima dată în istoria României, femeile primeau drept de vot.

Timp de sute de ani româncelor le-a fost interzis dreptul electoral. Rolul de casnică le impunea limite, iar societatea dominată de prejudecăți tradiționaliste și conservatoare le atribuia un statut inferior celui al bărbaților.

Prin Legea Electorală din 1939 femeile au câștigat dreptul la vot pentru prima oară în istoria României, datorită activismului mișcărilor feministe pentru drepturile femeilor din România interbelică.

În 1946, se introduce prin Constituție dreptul de vot universal pentru populația majoră, indiferent de sex, iar în 1948 se interzic orice forme de discriminare bazate pe sex. Constituția din 1948 acordă drept de vot tuturor cetățenilor care au împlinit 18 ani, indiferent de sex, dar în timpul regimului comunist exercitarea votului a avut un caracter formal, în condițiile existenței unui partid unic și a unei ideologii totalitare. Cu toate acestea, femeile au dobândit în acea perioadă acces la educație și formare profesională, beneficiind de politicile de reducere drastică a analfabetismului și emancipându-se prin muncă.

Propaganda comunistă punea accent pe dublul rol al femeii atât ca muncitoare, cât și ca mamă. În 1966, se implementează politicile pronataliste prevăzute în Decretul 770/1966, prin care erau interzise avorturile și erau incriminate femeile care recurgeau la întreruperea sarcinii. Deși se susținea mai mult formal suplimentarea numărului de creșe, acordarea concediului de maternitate, de asistență medicală corespunzătoare și mărirea alocațiilor pentru copii, aceste măsuri au fost slab implementate și nu au sprijinit în mod real femeile. Decretul a fost printre primele legislații abolite după căderea regimului comunist, deoarece a avut ca efect foarte multe victime în rândul femeilor din cauza avorturilor ilegale.

Femeile au dobândit în comunism acces la sfera politică, obținând un statut social, precum și o independență economică relativă față de bărbați. Ele au fost promovate în mod propagandistic în posturi de conducere, însă trebuiau să se conformeze politicilor partidului unic. A existat o ierarhie a salarizării deoarece în realitate majoritatea femeilor ocupau de obicei posturi considerate mai ușoare, mai puțin valorizate social. Se poate spune că în comunism

femeile au câștigat anumite drepturi în viața publică, dar nu și în cea privată.

A urmat perioada de tranziție, iar femeile au votat pentru prima dată în cadrul unor alegeri libere în 1990. În post-comunism, situația femeii în societate a fost marcată în principal de următoarele aspecte: ierarhia de gen a muncii și discriminarea salarială; subreprezentarea în sfera politică, dominată de bărbați; acte de misoginism, sexism, discriminarea pe criterii etnice, violență domestică; hărțuirea, excluderea socială, în absența politicilor de protecție socială; feminizarea sărăciei.

Cât au evoluat drepturile femeilor, acum, în secolul XXI, când România este stat membru al Uniunii Europene? Care este condiția femeii în societatea actuală? Ce progrese s-au înregistrat până în prezent? Care sunt factorii care împiedică exercitarea deplină a drepturilor femeilor și ce mari provocări rămân de surmontat în domeniul protecției și respectării acestor drepturi?

În ciuda adoptării de legi în materie, încă mai există obstacole de natură administrativă, instituțională, precum și atitudini sau concepții depășite, care își au originea în anumite modele sau șabloane culturale (mentalități și norme tradiționaliste marcate de stereotipuri și prejudecăți sexiste). Nu toate femeile își cunosc drepturile și nu se poate spune că societatea reușește să le ofere o deplină protecție a acestora. Pe de o parte, neavând acces la educație, la informare și la justiție, victimele devin și mai vulnerabile și rămân prizoniere în cercul închis al relației de putere și control cu agresorul sau cu partenerul de cuplu. Pe de altă parte, autoritățile mandatate să le protejeze nu au întotdeauna pregătirea juridică și psihologică necesară de a oferi sprijin victimelor.

În anul 2019, România avea o legislație amplă în domeniu și există eforturi considerabile de armonizare a acesteia cu cadrul legislativ european. Cu toate acestea, rămân foarte multe de făcut pentru ca femeile să se poată bucura de drepturi depline. Există în

primul rând paradoxul unei legislații specializate, pe de o parte, și agravarea fenomenului violenței domestice, pe de altă parte.

Violența împotriva femeilor se situează încă la rădăcina eșecului de a avea o viață mai bună cu drepturi depline. Analizând acest fenomen, constatăm că se intersectează cu alte forme de manifestare a discriminării și poate afecta capacitatea de exercitare a multor altor drepturi. De asemenea, lipsa unor drepturi și libertăți fundamentale favorizează violența. Ieșirea din acest cerc vicios este încă anevoioasă, dar cu fiecare nouă inițiativă legislativă, cu fiecare exemplu de bună practică, mai facem încă un pas pe drumul unei vieți fără violență, la care fiecare femeie are dreptul.

II. Instrumente, mecanisme internaționale și documente programatice

În data de 10 decembrie 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat și proclamat **Declarația universală a drepturilor omului**. După acest act istoric, Adunarea Generală a recomandat statelor membre să facă apel la toate mijloacele necesare pentru a proclama în mod solemn textul Declarației și „pentru a face astfel ca el să fie distribuit, afișat, citit și comentat, în principal în școli și în alte instituții de învățământ, indiferent de statutul politic al țărilor sau teritoriilor”. Declarația universală a drepturilor omului (1948), în articolul 7, menționează că „toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul fără deosebire la o protecție egală împotriva oricărei discriminări”. Declarația a fost elaborată în jurul a patru piloni – **demnitate, libertate, egalitate și fraternitate**, fiecare dintre acești piloni reprezentând un ideal considerat esențial pentru ca orice persoană, fără deosebire, să se bucure de exercitarea tuturor drepturilor sale în comunitatea în care trăiește. Declarația universală a drepturilor omului reprezintă fundamentul dreptului internațional al drepturilor omului. Aceasta a inspirat și continuă să inspire un bogat corp de tratate internaționale privind drepturile omului, obligatorii din punct de vedere juridic.

Anul 2023 marchează 75 de ani de la proclamarea Declarației universale a drepturilor omului. În data de 10 decembrie 2022, ONU a lansat o campanie de un an pentru a prezenta și oferi vizibilitate Declarației la nivel global, campanie axată pe trei cuvinte cheie **moștenirea, relevanța și activismul** Declarației. În deceniile care au trecut de la semnarea în 1948 a acestui document fundamental pentru susținerea drepturilor omului, putem afirma că drepturile omului au devenit din ce în ce mai cunoscute și mai garantate în întreaga lume. Cu toate acestea promisiunea Declarației pentru demnitate și egalitate continuă să fie amenințată de nedreptățile și conflictele armate care îngreșesc tot mai mult dreptul la viață și la pace. În acest context, IRDO s-a raliat campaniei internaționale

de promovare a Declarației universale a drepturilor omului în pregătirea celei de a 75-a aniversări a acesteia alegând ca temă pentru Conferința anulă a drepturilor omului din 2022, ***Dreptul la siguranță și pace – educație, promovarea schimbării și emancipare.***

Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW) (1979)¹, reprezintă unul dintre cele mai importante instrumente adoptate pe plan internațional în scopul promovării și protecției drepturilor femeilor din întreaga lume.

Din punct de vedere substanțial, Convenția garantează atât drepturi civile și politice, cât și drepturi economice, sociale și culturale. Sintagma „discriminarea față de femei” este definită în articolul 1 din Convenție în următorii termeni: *orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților, fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu.*

Discriminarea se manifestă ca limită în realizarea, la cel mai înalt nivel, a drepturilor civile și politice, respectiv a drepturilor economice, sociale și culturale ale femeilor. Articolul 4 reglementează o categorie juridică aparte (măsurile speciale provizorii) a cărei promovare este în sarcina statelor părți în scopul asigurării egalității de fapt între bărbați și femei. În limbaj comun, măsurile speciale temporare sunt identificate ca „discriminare pozitivă”.

Cu alte cuvinte, spre deosebire de actele discriminatorii interzise sub articolul 1 din Convenție, măsurile speciale temporare sunt recomandate statelor părți la Convenție pentru a ocroti particularitățile

¹ Adoptată de Adunarea Generală prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979 și care a intrat în vigoare la 3 septembrie 1981. România a ratificat Convenția la 26 noiembrie 1981 prin Decretul nr. 342, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 94 din 28 noiembrie 1981. Document disponibil pe http://irido.ro/irido/pdf/134_ro.pdf

biologice ale femeilor, realizând pe această cale deplina egalitate de gen. În acest sens, alineatul 2 al articolului 4 din Convenție menționează că: „*adoptarea de către statele părți a unor măsuri speciale, inclusiv cele prevăzute în prezenta Convenție, care au drept scop ocrotirea maternității, nu este considerată ca un act discriminatoriu*”. Comentariul general nr. 5 al Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei² (Comitetul CEDAW)³ exemplifică măsurile speciale temporare care pot fi adoptate de statele părți la Convenția CEDAW: acțiuni pozitive, tratament preferențial sau sisteme de cote. Acestea din urmă pot fi adoptate pentru a promova integrarea femeilor în educație, economie, politică și ocuparea forței de muncă.

Deși are un conținut cuprinzător, Convenția CEDAW nu reglementează în mod explicit interdicția violenței. Dreptul femeilor de a nu fi supuse actelor de agresiune derivă din coroborarea articolelor 2, 5, 11, 12, și 16⁴ din Convenție.⁵

² Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei supraveghează aplicarea Convenției. Mandatul Comitetului CEDAW este definit în termenii Convenției ca fiind: examinarea rapoartelor prezentate de statele părți asupra măsurilor adoptate în vederea aplicării dispozițiilor Convenției; formularea de recomandări și sugestii generale bazate pe examinarea rapoartelor și informațiilor primite de la statele părți; întocmirea de rapoarte anuale adresate Adunării Generale. A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, IRDO, 2007, p. 54.

³ Comentariul general nr. 5 al Comitetului CEDAW, adoptat în cadrul celei de-a 7-a sesiuni din anul 1988, cu privire la măsurile speciale provizorii, document disponibil la: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/INT_CEDAW_GEC_5827_E.pdf.

⁴ Articolele enunțate reglementează următoarele aspecte: art. 2-obligația statelor părți de a condamna discriminarea față de femei sub toate formele sale și de a duce o politică vizând eliminarea acesteia; art. 5-obligația statelor părți de a adopta măsurile necesare pentru a modifica practicile și comportamentele stereotipe; art. 11– obligația statelor părți de a adopta toate măsurile necesare pentru a elimina discriminarea față de femei în domeniul angajării în muncă; art. 12– obligația statelor părți de a lua toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării față de femei în domeniul sănătății; art. 16 – obligația statelor părți de a lua toate măsurile necesare pentru a elimina discriminarea femeilor în problemele care decurg din relațiile de căsătorie și de familie.

⁵ Interpretarea prevederilor Convenției CEDAW în sensul *dreptului femeilor de a nu fi supuse violenței* este menționată în Comentariul general nr. 12 al Comitetului CEDAW, adoptată în cadrul celei de-a 8-a sesiuni din anul 1989 relativă la violența împotriva femeilor, document disponibil pe https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/INT_CEDAW_GEC_5831_E.pdf.

Problema violenței împotriva femeilor și modul în care interdicția fenomenului violenței este abordată în dispozițiile Convenției sunt aspecte analizate de Comitetul CEDAW în Comentariul general nr. 19.⁶ În partea de început, Comentariul general nr. 19 precizează conexiunea dintre *fenomenul discriminării (art. 1) și fenomenul violenței (art. 2, 5, 11, 12, 16)*: definiția discriminării, prezentată în articolul 1 din Convenția CEDAW, include violența bazată pe criteriul de gen, respectiv violența îndreptată împotriva femeilor sau care afectează femeile în mod disproporționat. Violența îndreptată împotriva femeilor compromite sau anihilează drepturile și libertățile recunoscute în documentele internaționale sau în convențiile specializate în domeniul drepturilor omului și constituie *discriminare* în sensul articolului 1 din Convenția CEDAW.

Elementul de noutate introdus prin Convenția CEDAW constă în recunoașterea tiparelor mentale și comportamentale care mențin starea de inferioritate a femeii în societate ca sursă a fenomenului discriminării de gen. Articolul 5, structurat în două paragrafe, instituie în sarcina statelor părți la Convenție: obligația de a modifica schemele și metodele de comportament social și cultural al bărbatului și femeii, pentru a se ajunge la eliminarea prejudecăților și practicilor cutumiare sau de altă natură care sunt bazate pe ideea de inferioritate sau superioritate a unui sex, sau pe imaginea șablon privind rolul bărbatului sau al femeii (litera (a)); și a asigura ca educația în familie să contribuie la o înțelegere clară a faptului că maternitatea este o funcție socială și recunoașterea responsabilității comune a bărbatului și femeii în creșterea și educarea copiilor și în asigurarea dezvoltării lor, ținând seama că interesul copilului este condiția primordială în toate cazurile (litera (b)). Luând în considerare articolul 5 din Convenție ca sediu al materiei, subiectul practicilor culturale dăunătoare care determină violență extremă asupra femeilor a fost dezvoltat de Comitetul CEDAW în multiple recomandări (de exemplu, recomandarea referitoare la mutilarea genitală feminină)⁷.

⁶ Comentariul general nr. 19 a Comitetului CEDAW, adoptat în cadrul celei de-a 11-a sesiunii din anul 1992 referitor la violența împotriva femeilor, document disponibil pe: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/INT_CEDAW_GEC_3731_E.pdf.

⁷ Comentariul general nr. 14 al Comitetului CEDAW referitor la mutilarea genitală feminină, adoptat în cadrul celei de-a 9-a sesiuni din anul 1990

Articolul 6 este relevant în procesul de analizare a fenomenului violenței împotriva femeilor deoarece, prin dispozițiile sale, sunt condamnate toate formele de violență extremă împotriva femeilor precum traficul de femei și exploatarea prostituției femeilor. În interpretarea conținutului articolului 6 de Comitetul CEDAW, violul este inclus în rândul actelor de violență extremă împotriva femeilor, iar sărăcia și șomajul sunt identificate ca principalele cauze care contribuie la menținerea manifestărilor violente.

În Comentariul general nr. 19, fenomenul violenței este prezentat în conexiune cu drepturi garantate de Convenție: (1) violența afectează dreptul la demnitate în muncă al femeilor, manifestându-se sub forma hărțuirii sau a hărțuirii sexuale; (2) dreptul la sănătate și dreptul la viață sunt afectate în mod direct de violență; (3) practicile cutumiare dăunătoare care mențin femeile într-o stare de subordonare față de bărbați sunt specifice mediului rural, fapt care plasează femeile din zone rurale într-o situație vulnerabilă; sterilizarea forțată, avorturile induse împotriva voinței femeii gravide, impregnarea forțată – reprezintă manifestări violente care lezează drepturile sexuale și reproductive ale femeilor.

Sintetizând informațiile prezentate anterior, deși *dreptul la o viață lipsită de violență* nu se regăsește în mod expres în cadrul drepturilor și garanțiilor prevăzute de Convenția CEDAW, acest drept prezintă implicații asupra tuturor prerogativelor substanțiale cuprinse în articolele 1-16 din Convenția CEDAW.

Dispozițiile Convenției CEDAW au fost completate prin Protocolul Opțional⁸ – acesta extinde competența Comitetului CEDAW la analiza comunicărilor individuale.

Raportul CEDAW cuprinde recomandări de ordin general, dar și recomandări pe teme specifice: adoptarea unui cadru constituțional, legislativ, instituțional adecvat, accesul femeilor la justiție, dezvoltarea mecanismelor naționale pentru protejarea și

⁸ Adoptat la 6 octombrie 1999, intrat în vigoare la 22 decembrie 2000, ratificat de România prin Legea nr. 283/2003, publicată în M.Of. nr. 477 din 4 iulie 2003.

dezvoltarea drepturilor femeilor, măsuri speciale provizorii, practici stereotipe și dăunătoare, violența împotriva femeilor, traficul și exploatarea sexuală, reprezentarea publică și politică, educația, piața muncii, sănătatea, situația femeilor din mediul rural, femeile migrante, femeile care se confruntă cu discriminarea multiplă, căsătoria și relațiile de familie, progresele realizate în vederea amendării articolului 20 alineatul 1 din Convenție. Următoarea raportare a țării noastre fiind programată în iulie 2021.

Aprecieri asupra cadrului național sub monitorizarea Comitetului (CEDAW)

În cadrul reuniunilor Comitetului nr. 1506 și nr. 1507⁹, care au avut loc la 6 iulie 2017, au fost formulate aprecieri asupra rapoartelor naționale periodice combinate nr. 7 și nr. 8¹⁰

Ca urmare a analizei rapoartelor de țară ale României, Comitetul CEDAW a identificat următoarele:

Aspecte pozitive:

- (1) Consolidarea cadrului legislativ adoptat la nivel național după momentul analizării celui de-al șaselea raport periodic al României:
- (a) modificările aduse Legii nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței în familie, în 2013, 2015 și 2016;
 - (b) modificările aduse Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați, în 2012 și 2015;
 - (c) Noul Cod Penal, care armonizează legislația privind traficul de persoane, în iulie 2009;

⁹ A se vedea Comitetul CEDAW/ C/ SR.1506 și 1507.

¹⁰ A se vedea Rapoartele naționale periodice combinate nr. 7 și nr. 8 către Comitetul CEDAW, din 16 februarie 2017 (CEDAW/C/ROU/7 8), document disponibil pe <https://undocs.org/en/CEDAW/C/ROU/7-8>

(2) îmbunătățirea cadrului instituțional și politic în sensul accelerării eliminării discriminării împotriva femeilor și promovarea egalității de gen, prin următoarele activități:

- (a) înființarea Comitetului interministerial pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, în 2016;
- (b) înființarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse pentru Femei și Bărbați, în 2015;
- (c) lansarea mișcării „HeForShe”, la 8 mai 2015;
- (d) înființarea departamentului pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați, în 2014;
- (e) lansarea strategiei naționale de egalitate de șanse între femei și bărbați pentru perioadele 2006-2009, 2010-2012, și 2014–2017;
- (f) dezvoltarea unei strategii naționale de prevenire și combatere a violenței în familie și a planurilor naționale de acțiune aferente pentru perioada 2013-2017;
- (g) adoptarea strategiei naționale de combatere a traficului de persoane, care acoperă perioada 2012-2016;

(3) Observarea evoluțiilor naționale cu privire la ratificarea / aderarea la instrumente internaționale și regionale în domeniul drepturilor femeilor:

- (a) Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice (Convenția de la Istanbul) din 2016;
- (b) Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități în 2008;

(4) Implicarea infracțională a unui funcționar public în trafic de persoane a fost introdusă ca o circumstanță agravantă în noul Cod penal;

(5) Dezincriminarea faptelor femeilor care se ocupă de prostituție în noul Cod penal;

(6) Creșterea reprezentării femeilor în Parlament și inițiativele legislative de introducere a cotelor statutare;

(7) Adoptarea unei strategii naționale de prevenire a părăsirii timpurii a școlii;

(8) Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, care acoperă perioada 2014-2020, este destinată să concilieze viața profesională cu cea de familie și să elimine stereotipurile discriminatorii de gen;

(9) Îmbunătățirea procedurilor și a manualelor în domeniul îngrijirii ginecologice și obstetrice sau în domeniul formării profesioniștilor cu privire la metodele de planificare familială, precum și adoptarea unei strategii naționale de sănătate care să acopere perioada 2014– 2020.

Observând că, în pofida demersurilor pozitive ale României, există în continuare dificultăți la nivel național cu privire la respectarea drepturilor femeii, Comitetul CEDAW a formulat următoarele¹¹:

Recomandări:

(1) Parlamentul României să ia măsuri, în acord cu mandatul său, în ceea ce privește punerea în aplicare a observațiilor finale CEDAW, până la următoarea perioadă de raportare în temeiul Convenției;

(2) România să se asigure că integrează Convenția, Protocolul opțional la aceasta, Comentariile generale și Opiniile Comitetului privind comunicările și anchetele individuale în educația și instruirea juridică pentru toți judecătorii, procurorii și avocații, în scopul de a le permite să aplice direct Convenția și/sau să interpreteze dispozițiile legale naționale în conformitate cu Convenția. De asemenea, recomandă statului parte să continue să sensibilizeze femeile cu privire la drepturile lor în temeiul Convenției și al procedurilor din Protocolul opțional;

(3) Comitetul reiterează *Comentariul general nr. 33 (2015) privind accesul femeilor la justiție* și solicită României:

(a) destigmatizarea victimelor și sensibilizarea cu privire la natura infracțională a violenței împotriva femeilor și fetelor,

¹¹ Observațiile finale ale Comitetului CEDAW asupra Rapoartelor de țară CEDAW / C / SR.1506 și 1507 <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/09/CEDAW-RECOMANDARI-finale-7-si-8-RO.pdf>.

sporirea cunoștințelor acestora cu privire la dreptul lor de a solicita reparații legale și asigurarea cadrului legal astfel încât toate cazurile raportate de violență să fie cercetate efectiv, autorii să fie urmăriți penal și sentințele să fie proporționale cu gravitatea infracțiunii;

- (b) încurajarea femeilor să raporteze cazurile de violență și discriminare bazată pe gen autorităților competente prin nepublicarea numelor martorilor și victimelor în toate cazurile, folosind mijloace eficiente pentru a-i proteja pe martori în timpul procedurilor judecătorești și în urma procedurilor; să se asigure accesul femeilor și fetelor la programe de asistență și protecție a victimelor și martorilor;
- (c) alocarea de resurse adecvate și asigurarea furnizării de asistență juridică gratuită tuturor femeilor fără mijloace financiare suficiente, inclusiv femeilor din mediul rural, femeilor cu dizabilități și femeilor rom, pentru a le permite să semnaleze încălcarea drepturilor lor în fața instanțelor;
- (d) consolidarea metodelor de investigare sensibile la gen de către membrii poliției și ai sistemului de justiție penală;

(4) Comitetul încurajează România să se asigure că Institutul Român pentru Drepturile Omului respectă pe deplin Principiile de la Paris, în special în ceea ce privește mandatul său de a proteja drepturile femeilor și de a promova egalitatea de gen (...);

(5) Comitetul recomandă formularea unei noi Strategii privind egalitatea de gen și violența în familie care să propună măsuri de punere în aplicare a principiului transversalității, așa cum este definit în Legea nr. 202/2002;

(6) Comitetul subliniază nevoia de a evalua amploarea și consecințele căsătoriei forțate, căsătoriei timpurii și căsătoriei copiilor pentru a preveni astfel de forme de căsătorie prin conștientizarea impactului lor extrem de negativ asupra fetelor; se impune modificarea legislației naționale pentru a elimina excepțiile care permit căsătoria sub 18 ani și pentru a se asigura urmărirea penală și pedepsirea adecvată a autorilor infracțiunii;

(7) este necesară adoptarea unei noi strategii împotriva traficului de persoane care să acorde prioritate măsurilor destinate îmbunătățirii situației sociale și economice a femeilor pentru a elimina vulnerabilitatea acestora la traficul de ființe umane (...);

(8) Comitetul observă nevoia de promovare a problematicei traficului de ființe umane în rândul judecătorilor, procurorilor, polițiștilor, polițiștilor de frontieră și inspectorilor de muncă și recomandă introducerea de inspecții proactive pentru identificarea victimelor traficului la locurile de muncă și agențiile de recrutare;

(9) Comitetul recomandă realizarea următoarelor direcții de acțiune:

- alocarea de fonduri suficiente pentru garantarea accesului adecvat al victimelor la adăposturi, permise de ședere temporare și asistență juridică, medicală și psihosocială;
- creșterea gradului de conștientizare a judecătorilor și polițiștilor cu privire la natura penală a exploatării femeilor în prostituție;
- armonizarea prevederilor privind prostituția din Codul civil și Codul penal pentru a legaliza prostituția și a suspenda aplicarea amenziilor administrative femeilor aflate în prostituție;
- abordarea cauzelor principale ale exploatării femeilor și fetelor care practică prostituția, inclusiv sărăcia, precum și avansarea de oportunități alternative de venit și a unor programe educaționale pentru îmbunătățirea nivelului de educație, programe de incluziune socială pentru femeile care doresc să părăsească prostituția;

(10) Comitetul accentuează adoptarea și punerea în aplicare a inițiativelor legislative pentru introducerea cotelor statutare în Parlament, în conformitate cu *Comentariul general nr. 23 (1997) al Comitetului privind participarea femeilor în viața politică și publică*, de exemplu, prin plasarea femeilor și bărbaților pe poziții alternative pentru a obține paritate de gen;

(11) în domeniul educației se recomandă: îmbunătățirea infrastructurii școlare în zonele rurale, inclusiv în zonele în care trăiesc comunitățile de romi și comunitățile defavorizate din punct de

vedere economic, pentru a reduce și a elimina disparitățile în accesul și finalizarea învățământului obligatoriu; îmbunătățirea pregătirii profesorilor cu privire la drepturile femeilor și egalitatea de gen și revizuirea manualelor școlare; prioritizarea eliminării stereotipurilor tradiționale și barierelor structurale care le pot descuraja pe fete să se înscrie în domenii de studiu dominate în mod tradițional de bărbați;

(12) în domeniul integrării pe piața muncii pentru lucrătorii migranți, Comitetul recomandă dezvoltarea unei politici de migrare a forței de muncă în condiții de siguranță pentru a proteja drepturile femeilor lucrătoare migrante, în conformitate cu *Comentariul general nr. 26 (2008) al Comitetului* și consolidarea unor inspecții în locurile de muncă informale, cum ar fi gospodăriile private. De asemenea, încurajează ratificarea Convenției privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și membrii familiilor lor și a *Convenției OIM pentru lucrătorii interni, 2011 (nr. 189)*;

(13) în domeniul sănătății, Comitetul recomandă dezvoltarea de activități în următoarele direcții: asigurarea accesului la asistență medicală de calitate și la prețuri accesibile în domeniul sănătății sexuale și reproductive, în special în zonele rurale, pentru femeile însărcinate, femeile în vârstă, femeile cu dizabilități, femeile migrante și femeile rome; asigurarea unui acces liber la serviciile de avort și de îngrijire post-avort pentru toate femeile; îmbunătățirea eforturilor pentru a garanta că femeile din mediul rural au acces adecvat la apă potabilă și la canalizare, precum și la servicii sociale, de sănătate, de transport și la alte servicii de bază;

(14) pentru a se aborda discriminarea multiplă și discriminarea intersecțională, sunt propuse măsuri speciale temporare, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Convenție și *Comentariul general nr. 25 (2004) al Comitetului*, pentru a se asigura accesul la educație, servicii sociale, îngrijire medicală și asigurări de sănătate pentru femeile rome, femeile care migrează, femeile cu dizabilități și femei care trăiesc cu HIV/SIDA, în vederea accelerării realizării egalității substanțiale pentru acele grupuri, care continuă să se confrunte cu forme de discriminare intersecțională;

(15) Comitetul, reamintind *Comentariile sale generale nr. 21 (1994) privind egalitatea în relațiile de căsătorie și familie și nr. 29 (2013) privind consecințele economice ale căsătoriei, relațiilor de familie și dizolvării acestora*, recomandă:

- (e) încetarea practicilor căsătoriei neînregistrate și întreprinderea de reforme legislative în vederea protejării drepturilor economice ale femeilor în uniunile *de facto*;
- (f) abordarea în mod adecvat și luarea în considerare a nevoilor specifice ale femeilor și copiilor pentru a stabili custodia copilului în cazurile care implică violență de gen în sfera casnică;

(16) Comitetul reamintește punctul 11 din observațiile sale anterioare finale (CEDAW/C/ROM/CO/6) și recomandă îmbunătățirea colectării și analizei datelor, dezagregate în funcție de sex, etnie, dizabilitate, vârstă, zone urbane și rurale și de alți factori relevanți necesari pentru identificarea tendințelor discriminatorii de-a lungul timpului, inclusiv a cazurilor de discriminare multiplă și intersecțională. Comitetul solicită includerea acestor date și analize statistice în următorul raport;

(17) Comitetul atrage atenția cu privire *la acceptarea amendării art. 20 alin. 1 din CEDAW* și cu privire la luarea în considerare a *Declarației și a Platformei de la Beijing*, respectiv a *Agendei 2030* în aplicarea prevederilor Convenției la nivel național.

Analiza particulară a problemei violenței de gen în contextul transmiterii rapoartelor de țară combinate (nr. 7 și 8) și a evaluării lor de Comitetul CEDAW

Aspecte pozitive: Armonizarea legislației naționale cu standardele și garanțiile instituite prin Convenția de la Istanbul¹²

¹² În anul 2016, România a fost cel de-al 14-lea stat care a ratificat Convenția, prin Legea 30/2016, această etapă marcând începutul unui important proces de reformă legislativă.

Aspecte îngrijorătoare:

– Lipsa datelor privind numărul de plângeri și hotărâri judecătorești referitoare la discriminarea bazată pe sex în aplicarea legii anti-discriminare;

– Domeniul limitat de aplicare a legislației existente cu privire la violența împotriva femeilor, a ordinelor de protecție, a strategiei de abordare a violenței bazate pe gen, a strategiei preconizată pentru egalitatea de gen și violența în familie, care exclud cadrul legislativ, violența bazată pe gen comisă în afara domiciliului și violența comisă în uniuni *de facto* și care nu reușesc să se refere în mod explicit la violuri și violuri conjugale și să abordeze violența împotriva femeilor române;

– Limitarea intervenției poliției la cazuri de violență împotriva femeilor în temeiul mandatelor instanței și colaborarea insuficientă între instanțe, poliție și asistenți sociali în cazurile de violență în familie;

– Ratele ridicate de retragere a plângerilor de către victimele violenței bazate pe gen și absența urmăririi penale din oficiu pentru infracțiuni de acest tip, precum și rata scăzută a utilizării medierii în cazurile de violență în familie;

– Cerința probei medico-legale a violenței suferite pentru a solicita un ordin de protecție, ratele scăzute de emitere și implementarea slabă a ordinelor de protecție, eficiența limitată a distanțelor de securitate impuse și ratele scăzute ale anchetelor de încălcare a ordinelor;

– Cerința de a prezenta documente de identitate pentru a avea acces la adăposturi și servicii de sănătate, accesul restricționat la consiliere juridică și psihologică, numărul limitat de adăposturi și centre de criză pentru victimele violenței și lipsa de conștientizare din partea publicului.

Recomandări:

– Colectarea sistematică de date cu privire la cazurile de violență de gen și discriminare împotriva femeilor, introduse în

fața instanțelor și cu privire la numărul de ordine de protecție și includerea acestor date în următorul raport periodic;

– Adoptarea unui pachet legislativ care să abordeze toate formele de violență bazată pe gen, inclusiv violența care se produce în căsătorii și uniuni *de facto*, (violul conjugal), în viața publică și privată;

– Armonizarea legislației naționale privind violența împotriva femeilor cu Convenția de la Istanbul și abordarea specifică a violenței împotriva femeilor rome;

– Stabilirea bazei legale pentru a introduce ordine de protecție emise de poliție, pe lângă ordinele de protecție emise de instanțe și reglementarea aplicării lor atât căsătoriilor, cât și uniunilor *de facto*;

– Prevenirea retragerii plângerilor de către victime, introducerea urmăririi din oficiu pentru infracțiunile de violență de gen împotriva femeilor și asigurarea faptului că, sub nici o formă, cazurile de violență împotriva femeilor, inclusiv violența în familie, nu vor fi abordate în cadrul procedurilor de mediere;

– Facilitarea sarcinii probei asupra victimelor care solicită ordine de protecție;

– Garantarea punerii în aplicare a acestor ordine de către poliție și instanțe;

– Garantarea accesului la asistență juridică gratuită în proceduri privind ordinele de protecție;

– Consolidarea colaborării dintre ofițerii de poliție și asistenții sociali în investigarea violenței împotriva femeilor și fetelor și în luarea de măsuri pentru prevenirea eficientă a încălcării normelor legale;

– Consolidarea obligatorie a capacității judecătorilor, procurorilor, avocaților, ofițerilor de poliție, asistenților sociali și profesioniștilor din domeniul sănătății cu privire la aplicarea strictă a legislației care incriminează violența împotriva femeilor;

– Asigurarea faptului că femeile și fetele supuse violenței au acces complet și total la asistență medicală și psihologică, la adăposturi sigure situate la o distanță rezonabilă și la servicii de consiliere și reabilitare în toate zonele țării.

Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune

Cele două documente au fost adoptate în 1995 la cea de a patra Conferință Mondială a Femeilor care a avut loc la Beijing. Obiectivul principal al Declarației este înlăturarea tuturor obstacolelor cu care se confruntă femeile privind participarea lor activă în viața publică și privată prin asigurarea unei prezențe a femeilor egală cu cea a bărbaților la toate nivelurile societății, în sfera economică, socială, culturală, dar și în luarea deciziilor politice. Conform Declarației, principiul împărțirii/partajării puterii și responsabilității între femei și bărbați ar trebui să fie respectat acasă, la locul de muncă și la nivelul comunității.

Declarația și Platforma de Acțiune reafirmă faptul că egalitatea de șanse dintre femei și bărbați este o condiție pentru deplina respectare a drepturilor omului, a justiției sociale, pentru asigurarea păcii și a dezvoltării. Se face apel la guvernele statelor membre, societatea civilă și sectorul privat să întreprindă măsuri strategice de intervenție în 12 domenii cheie, care au rămas și astăzi valabile, cu toate că de atunci până în prezent s-au înregistrat progrese parțiale.

În același an în care s-au lansat Declarația și Platforma de la Beijing, Uniunea Europeană și-a exprimat sprijinul său politic (în cadrul summitului de la Madrid) pentru implementarea acestor deziderate. De atunci, Uniunea Europeană continuă să monitorizeze stadiul implementării și să impulsioneze progresul

înregistrat la nivelul guvernelor europene. Încă din 1999, Consiliul UE a elaborat o serie de indicatori cantitativi și calitativi pentru evaluarea îndeplinirii obiectivelor Declarației și Platformei Beijing¹³ (pentru mai multe detalii a se vedea capitolul III „25 de ani de la adoptarea Declarației de la Beijing și a Platformei de Acțiune a acesteia – Beijing +25”).

În cadrul celei de a 11-a Conferințe a Comitetului Internațional Coordonator al Instituțiilor Naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului care a avut loc la Amman în 2012, având ca temă „Drepturile femeilor și fetelor: promovarea egalității de gen – rolul Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului” au fost adoptate Declarația de la Amman și Programul de Acțiune pentru Promovarea Egalității de Gen¹⁴. Programul de Acțiune de la Amman se axează pe rolul Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului în participarea publică și politică a femeilor, în asigurarea drepturilor lor economice și sociale, în combaterea violenței împotriva femeilor, în asigurarea sănătății și a drepturilor reproductive.

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

Ziua de 25 septembrie 2015 a reprezentat o dată istorică pentru Organizația Națiunilor Unite datorită adoptării cu prilejul Summit-ului ONU a Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Această agendă globală de acțiune este o adevărată Cartă a secolului 21 pentru popoare și umanitate. Nu este vorba de un simplu document programatic¹⁵, ci de un adevărat pact al națiunilor, care, în cele 35 de pagini ale sale, conține 17 obiective de dezvoltare durabilă și 169 de ținte propuse pentru implementare până în 2030. Pactul

¹³ A se vedea statisticile de gen publicate de Institutul European pentru Egalitate de Gen <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs> .

¹⁴ Documentare electronică în sistem informatic realizată prin accesarea site-ului: <https://nhri.ohchr.org/EN/News/Lists/News/Attachments/85/Amman%20PoA%20FINAL%20-%20EN.pdf>

¹⁵ A se vedea Daniela Albu „Transformarea lumii noastre: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă”, în revista *Drepturile Omului*, nr. 3/2015 p. 19.

mondial pentru dezvoltare durabilă nu este un document cu putere juridică obligatorie, dar rămâne un document istoric. Așa cum se menționează în preambulul Agendei 2030¹⁶ „niciodată până acum conducătorii lumii nu s-au angajat într-o acțiune comună de asemenea amploare, cu o agendă atât de vastă și de universală”. Odată cu comunicarea obiectivelor Agendei 2030 se precizează importanța Declarației Universale a Drepturilor Omului, precum și a altor instrumente internaționale referitoare la respectarea drepturilor omului și a legislației internaționale. Fiecare țară în parte va trebui să implementeze Agenda 2030 luând în considerare specificitățile realității naționale, capacitățile de care dispune, nivelul de dezvoltare, politicile și prioritățile naționale.

Pentru realizarea cu succes a Agendei 2030 este necesară integrarea problemelor de gen în toate activitățile și proiectele globale, deoarece dezvoltarea durabilă nu este posibilă, fără ca toți oamenii să se bucure pe deplin de toate drepturile, libertățile și oportunitățile. De aceea, femeile și fetele trebuie să aibă acces la educație de calitate, la resurse economice, la participare politică, să beneficieze de șanse egale de angajare și să poată avea acces în posturi de conducere la toate nivelurile eșichierului politic. Pentru a reduce la nivel global inegalitatea dintre femei și bărbați și a sprijini emanciparea femeilor, rămâne extrem de importantă eliminarea oricăror forme de discriminare și de violență împotriva acestora.

Prin cele 17 obiective ale sale, Agenda 2030 lansează un apel universal la acțiune pentru combaterea sărăciei, protejarea planetei și asigurarea prosperității și păcii. România a contribuit direct la elaborarea celor 17 obiective de dezvoltare durabilă și a prezentat stadiul implementării acestora în cadrul evaluării naționale voluntare, din iulie 2018, a Forumului Politic la nivel înalt al ONU privind Dezvoltarea Durabilă. Țintele celor 17 obiective sunt de două tipuri cele care implică obținerea unui rezultat concret și cele care vizează mijloace de implementare pentru atingerea ODD-urilor.

¹⁶ Documentare electronică în sistem informatic realizată prin accesarea site-ului <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Obiectivul 5 al Agendei 2030, atingerea egalității de gen și emanciparea femeilor, vizează accesul egal la educație, sănătate și locuri de muncă, participare și reprezentativitate în luarea deciziilor la nivel politic și economic.

ODD 5 are 9 ținte și 14 indicatori. Șase dintre cele 9 ținte ale acestui obiectiv **sunt ținte care implică obținerea unui rezultat concret:**

- eliminarea oricăror forme de discriminare împotriva femeilor și fetelor;
- eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor și a exploatării acestora;
- eliminarea unor practici dăunătoare precum căsătoriile forțate ale minorelor și mutilarea genitală;
- recunoașterea valorii muncii de îngrijire neplătită prin remunerarea acesteia, și promovarea împărțirii responsabilităților domestice;
- asigurarea participării depline a femeilor în posturi de conducere și de luare a deciziilor;
- asigurarea accesului femeilor la drepturile universale de reproducere și sănătate.

Celelalte trei ținte care vizează mijloace de implementare pentru atingerea ODD 5 sunt:

- promovarea drepturilor egale ale femeilor la resurse economice, proprietate și servicii financiare;
- promovarea emancipării femeilor prin tehnologie;

- adoptarea și consolidarea de politici pentru egalitatea de gen și susținerea legislației de punere în aplicare a acestora.

Prin angajamentul global de „a nu lăsa pe nimeni în urmă” țările își propun să accelereze progresul mai ales pentru cei rămași în urmă, adică pentru categoriile vulnerabile. Atingerea ODD 5 implică eradicarea violenței și a discriminării femeilor și fetelor, inclusiv la locul de muncă.

Un sondaj special Eurobarometru din 2017¹⁷ arată că populația din UE este în mare parte favorabilă egalității de gen: 84% dintre europeni consideră că egalitatea de gen este importantă pentru ei (inclusiv 80% dintre bărbați). La nivel internațional, UE include perspectiva de gen în politicile sale externe, de la instrumente comerciale până la Consensul european privind dezvoltarea și la politicile UE de vecinătate și de extindere.

Mecanismul internațional de evaluare periodică universală (Universal Periodic Review-UPR) este singurul mecanism global care analizează situația drepturilor omului în toate statele membre ale Organizației Națiunilor Unite. Prin acest mecanism are loc un proces unic de revizuire periodică a situației drepturilor omului din toate cele 193 de state membre ale ONU. Statele își oferă reciproc recomandări privind drepturile omului. Scopul final al acestei evaluări periodice este acela de a îmbunătăți situația drepturilor omului în fiecare țară.

Grupul de lucru pentru evaluarea periodică universală a examinat dosarele privind drepturile omului din 14 state în cadrul celei de-a 43-a sesiuni, care s-a desfășurat în perioada 1-2 mai 2023. Printre cele 14 state se numără și România. În cadrul celui de-al patrulea ciclu (noiembrie 2022 – februarie 2027), axat pe o mai bună punere în aplicare și monitorizare, România (și celelalte state evaluate)

¹⁷ Documentare electronică în sistem informatic realizată prin accesarea site-ului: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2154>, infografic „Gender equality and gender pay gap”

prezintă măsurile adoptate de punere în aplicare a recomandărilor primite în urma evaluărilor anterioare, precum și evoluțiile care au avut loc de la evaluarea anterioară, aducând la cunoștință provocările cu care se confruntă în acțiunile de monitorizare.¹⁸

Institutul Român pentru Drepturile Omului a contribuit la procesul de evaluare a României din cadrul Mecanismul internațional de evaluare periodică universală – ciclul al patrulea, instituit prin Rezoluția Adunării Generale a ONU 60/251.

În calitate de instituție națională cu atribuții în domeniul drepturilor omului, IRDO a răspuns solicitării Biroului Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului de a transmite o informare pentru cea de-a 43-a sesiune a Grupului de lucru privind evaluarea periodică universală. Pornind de la recomandările adresate României în cel de-al treilea ciclu UPR, documentul realizat de Institut se concentrează pe domenii considerate a fi de o importanță deosebită. Temele abordate în analiza IRDO s-au referit la: **accesul la sănătatea sexuală și reproductivă și la serviciile aferente; drepturile femeilor și violența domestică; egalitate și nediscriminare; traficul de persoane; dreptul la sănătate; dreptul la educație; drepturile copilului; libertatea de opinie și de expresie.**¹⁹

În cadrul celei de-a 54-a sesiuni a Consiliului Drepturilor Omului **printre recomandările adresate României în Raportul Grupului de lucru al ONU pentru evaluarea periodică universală în legătură cu asigurarea exercitării depline a drepturilor femeilor și ale categoriilor vulnerabile**²⁰ se numără și: ratificarea

¹⁸ A se vedea Rapoartele care stau la baza evaluării României la <https://www.upr-info.org/en/review/romania>

¹⁹ „Submission by the Romanian Institute for Human Rights for the 43rd session of the Working Group of the Universal Periodic Review (UPR)” la https://irido.ro/upload_irdo/upload/Submission%20by%20the%20Romanian%20Institute%20for%20Human%20Rights.pdf

²⁰ Human Rights Council Fifty-fourth session 11 September–6 October 2023 Agenda item 6 Universal periodic review Romania <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G23/114/12/PDF/G2311412.pdf?OpenElement>

Convenției 209 (nr. 190) a Organizației Internaționale a Muncii privind violența și hărțuirea²¹; colectarea de date statistice privind violența sexuală și delictele motivate de ură²²; combaterea discursurilor rasiste motivate de ură în mediul online și adoptarea unor măsuri legislative de combatere a violenței cibernetice²³; formare sistematică pentru lucrătorii din poliție și procurori care se ocupă de victimele infracțiunilor motivate de ură, în special cele aparținând categoriilor vulnerabile²⁴; intensificarea campaniilor de educare și conștientizare privind eliminarea stereotipurilor de gen dăunătoare²⁵; intensificarea eforturilor de prevenire a traficului de persoane, elaborarea de programe și mecanisme de combatere a traficului de persoane în scopul exploatarei sexuale, formarea funcționarilor care se ocupă de victimele traficului din prisma unei mai bune înțelegeri a traumelor suferite de victimă²⁶; prevenirea traficului de persoane și; îmbunătățirea serviciilor destinate victimelor²⁷; măsuri pentru incluziunea femeilor pe piața muncii, reducerea decalajelor salariale, accesul femeilor la locuri de muncă decente,²⁸ combaterea hărțuirii femeilor la locul de muncă²⁹; adoptarea unei strategii naționale privind sănătatea sexuală și reproductivă³⁰; intensificarea eforturilor de a aborda problema ratei

²¹ Report of the Working Group on the Universal Periodic Review Romania , 23 June 2023 A/HRC/54/7 Rec 109.11 – Paraguay

²² Rec. 109.18 – Finlanda

²³ Rec. 109.21 – Tunisia; Rec. 109.24-China; 109.27 –Namibia; 109.170 -SUA

²⁴ Rec.109.29 – Irlanda

²⁵ Rec. 109.31 –Estonia; 109.32 – Israel; 109.184 -Bolivia

²⁶ Rec 109.56 – Liban; 109.61-Gambia; 109.62 Tunisia; 109.63 Republica Moldova; 109.64 Africa de Sud; 109.65 – R. A: Siriană; 109.66 – Ucraina; 109.67 – Bangladesh; 109.68-Belarus; 109.69 – Bulgaria; 109.70 –Canada; 109.71 – China; 109.72 R. P D. Coreea; 109.73 Egipt

²⁷ Rec. 109.75-Italia; 109.76-Iordania; 109.77 -Republica Kârgâză; 109.78 -Liechtenstein; 109.79 – Nepal; 109.80 – Oman; 109.81 -Paraguay; 109.82 -Elveția; 109.83-Albania; 109.84 Algeria; 109.85 India; 109.86-Pakistan; 109.87 Filipine; 109.98 – Peru; 109.89 – R. Coreea; 109.90 – Sri Lanka;109.91 -Qatar; 109.92 – Norvegia

²⁸ Rec. 109.93 - Paraguay; 109.94 – Egipt;

²⁹ Rec. 109.95 -Estonia; 109.96 – Vietnam; 109.97 – Albania

³⁰ Rec. 109.110 –Belgia;109.111 – Costa Rica

ridicate a sarcinii la adolescente și practica căsătoriilor timpurii³¹; protejarea sănătății sexuale a categoriilor vulnerabile, inclusiv femeii refugiate, includerea avorturilor la cerere pe lista asigurărilor naționale de sănătate³²; reprezentarea și includerea femeilor în posturi de decizie³³; necesitatea de a lua în considerare modificarea conceptului *infrațiunii de violență sexuală* în legătură cu noțiunea de *consimțământ liber acordat*³⁴; implementarea legislației privind combaterea violenței domestice, servicii integrate, alocare de fonduri și centre de urgență pentru victime.³⁵

Carta Socială Europeană (Revizuită)

Protecția femeilor împotriva actelor de violență este reglementată în Carta Socială Europeană (Revizuită) în mod implicit. Așadar, Carta nu conține o dispoziție expresă care să condamne în mod direct violența împotriva femeilor. Articolul 16 din Carta Socială Europeană (revizuită) stipulează: *în vederea realizării condițiilor de viață indispensabile dezvoltării depline a familiei, celula fundamentală a societății, părțile se angajează să promoveze protecția economică, juridică și socială a vieții de familie, în special prin intermediul prestațiilor sociale și familiale, al dispozițiilor fiscale, al încurajării construirii de locuințe adaptate nevoilor familiale, al ajutoarelor pentru tinerele familii sau orice alte măsuri corespunzătoare.*

Formularea utilizată în articolul 16 se remarcă prin caracterul său extrem de cuprinzător: expresii precum „*condiții de viață indispensabile dezvoltării depline a familiei*” sau „*părțile se angajează să promoveze protecția economică, juridică și socială a vieții de familie*” demonstrează caracterul incluziv al reglementării avansate de Cartă.

³¹ Rec. 109.115 –Muntenegru; 109.128 – Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord

³² Rec. 109.119- Germania

³³ Rec 109.157 –Suedia; 109.160- Togo

³⁴ Rec. 109.168-Spania; 109.169 Islanda. Această recomandare este menționată și în Raportul GREVIO drept îmbunătățire necesară pentru ca țara noastră să se conformeze pe deplin cu prevederile Convenției de la Istanbul.

³⁵ Rec. 109.181-Argentina; 109.186-Cehia

Prevenirea și combaterea violenței domestice reprezintă o formă de manifestare concretă a ambelor sintagme analizate anterior. Includerea problemei violenței domestice în sfera de reglementare a articolului 16 din Carta Socială Europeană (Revizuită) este posibilă în temeiul interpretării elaborate de Comitetul European al Drepturilor Sociale (CEDS)³⁶.

În interpretarea oficială a articolului 16, CEDS aplică o metodologie sistemică deoarece corelează dispozițiile articolului 16 cu cele ale articolului 17 din Cartă: *Articolul 16 se aplică tuturor formelor de violență în familie. Întrucât violența împotriva copiilor este abordată mai exact prin articolul 17 (...)*.³⁷

Obligațiile pozitive atribuite statelor pot fi asumate atât în drept (măsuri adecvate) – inclusiv ordine de restricție – cât și ca pedepse pentru făptuitori, compensații corecte pentru daunele pecuniare și non-pecuniare suferite de victime, posibilitatea victimelor – și asociațiilor care acționează în numele lor – să ducă cazurile în instanță și aranjamente speciale pentru audierea victimelor în instanță și în practică (înregistrarea și analiza datelor fiabile, instruire, în special pentru ofițerii de poliție și servicii pentru a reduce riscul de violență și sprijinirea și reabilitarea victimelor).

Fiind un fenomen social complex, violența afectează conținutul celor 3 generații de drepturi ale omului (avem în vedere drepturile

³⁶ Comitetul European al Drepturilor Sociale (CEDS) reprezintă mecanismul competent cu monitorizarea implementării dispozițiilor cuprinse în: Carta Socială Europeană din adoptată în anul 1961 la San Torino; Protocolul Adițional din anul 1988; Carta Socială Europeană (Revizuită) adoptată în anul 1996. Comitetul este alcătuit din 15 experți independenți aleși de Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei pentru un mandat de 6 ani, având posibilitatea de reînnoire. CEDS își concretizează activitatea în *decizii și concluzii*. Deși documentele menționate aparțin reglementărilor juridice *soft law* (ne referim la reglementări care nu au aplicabilitate directă în legislația națională), acestea pot să modeleze normele juridice naționale adoptate în domeniul economic și social prin orientările pe care le trasează.

³⁷ Comitetul European al Drepturilor Sociale, *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights*, Consiliul Europei, 2018, p. 167.

de primă generație-civile și politice; drepturile economice, sociale și culturale și drepturile de solidaritate). Rândurile de mai sus demonstrează caracterul *transversal* al fenomenului violenței, efectele produse de acesta din urmă fiind vizibile în plan social prin raportare la impactul produs asupra funcționalității familiei.

Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice

Documentul, formulat de către Consiliul Europei în 2014, semnat de România în 2014 și ratificat în 2016, prevede că statele au obligația de a combate violența împotriva femeilor sub toate formele sale și de a lua măsuri pentru protecția victimelor și judecarea agresorilor.

Convenția reformează cadrul juridic internațional prin reglementarea unor aspecte juridice inovatoare:

- definește criteriul „genului” și îl integrează în toate domeniile sociale; în conexiune cu criteriul „genului” sunt definite „violența împotriva femeilor”, „violența domestică”, „violența de gen împotriva femeilor”;

- elimină orice justificare de încălcare a drepturilor femeilor în temeiul culturii și tradiției (precum crimele de onoare, mutilarea genitală feminină, căsătoriile forțate sau timpurii);

- din punct de vedere procedural, instituie interdicția soluționării cazurilor de violență prin mijloace alternative (de exemplu mediere sau arbitraj);

- instituie un mecanism specific de monitorizare și control al implementărilor prevederilor Convenției alcătuit din 15 experți independenți și imparțiali – Grupul de experți privind acțiunea împotriva violenței asupra femeilor și a violenței domestice (GREVIO)³⁸

- GREVIO are mandatul de a monitoriza stadiul implementării Convenției de la Istanbul de către fiecare țară în parte

³⁸ A se vedea Rezoluția Comitetului de Miniștri CM/Res (2014)43 cu privire la regulile de procedură pentru alegerea membrilor Grupului de experți privind Acțiunea împotriva violenței asupra Femeilor și a violenței domestice, document disponibil pe <https://rm.coe.int/16805c4ba0>.

– în relație cu procedura de monitorizare și control coordonată de GREVIO, România a transmis răspunsurile la chestionarul care indică situația implementării Convenției de la Istanbul la nivel național, în septembrie 2019.

– următorul raport de țară a fost transmis de România în februarie 2020, fiind evaluată de GREVIO (vizită de evaluare – octombrie 2020 și publicarea rapoartelor GREVIO – iunie 2021).

Raportul GREVIO privind implementarea Convenției de la Istanbul adoptat în 4 martie 2022 și publicat în 16 iunie 2022³⁹ a evaluat România ca având un sistem robust de sprijin și protecție integrată pentru victimele violenței domestice, realizat printr-un progres legislativ semnificativ în ceea ce privește reglementarea unor măsuri de prevenire și combatere a violenței domestice, evidențiază aspectele pozitive, și formulează o serie de recomandări pentru ca România să poată atinge niveluri mai înalte de conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul.

Aspecte pozitive: sunt remarcate eforturile autorităților pentru o implementare eficientă a Convenției de la Istanbul și se apreciază progresul României în consolidarea cadrului legal, politic și instituțional în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice. Sunt apreciate modificările la Legea nr. 217/2003, care în prezent tind către o mai bună armonizare cu prevederile Convenției. Un alt element pozitiv este și introducerea ordinului temporar de protecție, măsură salutară care vine în sprijinul victimelor violenței și permite înlăturarea agresorilor. **Totodată, GREVIO a salutat faptul că violența cibernetică este adăugată la definiția violenței domestice.**

Se apreciază că legislația și strategia privind violența domestică oferă un cadru propice pentru o abordare concertată a prevenirii și combaterii violenței domestice.

³⁹ GREVIO/Inf(2022)6 Adopted by GREVIO on 4 March 2022 Published on 16 June 2022 Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence Council of Europe <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>

Se subliniază faptul că România a luat o serie de măsuri pentru abordarea violenței sexuale prin adoptarea recentă a unei strategii naționale pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale. Pornind de la faptul că s-a înființat un centru pilot pentru victime care le oferă îngrijiri medicale de urgență, examinări medico legale pentru colectarea dovezilor, sprijin și consiliere juridică, GREVIO încurajează autoritățile să continue să înființeze astfel de centre în toată țara și în număr suficient.

În Raport se subliniază rolul important al Agenției Naționale pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați în elaborarea și implementarea legislației și a măsurilor în domeniul combaterii violenței domestice și al realizării egalității de gen.

GREVIO a subliniat absența unor politici cuprinzătoare⁴⁰ privind alte forme de violență, în special hărțuirea sexuală, hărțuirea prin urmărirea obsesivă a unei persoane (*stalking*), și căsătoria forțată.

Lacune – recomandări

Raportul menționează dificultățile întâmpinate de către autorități în implementarea eficientă a legislației, a politicilor și măsurilor relevante în domeniu. Se remarcă o slabă coordonare interinstituțională și se recomandă cooperarea autorităților cu ONG-urile. Se observă lipsa resurselor financiare adecvate care ar trebui alocate din bugetele locale pentru sprijinul victimelor. Este necesar mai mult sprijin financiar pentru organizațiile de femei cu preocupări în domeniul combaterii violenței.

O altă lacună semnalată este și lipsa unui sistem integrat de colectare a datelor privitoare la toate formele de violență împotriva femeilor.

Cu toate că se remarcă progresul autorităților române în domeniul formării celor care lucrează direct cu victime ale violenței

⁴⁰ România a adoptat în 2022: Hotărârea de guvern nr. 1.547/2022 pentru aprobarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2022—2027; Hotărârea de guvern nr 592/2021 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale „SINERGIE” 2021-2030 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale.

domestice, rămâne necesară o mai bună consolidare a capacității profesioniștilor și ai celor care oferă servicii victimelor.

În Raport se mai precizează că în conceperea și monitorizarea politicilor de prevenire și combatere a violenței este necesară **integrarea perspectivei de gen** și a unor componente care să reflecte situația din punctul de vedere al femeilor și fetelor din comunitățile române și din alte grupuri de femei și fete vulnerabile. Astfel cum s-a menționat anterior este necesară îmbunătățirea colectării de date conform articolului 11 al Convenției, precum și o difuzare mai largă și mai concertată a informațiilor cu privire la serviciile de sprijin pentru victimele violenței domestice. De asemenea, este necesară extinderea numărului de adăposturi și facilități pentru victime ale violenței și violenței.

În conformitate cu articolului 36, paragraful 1 al Convenției alt domeniu care necesită îmbunătățire se referă la identificarea femeilor solicitante de azil care s-au confruntat sau care riscă să se confrunte cu violența sexuală și la asigurarea de cazare, servicii de sprijin și protecție pentru a se evita sau reduce riscul de returnare în țara de origine.

În Raportul GREVIO s-a mai subliniat și că sunt necesare îmbunătățiri pentru ca țara noastră să se conformeze pe deplin cu obligațiile Convenției. Printre acestea se numără și necesitatea de a lua în considerare modificarea conceptului infracțiunii de violență sexuală în legătură cu noțiunea de consimțământ liber acordat.

Directiva 2012/29/UE cu privire la standardele minime privind drepturile, sprijinul și protecția victimelor infracțiunilor

Adoptarea, la nivelul Uniunii Europene, a Directivei 2012/29/UE constituie un demers legal pertinent în procesul de combatere a fenomenului violenței.

Obiectivul general al Directivei rezidă în consolidarea măsurilor naționale deja existente privitoare la protecția victimelor și armonizarea lor cu standardele minime de la nivelul UE privind drepturile, sprijinul și protecția victimelor infracțiunilor.

Obiectivele specifice urmărite de Directivă constau în:

- asigurarea faptului că victimele infracțiunilor primesc informații, sprijin și protecție adecvate și pot participa la procedurile penale oriunde s-a produs dauna în UE;
- asigurarea faptului că victimele infracțiunilor sunt recunoscute și tratate într-o manieră respectuoasă, sensibilă și profesională în funcție de nevoile lor individuale și fără nici o discriminare (de exemplu, bazată pe naționalitate, statut de rezident, rasă, religie, vârstă, sex etc.);
- stabilirea de standarde minime pentru victimele tuturor infracțiunilor, indiferent de cetățenia victimei sau statutul de reședință. De îndată ce o infracțiune este săvârșită sau o procedură penală are loc în UE, victimei trebuie să i se acorde drepturile stabilite de Directiva victimelor. Conform Directivei, membrii familiei victimelor decedate sunt considerate victime în sine.

Utilitatea juridică a Directivei este ilustrată prin reglementarea riguroasă a drepturilor victimelor infracțiunilor:

- dreptul de a înțelege mesajul transmis și dreptul de a se face înțeles în timpul contactului cu o autoritate (de exemplu, utilizarea unui limbaj simplu și accesibil);
- dreptul de a primi informații referitoare la cazul său încă de la primul contact cu o autoritate;
- dreptul de a formula și depune o plângere oficială și dreptul de a primi o confirmare scrisă;
- dreptul de a fi asistat de interpret/traducător (cel puțin în timpul interviurilor /interogării victimei);
- dreptul de a primi informații despre progresul cazului;
- dreptul de a accesa serviciile de sprijinire a victimelor;
- dreptul de a-și promova cauza în instanță;
- dreptul de a exercita remediile legale împotriva deciziei de a nu declanșa urmărirea penală;
- dreptul la rambursarea cheltuielilor;
- dreptul de a primi ajutor juridic și de a recupera proprietățile furate.

Strategia Consiliului Europei privitoare la egalitatea de gen 2018-2023

Consiliul Europei a lansat (pentru perioada 2018-2023) un document programatic a cărui menire constă în realizarea *egalității substanțiale, efective, între bărbați și femei*. Strategia privitoare la egalitatea de gen pentru perioada 2018-2023 are în vedere 6 obiective:

- (1) Prevenirea și combaterea stereotipurilor de gen și a sexismului;
- (2) Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie;
- (3) Asigurarea accesului egal al femeilor la justiție;
- (4) Obținerea unei participări echilibrate a femeilor și bărbaților la procesul decizional politic și public;
- (5) Protejarea drepturilor femeilor și fetelor migrante, refugiate și solicitante de azil;
- (6) Integrearea dimensiunii de gen în toate politicile și măsurile.

Strategia circumscrie fiecărui obiectiv o serie de acțiuni prin intermediul cărora se poate concretiza respectivul obiectiv și, in extenso, se poate obține dezideratul egalității de gen. Pe aceste coordonate, reținem ca acțiuni avansate pentru concretizarea obiectivului strategic nr. 2, *Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie*, următoarele acțiuni:

- **aplicarea instrucțiunilor internaționale relevante**, inclusiv instrucțiunile Comitetului Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), ținând cont de Comentariul general nr. 35 privind violența de gen împotriva femeilor și actualizând Comentariul general nr. 19;
- sprijinirea statelor membre în pregătirea lor pentru **semnarea, ratificarea și punerea în aplicare** a Convenției de la Istanbul, Convenției privind lupta împotriva traficului de ființe umane și Convenția de la Lanzarote, inclusiv prin furnizarea de expertiză tehnică și juridică;
- **diseminarea informațiilor** cuprinse în Convenția de la Istanbul, în Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane

și Convenția de la Lanzarote în mediul actorilor nestatali pentru a încuraja contribuția lor la punerea în aplicare a acesteia, evidențiind legătura dintre violența împotriva femeilor și relațiile istorice inegale de putere dintre femei și bărbați în societate;

- **adoptarea de măsuri în conformitate cu Convenția de la Istanbul, precum:** abordarea violenței sexuale și a hărțuirii femeilor în spațiul public; sprijinirea statelor membre în sensul abordării tuturor formelor de violență; sprijinirea victimelor violenței în familie care caută adăpost și locuință ca măsură de protecție; dezvoltarea colectării de date privind violența împotriva femeilor și violența în familie; instituirea și dezvoltarea de organisme de coordonare la nivel național; dezvoltarea strategiilor naționale pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie;
- **dezvoltarea de instrumente pentru a aborda necesitatea prevenirii și combaterii violenței** în familie împotriva bărbaților și a băieților;
- **abordarea rolului bărbaților ca autori de violență bazată pe sex și dezvoltarea de instrumente de informare** privind rolul bărbaților în prevenirea violenței împotriva femeilor și fetelor;
- **prevenirea și combaterea unor forme suplimentare de violență împotriva femeilor**, cum ar fi violența politică și violența socială;
- **promovarea cadrului juridic** al Convenției de la Istanbul, Convenției privind lupta împotriva traficului de ființe umane și al Convenției de la Lanzarote, dincolo de continentul european, punând la dispoziție expertiză și împărtășind bune practici în contextul cooperării cu statele nemembre și cu alte organizații regionale și internaționale.

Cadrul Recomandărilor formulate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei

Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec (2015)2 către statele membre privind integrarea genului în sport⁴¹ enunță ca ⁴²obiectiv general Construirea unei societăți în care să existe cultura egalității între genuri în domeniul sportiv.

Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2017)9 referitoare la egalitatea de gen în domeniul audiovizual

Identificarea unor direcții pozitive de acțiune: sprijinirea inițiativelor și a campaniilor de sensibilizare pentru combaterea stereotipurilor de gen, inclusiv discursul de ură și sexismul în sectorul audiovizual; promovarea imaginilor non-stereotipice și evitarea publicității sexuale, a limbajului și a conținutului care ar putea duce la discriminare pe motive de sex, instigare la ură și violență bazată pe gen; sprijinirea și promovarea bunelor practici prin dialog social și ⁴³ prin dezvoltarea rețelelor și parteneriatelor între diferite părți interesate din sectorul audiovizual pentru a continua egalitatea de gen în diversele lor activități.

Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec (2019)1 referitoare la prevenirea și combaterea sexismului

Inovație juridică: definește noțiunea de „sexism” și arată legătura dintre „sexism” și „violență”: *orice act, gest, reprezentare vizuală, cuvinte rostite sau scrise, practică sau comportament bazat pe idee că o persoană sau un grup de persoane este inferioară/inferior din cauza sexului său, fie că practicile sau manifestările negative se realizează în public sau în privat, în sfera online sau offline (...) care rezultă în vătămări sau suferințe fizice, sexuale,*

⁴¹ Adoptată la 21 ianuarie 2015, document disponibil la <https://www.icsspe.org/system/files/Council%20of%20Europe%20-%20Recommendation%20Gender%20Mainstreaming%20CM%20Rec%20%282015%292.pdf>

⁴² Adoptată la 27 septembrie 2017, document disponibil la <https://rm.coe.int/prevenirea-si-combaterea-sexismului/16809fab89>

⁴³ Adoptată la 27 martie 2019, document disponibil la <https://rm.coe.int/168093b26a>

psihologice sau socioeconomice pentru o persoană sau grup de persoane sau crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator.

Evoluții legislative și strategii la nivelul UE

Rezoluția Parlamentului European din 21 ianuarie 2021 referitoare la Strategia UE privind egalitatea de gen (2019/2169(INI))

Directiva (UE) 2023/970 a Parlamentului European și a Consiliului de consolidare a aplicării principiului egalității de remunerare pentru aceeași muncă sau pentru o muncă de aceeași valoare între bărbați și femei prin transparență salarială și mecanisme de asigurare a respectării legii.

Strategia UE în domeniu este Strategia privind egalitatea de gen 2020-2025

Aceasta prezintă obiective și acțiuni care să determine obținerea unui progres semnificativ până în 2025 în ceea ce privește o Europă a egalității de gen, unde atât fetele, cât și băieții, femeile, cât și bărbații să aibă șanse și oportunități egale de a prospera și de a participa în mod activ și la nivel de conducere la dezvoltarea societății europene. Obiectivele principale ale strategiei sunt combaterea violenței bazate pe sex, a stereotipurilor, micșorarea decalajului dintre femei și bărbați pe piața muncii, participarea egală în diversele sectoare ale economiei, reprezentativitatea femeilor în politică și în posturi de luare a deciziilor.

În data de 8 martie 2022 Comisia Europeană a adoptat propunerea de Directivă⁴⁴ privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Prin aceasta se urmărește

⁴⁴ Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0105> (new EU-wide proposal for a directive to combat violence against women and domestic violence)

introducerea unor norme minime specifice privind drepturile victimelor infracțiunilor și incriminarea celor mai severe forme de violență împotriva femeilor și de violență cibernetică.

Directiva privind echilibrul de gen în consiliile de administrație, care urmărește să îmbunătățească echilibrul de gen în pozițiile de luare a deciziilor în cele mai mari întreprinderi cotate la bursă din UE. După 10 ani de negocieri, Directiva a fost adoptată 22 noiembrie 2022⁴⁵. Directiva, cunoscută sub numele de „Femeile în consiliile de administrație”, a fost adoptată la zece ani după ce a fost propusă. Ea urmărește să se introducă proceduri transparente de recrutare în marile companii, garantarea că cel puțin 40% din posturile de administrator neexecutiv, sau 33% din toate posturile de administrator sunt ocupate de femei până la sfârșitul lunii iunie 2026.

Obiectivul combaterii violenței pe criterii de gen este prevăzut în:
Strategia cuprinzătoare a UE privind drepturile copilului
Strategia UE privind drepturile victimelor (2020-2025)
Strategia privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ 2020-2025
Strategia privind drepturile persoanelor cu handicap 2021-2030
Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale
Planul de acțiune pentru egalitatea de gen III.

⁴⁵ Directive (EU) 2022/2381 of the EU Parliament and of the Council of 23 November 2022 on improving the gender balance among directors of listed companies and related measures <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2381>

III. 25 de ani de la adoptarea Declarației de la Beijing și a Platformei de Acțiune a acesteia – Beijing + 25

În 2020 s-au împlinit 25 de ani de când Platforma de Acțiune de la Beijing din 1995 a conturat cele 12 domenii-cheie în care sunt necesare intervenții concrete pentru asigurarea egalității de tratament și a șanselor egale pentru femei și bărbați, fete și băieți.

Această aniversare a fost considerată de comunitatea internațională un prilej de mobilizare generală la nivel global pentru realizarea egalității de gen astfel cum a fost prevăzută în Declarația de la Beijing, dar și pentru atingerea obiectivului major – obiectivul 5 al Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, pe care statele lumii s-au angajat să îl îndeplinească alături de toate celelalte 16 obiective pentru transformarea lumii noastre.

În cadrul Platformei au fost prevăzute modalități concrete pentru ca țările să producă schimbări. În 2019, anul pregător al aniversării a 25 de ani de la inițierea Platformei de la Beijing, cele 12 domenii cheie rămân extrem de actuale:

1. Femeile și mediul – femeile de pe glob sunt afectate de gravitatea schimbărilor climatice și de lipsa accesului la apă potabilă.

2. Femeile și reprezentativitatea – un factor al egalității este și *prezența femeilor în structurile de putere și în luarea deciziilor.*

3. Fetele fără copilărie – căsătoriile timpurii, *violența sexuală*, mutilarea genitală.

4. Femeile și economia – discriminări în remunerația femeilor în raport cu remunerația bărbaților. Acest decalaj continuă să persiste; prin munca neplătită în gospodăria și îngrijirea familiei, a copiilor și bătrânilor, femeile contribuie la creșterea economiilor din țările lor.

5. Femeile și drepturile lor – toate statele membre ONU trebuie să asigure femeilor dreptul la cetățenie, dreptul la vot, dreptul la proprietate, *dreptul la educație și accesul la servicii de sănătate.*

6. Femeile și educația – *accesul egal și nediscriminatoriu la toate formele și nivelurile de educație și formare.* Deși la nivelul învățământului primar există egalitate între fete și băieți, în cadrul învățământului superior inegalitățile persistă în multe state membre.

7. Violența împotriva femeilor – violența împiedică capacitatea femeilor și fetelor de a prospera în familie și societate. De la Conferința de la Beijing, multe țări au adoptat legi cu privire la stoparea violenței în familie. Cu toate acestea, la nivel global rămân lacune ale legislației, dificultăți de implementare a acesteia și lipsa accesului la servicii esențiale.

8. Femeile și sărăcia – atunci când femeile sunt sărace, drepturile lor nu sunt protejate. Ele se confruntă cu o dublă *discriminare, cea de gen și cea economică.* Ca urmare, femeile, familiile, comunitățile și economiile au de suferit. Sărăcia este mai acută în mediul rural.

9. Femeile și mecanismele instituționale – instituțiile specializate joacă un rol important în promovarea legilor, politicilor și programelor naționale din perspectiva egalității de gen. Legile și politicile eficiente, împreună cu mecanisme mai puternice pentru coordonarea factorilor implicați și asigurarea punerii lor în aplicare pot aduce schimbarea.

10. Femeile și sănătatea – femeile trebuie să fie sănătoase pentru a-și atinge întregul potențial. Aceasta include nutriția adecvată, respectarea drepturilor sexuale și de reproducere, sănătatea mintală, precum și *libertatea împotriva violenței*.

11. Femeile și conflictele armate

Războaiele și conflictele armate distrug familiile și societățile, iar femeile și fetele devin vulnerabile. *Violența sexuală este răspândită și este adesea folosită ca tactică de război.*

12. Femeile și mass-media

Mass-media joacă un rol semnificativ în perpetuarea unor norme sociale și a unor *stereotipuri care scuză sau minimalizează discriminarea și violența împotriva femeilor*. Dar aceasta poate prezenta pozitiv personalități feminine, lideri puternici, modele de urmat.

După cum se poate vedea, aproape toate cele 12 domenii cheie ale Platformei de la Beijing au tangență, direct sau indirect, cu fenomenul violenței asupra femeilor.

În cadrul celei de a 52-a sesiuni a Comisiei pentru Populație și Dezvoltare din aprilie 2019, cu prilejul celei de a 25-a aniversări a Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare de la Cairo (CIPD), în contextul deținerii de către România a celui de al doilea mandat consecutiv de membru al Comisiei pentru Populație și Dezvoltare (2018-2021), Ioan Jinga, Ambasadorul Misiunii Permanente a României la ONU a susținut o declarație în numele Uniunii Europene și al statelor membre. În această declarație, diplomatul a subliniat rolul Programului de Acțiune al CIPD în

realizarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă și a reafirmat angajamentul UE de „a promova, proteja și realiza toate drepturile umane și de a implementa complet și eficient Platforma și Programul de Acțiune de la Beijing și Programul de Acțiune al CIPD”⁴⁶.

În perioada 29– 30 octombrie 2019 a avut loc la Geneva Reuniunea regională de evaluare Beijing + 25

Statele membre UNECE⁴⁷ au analizat progresul și au identificat barierele existente privind implementarea Platformei de Acțiune de la Beijing. Evenimentul a fost organizat în cadrul pregătirilor pentru evaluarea globală Beijing+25 din 2020.

S-au examinat factorii care afectează punerea în aplicare a Platformei Beijing pentru realizarea egalității de gen și din perspectiva realizării obiectivelor Agendei 2030. UNECE și Agenția Femeile ONU au pregătit un raport regional de revizuire și evaluare pe baza rapoartelor naționale, care a fost discutat în cadrul reuniunii.

În Raportul său național, România⁴⁸ a prezentat evoluțiile legislative în domeniul promovării și protecției drepturilor femeilor și a enumerat prioritățile de țară din ultimii cinci ani

⁴⁶ Documentare electronică în sistem informatic realizată prin accesarea site-ului <https://mpnewyork.mae.ro/local-news/2182>.

⁴⁷ Acronimul „UNECE” (United Nations Economic Commission for Europe)– desemnează titulatura comisiei regionale organizată sub auspiciile Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite al cărei obiectiv de activitate constă în promovarea cooperării și integrării economice între statele membre.

⁴⁸ Documentare electronică în sistem informatic realizată prin accesarea site-ului https://www.unece.org/fileadmin/DAM/Gender/Beijing_20/Romania.pdf

pentru accelerarea progresului. Prima dintre aceste priorități este **eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor**, urmată de participarea și reprezentarea politică a femeilor, reglementarea remunerării muncii femeilor (concediu de maternitate plătit, servicii de sănătate), schimbarea unor norme sociale negative și a unor stereotipuri de gen.

În Raport se arată că din perspectiva prevederilor art. 5 lit. b). al Convenției CEDAW și a art. 25 al Convenției de la Istanbul, violența sexuală rămâne o prioritate constantă a Agenției Naționale pentru Egalitate de Șanse (ANES). ANES furnizează examinări medicale și medico-legale, asistență post-traumatică și consiliere pentru victimele violenței prin înființarea la Unitatea de Primiri Urgențe (UPU) a unor centre de urgență integrate cu personal medical specializat în tratarea victimelor. În noiembrie 2018, ANES în parteneriat cu Spitalul Universitar de Urgență București și cu Ministerul Sănătății, a lansat un Centru Pilot de Criză pentru Situații de Viol. Proiectul pilot a dat startul extinderii acestui tip de serviciu de sprijin integrat la nivel național, prin crearea a 10 centre de criză pentru viol în cele 8 regiuni de dezvoltare.

Deși Platforma de acțiune de la Beijing a fost adoptată în urmă cu 25 de ani, multe dintre provocările identificate în 1995 rămân actuale și în prezent. Printre acestea se numără diferența de remunerare între femei și bărbați, distribuția inegală a muncii neremunerate, munca invizibilă și munca informală, fenomenul violenței domestice, prezentarea unei imagini stereotipe a femeii în mass-media și publicitate, pentru a enumera numai o parte dintre acestea. Implementarea Platformei de la Beijing a fost îngreunată și de problemele globale emergente: pandemia de COVID-19, schimbările climatice, terorismul, conflictele, crizele de sănătate, economice și financiare globale. Toate acestea au contribuit la creșterea inegalității. Mai mult decât atât, climatul geopolitic actual se caracterizează prin conservatorism, naționalism și tensiuni asupra securității având efecte negative în realizarea egalității de gen. Este de menționat și faptul că schimbările climatice nu constituiau o prioritate politică cu 25 de ani în urmă. Criza climatică actuală poate

adânci sărăcia și inegalitățile, în special în țările cu venituri mici. Abordarea implicațiilor de gen a crizei climatice este de cele mai multe ori trecută cu vederea de către factorii de decizie și adesea schimbările climatice sunt considerate cu precădere o problemă de securitate umană, fără a se sublinia necesitatea unei analize de gen.

Din această perspectivă, Grupul de Lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței domestice, în perioada 2020-2023 și-a concentrat atenția asupra tuturor aspectelor privind siguranța femeilor și fetelor în societatea românească, abordând totodată varietatea formelor prin care se poate manifesta violența împotriva femeilor, fără a neglija perspectiva egalității dintre femei și bărbați, lacunele legislative și de implementare, abordările sexiste și stereotipe privind atât profilul victimei, cât și al agresorului.

IV. Cadrul juridic național în perioada post-recomandări ale Comitetului CEDAW

ANALIZĂ ASUPRA EVOLUȚIILOR NAȚIONALE ÎN PERIOADA POST-EVALUARE A COMITETULUI CEDAW (I)

Aspectul pozitiv observat de Comitetul CEDAW cu ocazia evaluării rapoartelor de țară nr. 7 și nr. 8 în domeniul combaterii violenței împotriva femeilor se referă la aderarea României la Convenția de la Istanbul.

În cadrul secțiunii de recomandări, Comitetul subliniază necesitatea armonizării legislației naționale cu standardele și garanțiile instituite prin acest instrument regional.

În perioada ulterioară recomandărilor Comitetului, luând în considerare această premisă, autoritățile naționale, în conformitate cu dispozițiile Convenției de la Istanbul, au demarat acțiuni de eficientizare a legislației în domeniul combaterii violenței de gen.

Cadrul legislativ național a fost amendat în două dimensiuni:

- (1) dimensiunea generală – sintetizată de dispozițiile Legii nr. 202/2002 și
- (2) dimensiunea specifică, referitoare la violență, având ca punct de plecare Legea nr. 217/2003.

ANALIZĂ ASUPRA EVOLUȚIILOR NAȚIONALE ÎN PERIOADA POST-EVALUARE A COMITETULUI CEDAW (II)

1) Legea nr. 178/2018 modifică și completează Legea nr. 202/2002 prin instituirea de măsuri de promovare a egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați care vizează cadrul conceptual și cadrul instituțional.

Cu privire la primul aspect, Legea nr. 178/2018 inserează definiția violenței de gen (fapta de violență direcționată împotriva unei femei sau, după caz, a unui bărbat, motivată de apartenența de sex) și îi dezvoltă conținutul la următoarele aspecte: violența domestică, violența sexuală, mutilarea genitală a femeilor, căsătoria forțată, avortul forțat și sterilizarea forțată, hărțuirea sexuală, traficul de ființe umane și prostituția forțată.

Cadrul instituțional a fost consolidat prin introducerea ocupației de expert/tehnician în domeniul egalității de șanse și prin clarificarea statutului autorităților competente în materia egalității de gen: COJES (Comisia Județeană de Egalitate de Șanse), ANES (Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse), INCSMPS (Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale).

2) Legea nr. 232/2018 modifică și completează Legea nr. 202/2002 prin extinderea faptelor interzise la actele de hărțuire, hărțuire sexuală sau hărțuire psihologică. De asemenea, se extinde sfera agenților constatori a faptelor discriminatorii prin includerea ofițerilor, agenților de poliție din cadrul Poliției Române, ofițerilor și subofițerilor din cadrul Jandarmeriei Române, ofițerilor și agenților de poliție din cadrul Poliției de Frontieră Române, în zona de competență, precum și a polițiștilor locali.

**ANALIZĂ ASUPRA EVOLUȚIILOR NAȚIONALE ÎN PERIOADA
POST-EVALUARE A COMITETULUI CEDAW (III)**

În scopul combaterii fenomenului violenței împotriva femeilor, Legea cadru nr. 217/2003 a fost amendată prin Legea nr. 174/2018 în următoarele domenii de acțiune :

– extinderea cadrului principiilor legale aplicabile în activitatea de combatere a violenței domestice prin introducerea principiului protecției vieții și siguranței victimei, principiului respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a principiului abordării integrate;

– conceptualizarea violenței domestice, aceasta desemnând: orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială sau spirituală care se produce în mediul familial sau domestic, ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima;

– responsabilizarea autorităților publice în activitatea de prevenire și combatere a violenței domestice și consolidarea mandatului ANES în acest domeniu; de asemenea, sunt reglementate: servicii sociale pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, locuințe protejate pentru victimele violenței, centre de asistență destinate agresorilor, servicii de tip linie telefonică de urgență;

– în scopul protecției victimei violenței se instituie ordinul de protecție provizoriu emis de către polițiștii care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică, în scopul diminuării acestui risc.

**ANALIZĂ ASUPRA EVOLUȚIILOR NAȚIONALE ÎN PERIOADA
POST-EVALUARE A COMITETULUI CEDAW (IV)**

– măsurile de protecție EFECTIVĂ a victimei care pot fi dispuse prin ORDINUL DE PROTECȚIE PROVIZORIU sunt :

a) evacuarea temporară a agresorului din locuința comună, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate; b) reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința comună; c) obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei acesteia, ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate; d) obligarea agresorului de a purta permanent un sistem electronic de supraveghere; e) obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute.

Legea nr. 212/2019 amendează Legea nr. 217/2003 prin introducerea, în favoarea părții căreia i s-a respins cererea de emitere a unui ordin de protecție, dreptul de a exercita calea de atac a apelului în termen de 3 zile de la pronunțare (dacă hotărârea s-a dat cu citarea părților) sau de la comunicare (dacă părțile nu au fost citate).

În lumina informațiilor prezentate anterior, apreciem că simpla normativizare la nivel european-regional a procesului de combatere a fenomenului violenței este insuficientă în absența eforturilor susținute de la nivel regional în sensul eficientizării legislației naționale.

V. Evoluții în legislația națională

Noile reglementări din legislația națională vin în sprijinul combaterii eficiente a violenței împotriva femeilor:

Legea nr. 35/2017 privind completarea art. 23 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie în care se prevede printre altele:

a) obligarea agresorului de a se prezenta periodic, la un interval de timp stabilit de instanță potrivit împrejurărilor, la secția de poliție competentă cu supravegherea respectării ordinului de protecție;

b) obligarea agresorului de a da informații organului de poliție cu privire la noua locuință, în cazul în care prin ordin s-a dispus evacuarea lui din locuința familiei.

Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie; ordinul de protecție provizoriu poate fi emis și semnat de polițistul aflat în exercițiul funcțiunii.

Prin Hotărârea de Guvern nr. 365/24.05.2018, a fost aprobată Strategia națională privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018 – 2021, precum și Planul operațional pentru perioada 2018 – 2021 pentru implementarea Strategiei. H.G.-ul definește rolul Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați de a promova principiul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. Hotărârea are în vedere înființarea și dezvoltarea unor servicii destinate protecției victimelor violenței în familie, în paralel cu asigurarea capacității instituționale de implementare a proiectelor în sprijinul acestora.

Ordinul nr. 146/2578/2018 privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști, cât și aspecte conexe cu incidență în materie penală.

Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie; ordinul de protecție provizoriu poate fi emis și semnat de polițistul aflat în exercițiul funcțiunii.

Prin **Hotărârea de Guvern nr. 365/24.05.2018** a fost aprobată Strategia națională privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018 – 2021, precum și Planul operațional pentru perioada 2018 – 2021 pentru implementarea Strategiei. H.G.-ul definește rolul Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați de a promova principiul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. Hotărârea are în vedere înființarea și dezvoltarea unor servicii destinate protecției victimelor violenței în familie, în paralel cu asigurarea capacității instituționale de implementare a proiectelor în sprijinul acestora.

Ordinul ministrului muncii și justiției sociale (OMMJS) nr. 2525/2018 privind aprobarea Procedurii pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică.

A fost adoptată **Legea nr. 212/2019, privind modificarea alin. (1) al art. 30 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice.**

„Art. 30 – (1) Hotărârea prin care se soluționează cererea de emitere a ordinului de protecție este supusă numai apelului, în termen de 3 zile de la pronunțare dacă s-a dat cu citarea părților și de la comunicare dacă s-a dat fără citarea lor.”

Astfel se acordă victimei un drept esențial de care era privată până acum. Aceasta va putea ataca în instanță, cu apel, respingerea

emiterii unui ordin de protecție de către un judecător. În procesul de consultare a legislatorului cu societatea civilă, Asociația ANAIS a contribuit în mod special la succesul acestei inițiative legislative.

Legea nr. 167/2020 reglementează în mod expres fenomenul hărțuirii morale la locul de muncă modificând actele normative în domeniul nediscriminării și al egalității de șanse. Adoptată în data de 7 august 2020 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare și Legea Nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați.

Au fost adoptate în anul 2022 **Hotărârea de Guvern nr. 1547/2022** pentru aprobarea Strategiei naționale pentru promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2022-2027⁴⁹

STRATEGIA NAȚIONALĂ pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale „SINERGIE” 2021 – 2030 Strategie inovativă și integrată. Intervenție multidisciplinară. Nonstereotipuri. Egalitate de șanse între femei și bărbați. Responsabilitate. Ghiduri și instrumente de lucru Informare și instruire Educație la toate nivelurile | Hotărâre 592/2021

Răspunderea penală Legea nr. 233/2020⁵⁰

În 2020 a fost adoptată modificarea la Codul Penal în ceea ce privește regimul juridic al răspunderii penale raportat la faptele de violență în familie. Astfel, se modifică aliniatul 2 al articolului 199 Cod Penal, normă ce configurează **faptele de violență în familie sub forma infracțiunilor de loviri și alte violențe și vătămare corporală din culpă**. Proiectul de lege adoptat în data de 05.11.2020 a fost promulgat de președinte, devenind **Legea 233/2020**.

⁴⁹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 1239 din 22 decembrie 2022 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/262994>

⁵⁰ Publicată în Monitorul Oficial nr. 1036 din 5 noiembrie 2020 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/232662>

Actualmente, la aceste fapte de violență în familie sub forma infracțiunilor de loviri și alte violențe și vătămare corporală din culpă sunt posibile două moduri prin care răspunderea penală este înlăturată:

- împăcarea dintre agresor și victimă (directă sau sub forma medierii), și
- retragerea plângerii prealabile de către victimă (directă sau sub forma medierii).

Cea mai recentă lege în domeniu, Legea nr. 240 din 19 iulie 2023⁵¹ privind modificarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice ridică nivelul de protecție a victimelor dând posibilitatea unei intervenții rapide în caz de pericol. Durata maximă a ordinului de protecție se majorează de la 6 luni la 12 (un an).

Totodată, **se extind categoriile de beneficiari ai ordinului de protecție** și ai ordinului de protecție provizoriu, limitat anterior la victimele violenței domestice. Astfel, vor beneficia de ordinul de protecție toate victimele care au nevoie de protecție, în urma tuturor formelor de violență, indiferent de relația care există între victimă și agresor.

Se va interveni nu doar în cazul violențelor fizice, ci și în cazurile de hărțuire online, apeluri telefonice nepotrivite multiple, urmărirea în mod repetat, fără drept sau interes legitim, a unei femei sau supravegherea locuinței acesteia sau a altor locuri pe care le frecventează.

Faptele ce pot justifica solicitarea unui asemenea ordin sunt orice acte de violență fizică sau psihică ce pun în pericol viața, integritatea sau libertatea unei persoane. În cazurile grave, se poate aplica monitorizarea agresorului cu o brățară electronică.

Asfel, s-a reglementat ordinul de protecție similar celui pentru violența domestică, deoarece în legislația în vigoare pentru victimele violențelor, altele decât cele din sfera domestică, exista doar protecție penală.

⁵¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 669 din 20 iulie 2023 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/272310>

VI. Tipuri de violență și bariere în calea egalității de gen

Cauzele care conduc la violența în familie sunt multiple. În fiecare stat membru acestea depind de contextul social, economic și cultural al țării respective. Neavând independență financiară, acces la educație, sănătate, justiție și informare, deseori femeile sunt nevoite să depindă de soții sau partenerii lor.

Violența afectează femeile, familiile acestora, comunitățile în care trăiesc și, în final, societatea. Este o încălcare a drepturilor omului care își are rădăcinile în inegalitate. Pentru a combate violența împotriva femeilor și diviziunea puterii sociale, politice, economice sunt necesare măsuri și politici eficiente, trebuie încurajată reprezentativitatea femeilor și combătute mentalitățile conservatoare, patriarhale, ghidate de modele și concepte stereotipe care mai sunt încă perpetuate la nivel instituțional în societatea românească.

Violența, așa cum arată și diagrama puterii și controlului, se poate manifesta prin abuzuri verbale și intimidări, culminând cu cazuri grave: violul sau omuciderea. Multe femei rămân prizoniere ale violenței din cauza lipsurilor materiale, a lipsei de educație și informare. De cele mai multe ori ele aleg tăcerea din cauza pierderii încrederii în sine și a poziției de inferioritate care le este indusă de partener. Astfel, femeia victimă a diferitelor tipuri de violență, suferă o serie de traume care îi pot marca personalitatea, răpindu-i treptat încrederea în forțele proprii.

TIPURI DE VIOLENȚĂ

VIOLENȚA FIZICĂ ȘI FORMELE SALE DE MANIFESTARE
Violența sexuală, violul
hărțuirea sexuală
violența fizică – aceasta
poate culmina cu omucidere

ALTE FORME DE VIOLENȚĂ
Violența psihologică, abuzul verbal, violența economică
poate culmina cu traficul de ființe umane

Traumă. Tipuri de traumă⁵²

Nivel de stres	Eveniment	Proces
Ușor	Părăsirea casei părintești	Aglomerare în locuință
Mediu	Căsătoria Pierderea locului de muncă Separarea de partener Avort spontan	Dificultăți financiare Certuri cu superiorii A deveni părinte unic
Sever	Divorț Nașterea primului copil	Șomaj prelungit
Extrem	Victimă a agresiunilor sau a violenței domestice Moartea partenerului Maladie letală a partenerului sau a copilului	Abuz repetat Maladie proprie
Catastrofal	Moartea copilului Sinuciderea partenerului de viață	Prizonierat Lagăr

⁵² Prezentare Viorela Togan, Nazarcea Group, DGASPC Sector 1, psiholog în cadrul Grupului de lucru 2019.

Conform datelor statistice prezentate de Institutul European pentru Egalitate de Gen (EIGE)⁵³ pentru 2015 se remarcă încă diferența de remunerare între femei și bărbați. În UE această diferență este de 16% și abia s-a schimbat în ultimul deceniu. În majoritatea țărilor UE decalajul se reduce treptat, dar în Malta, Portugalia și Slovenia decalajul a crescut cu mai mult de 3% din 2007.

Există diferențe mari între statele membre privind decalajul dintre remunerarea femeilor și cea a bărbaților, variind între 3,5% în România și 25,6% în Estonia.

Institutul European pentru Egalitate de Gen studiază comparativ indexul egalității de gen. Acesta este un instrument de măsurare a progresului în domeniul egalității și studiat comparativ expune atenției domeniile în care este nevoie de progres și de măsuri mai eficiente pentru realizarea egalității de gen.

România pe locul 25 în UE la indicele egalității de gen, înregistrând scorul de 54,5.⁵⁴

Între 2005 și 2017, scorul României a crescut cu 4,6 puncte (+2,1 puncte din 2015). România avansează spre egalitatea de gen într-un ritm mai lent decât multe dintre statele membre ale UE.

Inegalitățile de gen în România sunt cele mai accentuate în domeniul *puterii/reprezentativitate* (38,8 puncte), *timpului* (50,3 puncte) și *dobândirii de cunoștințe* (51,5). Cel mai mare scor al României este în domeniul *sănătății* (71,1 puncte)⁵⁵. Din 2005, scorurile României s-au îmbunătățit cel mai mult în domeniul *banilor* (+8,8 puncte) și al *puterii/reprezentativitate* (+8,1). Tendința a regresat în domeniul *muncii* (-0,9 puncte).

În 2022, România a coborât cu un loc situându-se pe locul 26 la Indicele egalității de gen cu scorul de 53,7 (din 100 de puncte) fiind cu

⁵³ A se vedea EIGE, Indicele egalității de gen, la <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2015/RO>

⁵⁴ *Ibidem.*

⁵⁵ Domeniul sănătate, deși a fost analizat comparativ, nu a fost luat în considerare în calcularea indicelui egalității de gen

14,9 puncte sub scorul UE⁵⁶, cu mențiunea că datele pentru indexul 2022 se bazează pe informații și date colectate, în cea mai mare parte, în cursul anului 2020. Este important de subliniat că această ușoară scădere se datorează și declanșării în acea perioadă a pandemiei COVID-19. Din 2010 scorul României a crescut cu 2,9 puncte, dar în 2019 a scăzut ușor (cu 0,8 puncte)⁵⁷, ceea ce se datorează în principal limitelor existente în domeniul împuternicirii femeilor și al reprezentativității.

O îmbunătățire semnificativă în 2023⁵⁸ se înregistrează în subdomeniul **activităților sociale** (+23,6 puncte din 2020). Acest subdomeniu a fost motorul cheie al schimbării clasamentului României care a crescut la acest capitol cu 17 locuri, până pe locul 8. Cu toate acestea, România se află în 2023 pe ultimul loc în UE la Indicele egalității de gen înregistrând 56,1 din 100 de puncte. Scorul este cu 14,1 puncte sub scorul pentru UE în ansamblu.⁵⁹

Deși, scorul României a crescut din 2010 cu 5,3 puncte, iar din 2020, scorul României a crescut cu 2,4 puncte, în prezent se înregistrează o scădere în domeniul puterii (reprezentativitate). Din 2020, scorul României în domeniul puterii a scăzut cu 1,9 puncte, rezultând o scădere a clasamentului de pe locul 22 pe locul 23. În această perioadă, inegalitățile de gen s-au accentuat în subdomeniile de luare a deciziilor politice (-4,3 puncte) și economice (-2,1 puncte), în care țara noastră ocupă locurile 26, respectiv 27.

Roata puterii și a controlului. Cum conștientizează victima că se află într-o relație toxică, abuzivă?

Normalizarea violenței reprezintă o piedică majoră în dezvoltarea durabilă a unei societăți democratice în care sunt respectate toate

⁵⁶ A se vedea EIGE, Indicele egalității de gen 2022 la <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/RO>

⁵⁷ A se vedea EIGE, Indicele egalității de gen 2019 la <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/RO> (indexul pentru România 54,5)

⁵⁸ European Institute for Gender Equality Gender Equality index Romania 2023 la <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/country/RO>

De menționat că datele pentru Indexul 2024 sunt în mare parte din 2021 și 2022. Indicele egalității de gen oferă UE și statelor membre un scor de la 1 la 100. Un scor de 100 ar însemna că o țară a atins egalitatea deplină între femei și bărbați.

⁵⁹ *Ibidem*

drepturile și libertățile cetățeanului. Sunt foarte multe cauze ale acestei nedorite normalizări a violenței care țin de cultura, tradițiile și obiceiurile fiecărei țări în parte. Drumul spre normalizarea violenței poate porni de la percepțiile mentalului colectiv, de la educația primită în familie, de la alimentarea subconștientului cu imagini stereotipe, la ideile învechite ale unui patriarhat în care femeia este desconsiderată și subjugată. Experții și activiștii în domeniul combaterii violenței au oferit de-a lungul timpului diverse abordări teoretice ale problematicii violenței concretizate în materiale de specialitate sau ghiduri în limbaj accesibil, atât pentru a veni în sprijinul victimelor, cât și pentru a servi drept instrumente de lucru pentru specialiștii în domeniu. Una dintre cele mai renumite ilustrări a relației victimă agresor o reprezintă Roata puterii și a controlului. Criticată parțial pentru note de simplism în abordare, ea continuă să fie folosită și în prezent de către specialiști la nivel global.

Diagrama puterii și controlului, numită și modelul Duluth⁶⁰ este concepută sub formă de roată, deoarece cu fiecare exercitare a controlului se restrânge tot mai mult libertatea persoanei abuzate, până când aceasta se găsește într-un cerc vicios, de unde i se pare că nu mai are ieșire. Modelul Duluth și-a luat numele de la Duluth, Minnesota, orașul unde a fost elaborat pentru prima oară. Proiectul de Intervenție în domeniul abuzului domestic a fost primul program de cooperare între diverse agenții în abordarea fenomenului violenței domestice.

⁶⁰ Modelul Duluth a fost singura abordare politică privind relația victimă-agresor care a primit premiul pentru politicile viitorului din 2014 pentru eforturile în stoparea violenței împotriva femeilor și fetelor, numit și premiul Gold, singurul premiu internațional care recunoaște politicile și nu oamenii, „Modelul Duluth” a fost prima politică umanitară care a fost onorată în istoria acestui premiu.

Acest program experimental, desfășurat la Duluth în 1981, a coordonat acțiunile unei varietăți de agenții care se ocupau de conflictele generate de violența domestică. Modelul pilot a fost realizat de un grup mic de activiste în domeniul drepturilor femeilor din mișcarea femeilor victime ale violențelor fizice⁶¹ și a avut ca primi subiecți cinci femei victime și patru bărbați agresori.⁶² Ascultând poveștile de violență și abuz, personalul proiectului a elaborat această diagramă extrem de utilă, deoarece documentează sintetic cele mai frecvente comportamente și tactici de abuz folosite de agresori împotriva victimelor.

Programul a fost replicat și în alte jurisdicții care își propuneau să se ocupe mai eficient de violența domestică, iar mai apoi, a fost folosit pe scară largă începând cu 1984, ca model de ilustrare și explicare a mecanismelor violenței atât pentru specialiștii în domeniu, cât și pentru victime, astfel încât acestea să poată conștientiza mai bine situația în care se află și cum se poziționează în relația cu agresorul.

Violența fizică se poate produce ocazional sau rar, dar rămâne o amenințare în ceea ce privește atacuri violente viitoare și astfel agresorul preia controlul asupra vieții și situației femeii.

Roata puterii și a controlului nu este utilă numai pentru profesioniști și consilierii victimelor, ci și pentru victime, deoarece le sprijină să înțeleagă mai ușor situația lor, care pare să fie fără ieșire, până în momentul când, prin redobândirea încrederii în sine, femeia abuzată va reuși să rupă cercul violenței.

Diagrama prezintă modelul universal al intimidării și controlului. Au fost alese cele mai frecvente metode de intimidare și abuz folosite de partener, dar aceasta nu înseamnă că exemplele sunt exhaustive.

Adeseori femeia este pusă într-o poziție de inferioritate, importanța ei în familie, personalitatea ei sunt desconsiderate, marginalizate. De multe ori sunt folosiți copiii în scopul constrângerii și manipulării, iar de

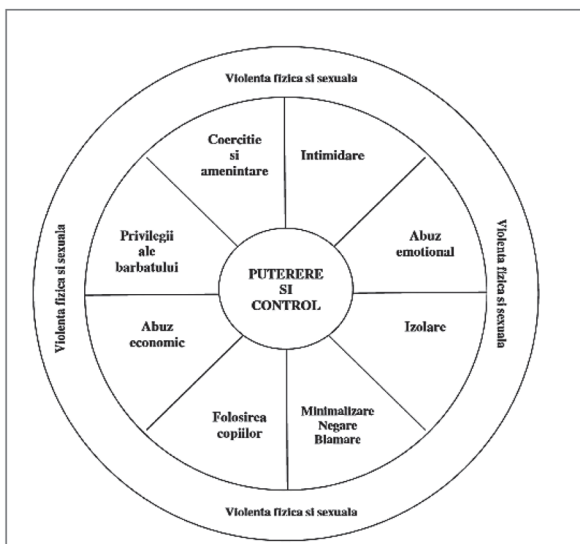
⁶¹<https://web.archive.org/web/20110728094331/http://www.theduluthmodel.org/batteredwomenhistory.php>

⁶² *Ibidem.*

la intimidare și abuz se poate ajunge la izolare forțată, când contactele sociale ale victimei devin din ce în ce mai limitate.

Roata puterii și a controlului reprezintă un model explicativ al comportamentului violent al agresorului. Cuvintele „putere” și „control” sunt așezate în centrul roții deoarece acestea reprezintă principalele instrumente utilizate de agresor pentru a manipula și a supune victima. Fiecare dintre spițele roții prezintă o ipostaziere diferită a comportamentului adoptat de agresor pentru a subordona femeia: (1) privilegiile ale bărbatului; (2) coerciție și amenințare; (3) intimidare; (4) abuz emoțional; (5) izolare; (6) minimalizarea/negarea actului violent, blamarea partenerii; (7) folosirea copiilor; (8) abuz economic. Modelul este orientat către scopul ocrotirii victimei și neutralizarea manifestărilor violente ale agresorului. În esență, roata puterii și a controlului evidențiază limitele psihologice ale individului care conduc la proliferarea comportamentului violent. Înțelegerea *modus operandi* utilizat de agresor este punctul de pornire în dezvoltarea de mecanisme eficiente de prevenire și combatere a diverselor forme de violență.

Reprezentare grafică a *modelului Duluth*: Roata puterii și a controlului

Modelul devenit celebru este utilizat și în prezent de către specialiștii în domeniu, dar principalele critici care i se aduc se referă la faptul că afișează fără reținere părtinirea de gen, deoarece toate exemplele de abuz se referă la victime femei și la agresori bărbați. Astfel, deși s-a dovedit un model bun pentru explicarea cercului vicios al unei relații toxice, a continuat să fie criticat pentru abordarea sexistă.

Modelul Duluth a fost criticat pentru faptul că ar prezenta în mod exagerat situații de confruntare dintre victimă și agresor neglijând aspectul terapeutic, deoarece se concentrează pe schimbarea atitudinilor agresorului fără a se ocupa de aspectele psihologice.⁶³

Profesorul Donald Dutton de la secția psihologie a Universității din Columbia Britanică afirmă că „Modelul Duluth a fost dezvoltat de oameni care nu au înțeles nimic despre terapie”⁶⁴ susținând că numărul lesbienelor agresate de parteneri ar fi mai mare decât cel al femeilor agresate de bărbați. Totodată, unii critici subliniază că acest model ignoră total realitatea că femeile pot fi și ele autoare ale violenței domestice în relațiile heterosexuale. În concluzie modelului Duluth i se reproșează că ilustrează, ceea ce inițiatorii săi și-au propus de la început să demonstreze în mod preconcept și că în timp a reieșit faptul că rămâne un model de abordare simplist.

Deși nu are în vedere victimele bărbați sau femeile agresoare, Modelul Duluth continuă să aibă succes în general, deoarece a fost elaborat bazându-se pe experiența victimelor și în ideea de a ajuta agresorii și societatea să se schimbe. Femeile pot conștientiza atât poziția pe care o ocupă în cercul puterii și controlului, cât și tipul de intimidare sau violență cu care se confruntă. Poate cea mai interesantă caracteristică a Modelului Duluth este că reunește comunitățile pentru a oferi un răspuns constructiv manifestărilor violenței sub orice formă.

⁶³ Fisher, Andy, Rick Goodwin and Mark Patton. 2009. “Men & Healing: Theory, Research, and Practice in Working with Male Survivors of Childhood Sexual Abuse.” The Men’s Project, Funded by the Cornwall Public Inquiry

⁶⁴ Dutton, Donald G. (February 1994). „Patriarchy and Wife Assault: The Ecological Fallacy”. *Violence and Victims*, revistă academică bilunară

VII. Rolul Institutului Român pentru Drepturile Omului în promovarea respectării și protecției drepturilor femeilor

În calitate de instituție națională având mandat de acțiune în materia drepturilor omului, Institutul Român pentru Drepturile Omului desfășoară activități din perspectiva promovării și protejării drepturilor omului. Institutul Român pentru Drepturile Omului, prin întreaga sa activitate, susține necesitatea unei mai strânse colaborări între autorități și societatea civilă în domeniul promovării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale.

În consecință, *abordarea bazată pe drepturile omului* constituie cadrul conceptual principal promovat de Institut în acțiunile sale. Specificul abordării bazate pe drepturile omului constă în dezvoltarea de politici și de planuri de acțiune prin alocarea unei poziții centrale *drepturilor omului și obligațiilor corelative ale statelor*.

Bazându-se pe un model organizat în *drepturile indivizilor sau grupurilor sociale* aflate în situații vulnerabile și *obligațiile actorilor statali și nonstatali*, abordarea bazată pe drepturile omului are două obiective majore: *sprijinirea titularilor de drepturi în exercitarea prerogativelor pe care le dețin și consolidarea capacității actorilor statali și nonstatali în asigurarea protecției, promovării și protejării drepturilor omului*.⁶⁵

Aplicarea cadrului conceptual al abordării bazate pe drepturile omului la problematica violenței împotriva femeilor implică dezvoltarea celor două obiective majore enunțate în rândurile de mai sus. În acest context, titularii drepturilor încălcate sunt femeile și fetele, iar modalitățile practice care pot fi utilizate pentru realizarea drepturilor lor constau în: (1) organizarea de servicii care să răspundă nevoilor victimelor violenței de gen și

⁶⁵ Conform informațiilor prezentate la adresa electronică <http://ennhri.org/%20about-nhris/human-rights-based-approach/>

asigurarea accesibilității acestora; (2) implementarea campaniilor de sensibilizare privind toleranța zero pentru violență pentru a reduce stigmatizarea și a schimba atitudinile care permit această încălcare a drepturilor omului; (3) realizarea instruirii în domeniul drepturilor legale pentru femei și fete; (4) colaborarea cu lideri obișnuiți, tradiționali și religioși (care înțeleg importanța drepturilor omului și a egalității de gen) pentru a ajunge la categoriile sociale vulnerabile, cum ar fi persoanele în vârstă, femeile cu dizabilități, migranții și minoritățile etnice.

În privința actorilor statali (sau non-statali) care dețin obligații în procesul de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor, modalitățile practice de responsabilizare presupun următoarele: (1) asigurarea că furnizorii de servicii medicale mențin dreptul femeii de a lua propriile decizii legate de raportarea abuzurilor sau de a iniția o acțiune în justiție sau de orice altă natură; (2) informarea corespunzătoare a cadrelor de poliție cu privire la aspectele legate de violența de gen, astfel încât poliția să înțeleagă că este de datoria sa (la cererea femeii victimă) să intervină în situații de violență în familie, chiar și atunci când violența apare în intimitatea unei locuințe; (3) modificarea procedurilor utilizate în justiție (de exemplu, tipul de dovezi care este /nu este permis în cazurile de abuz sexual; statutul limitărilor pentru depunerea unui dosar etc.), astfel încât să fie luată în considerare dimensiunea de gen a infracțiunilor și a faptului că femeile supraviețuitoare se confruntă cu stigmatizare și discriminare – fapt care le poate descuraja să raporteze un caz imediat ce s-a produs violența; (4) păstrarea confidențialității asupra faptelor de violență raportate și a anonimatului femeilor în orice moment.

Abordarea din perspectiva drepturilor omului este susținută de 5 principii cheie care constituie modelul PANEL (Participation, Accountability, Non-discrimination and Equality, Empowerment and Legality)⁶⁶.

⁶⁶ Conform informațiilor prezentate la adresa electronică <http://ennhri.org/%20about-nhris/human-rights-based-approach/> Corespondentele în limba română ale principiilor care alcătuiesc modelul PANEL sunt: Participare, Responsabilitate, Non-discriminare și Egalitate, Abilitare și Legalitate.

Aplicate concomitent, principiile specifice abordării bazate pe drepturile omului urmăresc să îmbunătățească participarea societății civile în ansamblul său și, în particular, participarea fiecărui individ din societate la procesul decizional. Luând în considerare subiectul violenței de gen, modelul PANEL propune: sensibilizarea opiniei publice în acest sens, creșterea gradului de conștientizare la nivelul societății a implicațiilor produse de fenomenul violenței împotriva femeilor dar și încurajarea implicării membrilor din societate precum și a agenților statali în prevenirea și combaterea violenței de gen.

Activitățile Institutului Român pentru Drepturile Omului vizează realizarea funcțiilor esențiale circumscrise mandatului său: promovarea și protejarea drepturilor omului prin intermediul cercetării, formării și informării. Aspectele specifice promovării drepturilor femeilor sunt subliniate prin: *participarea* Institutului la Conferințele la nivel înalt organizate în domeniul egalității de gen; *diseminarea* concluziilor și recomandărilor Comitetului CEDAW, stabilit în temeiul Convenției ONU pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor în rândul partenerilor, colaboratorilor și publicului larg prin traduceri în limba română realizate de Institut; *organizarea*, în cadrul evenimentelor anuale ale Institutului, de dezbateri pe teme extrase din concluziile și recomandările Comitetului CEDAW; *susținerea vizibilității Convenției CEDAW și a Protocolului Opțional la nivel național, a unei mai bune aplicări a acestor documente și a cunoașterii conținutului lor de către segmentul feminin al populației pentru ca femeile să își poată exercita drepturile în deplină cunoștință de cauză.*

Componenta *promovării drepturilor femeii* presupune aplicarea în mod concret a principiilor cuprinse în modelul PANEL. Participarea la conferințe având ca tematică egalitatea de gen, diseminarea informațiilor cuprinse în documentele oficiale ale Comitetului CEDAW, organizarea de dezbateri în scopul asigurării respectării drepturilor femeii constituie acțiuni care permit participarea și implicarea actorilor interesați de prevenirea și combaterea violenței în procesul decizional. Prin reunirea acțiunilor enumerate anterior,

devin efective principiul participării, principiul egalității și non-discriminării, principiul responsabilizării purtătorilor de obligații, principiul împuternicirii titularilor de drepturi (în speță ne referim la femeile și fetele supuse violenței), principiul legalității (care subliniază necesitatea conformării acțiunilor oficiale întreprinse în sensul prevenirii și combaterii violenței de gen cu normele naționale și instrumentele regionale și internaționale adoptate în materie).

Promovarea și protejarea drepturilor femeilor și lupta împotriva violenței domestice sunt și obiectivele principale ale activității Grupului de Lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor, prevenirea și combaterea violenței. Reunirea reprezentanților ONG-urilor și a instituțiilor publice competente în problematica violenței de gen în scopul analizării fenomenului violenței și a formulării de propuneri pentru perfectarea legislației naționale constituie acțiuni care pot influența, pe termen mediu și lung, cadrul juridic în materie. Și în acest context, își găsesc aplicarea principiile PANEL – promotoare ale abordării problematicii violenței din perspectiva drepturilor omului.

Respectarea și asigurarea drepturilor femeilor în consens cu obiectivul 5 al Agendei 2030 se înscriu în prioritățile Institutului alături de promovarea instrumentelor internaționale, precum Convenția ONU privind Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor, Carta Socială Europeană (Revizuită), Convenția de la Istanbul, strategiile și directivele europene în domeniu, susținând armonizarea legislației naționale cu acestea.

Declarația de la Amman și Programul de Acțiune subliniază rolul Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului în promovarea drepturilor femeilor și în procesul de combatere a fenomenului violenței de gen.

În spiritul Declarației de la Amman, Institutul promovează **participarea publică și politică a femeilor, drepturile economice și sociale ale acestora, dreptul la educație, la informare, accesul la justiție și la servicii de sănătate, ca pârgșii în combaterea violenței domestice și a marginalizării femeilor.**

În contextul deținerii de către România a Președinției rotative a Consiliului Uniunii Europene, în 2019 au avut loc două Conferințe la nivel înalt având ca teme majore egalitatea de gen și drepturile femeilor. Conferința „Condiția femeii moderne – între emancipare, leadership și discriminarea de gen” (20-23 mai 2019) a reunit experți și reprezentanți ai unor organizații internaționale din statele membre UE, în scopul schimbului de bune practici, al analizării unor politici și inițiative privind promovarea egalității de gen în domeniul economic, în antreprenariat și leadership, prin prevenirea și combaterea discriminării de gen pe piața muncii, în mediul de afaceri și accesul la procesele decizionale.

Reprezentanții IRDO au participat la sesiunea „Promovarea egalității de gen și a drepturilor femeii la nivel global – mai multe femei în poziții de decizie pentru o schimbare în bine a societății”, care a avut ca obiectiv promovarea Agendei 2030 privind incluziunea, participarea, nediscriminarea, egalitatea și echitatea, precum și a „Concluziilor și liniilor directoare pentru o Uniune Europeană durabilă până în 2030” adoptate recent de Consiliul UE.

Din perspectiva IRDO, în consens cu atingerea obiectivului 5 al Agendei 2030 – realizarea egalității de gen și emanciparea tuturor femeilor și fetelor, conform recomandărilor Comitetului ONU privind implementarea Convenției pentru Eliminarea oricăror forme de Discriminare împotriva Femeilor, prevederilor Cartei Sociale Europene (Revizuită), a Convenției de la Istanbul și în spiritul Declarației și al Planului de Acțiune de la Amman (axată pe rolul Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului în asigurarea drepturilor femeilor) precum și potrivit mandatului său, Institutul a continuat strategia de promovare și implementare a standardelor internaționale privind drepturile femeilor integrând dimensiunea de gen în principalele sale arii strategice și în activitățile de cercetare și educație în spiritul drepturilor omului. IRDO promovează egalitatea de șanse între femei și bărbați, accesul femeilor la educație, la servicii de sănătate și la justiție.

Ca urmare a consultărilor pe care le-a inițiat cu societatea civilă și cu reprezentanții instituțiilor naționale, IRDO susține creșterea gradului de reprezentativitate al femeilor în poziții de decizie, eliminarea unor stereotipuri și schimbarea de mentalități cu privire la modul în care sunt percepute femeile în societate, prevenirea și combaterea violenței asupra femeilor și a violenței domestice, precum și protecția drepturilor categoriilor vulnerabile: femeile migrante, victime ale traficului cu ființe umane, femeile cu dizabilități, cele aparținând unor minorități etnice, femeile rurale, accesul acestora la justiție, la locuințe decente și la servicii de sănătate.

Cea de-a doua Conferință la nivel înalt „*Europa fără violență împotriva femeilor și fetelor – Perspective ale Convenției de la Istanbul: Un nou orizont – Schimbarea paradigmei pentru toți factorii de decizie*” (4-6 iunie, 2019) a fost organizată de către Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați în cooperare cu Ministerul Norvegian al Justiției și Securității Publice.

Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat în cadrul lucrărilor Conferinței la seminarul II „Măsuri specifice de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și fetelor”. În cadrul dezbaterilor, reprezentanții IRDO au subliniat modalitățile prin care Institutul face cunoscută Convenția de la Istanbul și promovează implementarea acesteia și au prezentat concluziile consultărilor cu societatea civilă din cadrul grupurilor de lucru inițiate de Institut încă din 2017, pentru combaterea violenței. Axându-se pe componentele de prevenție și politici integrate din cadrul Convenției de la Istanbul, grupul de lucru a recomandat necesitatea unor noi reglementări care să combată imaginea stereotipă a femeii propagată în mass-media, deoarece deseori, în mod voluntar sau involuntar, este promovată o imagine neconformă cu realitatea, stereotipă sau degradantă a femeii și a rolului acesteia în societate și familie. IRDO contribuie la agenda națională și europeană de combatere a violenței, explorând oportunitățile pentru atingerea egalității în drepturi prin cooperarea cu instituțiile și organismele de promovare a egalității de gen și prin consolidarea capacităților atât

prin activitatea sa de formare și cercetare, cât și prin campaniile de conștientizare privind drepturile femeilor și fetelor și egalitatea de șanse.

Tot în cadrul Conferinței, IRDO a participat și la întrunirea rețelei SYNERGY – o rețea strategică multilaterală care reunește instituții guvernamentale și neguvernamentale cu roluri active în programe de combatere a violenței domestice, care este sprijinită prin granturile Spațiului Economic European (SEE), precum și prin cele norvegiene pentru perioada 2014-2021. Rețeaua SYNERGY activează în domeniul drepturilor femeilor, promovând schimburi de bune practici, în efortul comun de a identifica soluții viabile pentru promovarea și respectarea drepturilor femeilor și în special pentru combaterea violenței sub toate formele prin care aceasta se manifestă: violență psihologică, hărțuire, abuz, violență domestică etc.

În consens cu atingerea obiectivului 5 al Agendei 2030, consultările inițiate de IRDO în cadrul Grupului de lucru au avut ca scop:

- cooperarea cu organismele de promovare a egalității de gen și a combaterii violenței împotriva femeilor din perspectiva discriminării față de femei;
- explorarea provocărilor și oportunităților privind atingerea egalității de gen și a egalității în drepturi;
- contribuirea la agenda națională și europeană de combatere a violenței împotriva femeilor, prin sprijinirea consolidării capacității și a elaborării de programe și măsuri pentru combaterea violenței împotriva femeilor, facilitând și încurajând împărtășirea exemplelor de urmat, precum și schimbul de experiențe cu privire la bune practici în domeniu.

IRDO și-a asumat rolul de punte de legătură între societatea civilă și instituțiile naționale în promovarea coeziunii instituționale pentru armonizarea legislației românești cu normele și standardele internaționale, precum și în informarea cu privire la posibile recomandări pentru consolidarea eficientă a promovării și

respectării drepturilor femeilor și a combaterii violenței, sintetizând și promovând recomandările formulate de membrii Grupului de lucru pentru drepturile femeilor și combaterea violenței domestice.

În perioada 2017-2019 reprezentanți ai unor instituții naționale și ai ONG-urilor au completat un chestionar cu informații, din perspectiva fiecărei instituții în parte, privind situația drepturilor femeii în România și mijloacele de combatere a actelor de violență domestică. Cei mai mulți respondenți au pus accentul pe necesitatea unor noi reglementări care să combată imaginea stereotipă a femeii în reclame publicitare și în materialele didactice care prezintă o imagine degradantă a femeii promovată adesea voluntar sau involuntar în mijloacele de informare în masă. În vederea identificării unor soluții viabile pentru combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, în consens cu recomandările Comitetului ONU privind implementarea Convenției CEDAW, IRDO a extins participării la grupul de lucru pentru drepturile femeilor incluzând ONG-uri cu participare activă în Rețeaua națională pentru combaterea violenței împotriva femeilor. Utilitatea acestui demers este validată de recomandările formulate de Comitetul CEDAW cu ocazia evaluării rapoartelor naționale periodice nr. 7 și nr. 8⁶⁷. O problemă aparte, subliniată de Comitet în cadrul recomandărilor sale, constă în *consolidarea sistemului de colectare de date la nivel național*. Conform paragrafului nr. 40 din Concluziile Comitetului CEDAW, acesta este preocupat de lipsa datelor statistice care să permită o evaluare riguroasă a situației femeilor la nivel național. Luând în considerare recomandarea avansată de Comitetul CEDAW, s-a întreprins în cadrul Grupului de lucru o cercetare empirică cu potențialul de a încuraja pe viitor colectarea de date și cuantificarea privind situațiile discriminatorii cu care se confruntă femeile. Cercetarea întreprinsă de Grupul de lucru poate servi drept instrument de „radiografare” a limitelor existente în exercitarea

⁶⁷ Concluziile Comitetului CEDAW referitoare la rapoartele periodice combinate nr. 7 și nr. 8 prezentate de România, text disponibil la <https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cedawcrouco7-8-concluding-observations-combined-seventh-and>

drepturilor , dar și a aspectelor pozitive care semnaleză nivelul de progres în atingerea obiectivului 5 al dezvoltării durabile – egalitatea de gen.

În contextul agravării fenomenului violenței, generată de pandemia de COVID-19, Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați și cu Asociația Femeilor din România – Împreună a organizat în data de 26 noiembrie 2020, webinarul cu tema „**Siguranța femeilor în spațiul public și în spațiul privat**”.

Prin mandatul său IRDO întreprinde acțiuni de informare și formare privitoare la documente, mecanisme și norme europene și internaționale în domeniul drepturilor omului și promovează armonizarea legislației naționale cu acestea. În acest context, în cadrul evenimentului a fost prezentat Raportul FRA **Aspecte privitoare la infracțiuni, siguranța și drepturile victimelor**⁶⁸. Dezbaterile au punctat și alte direcții de acțiune în materia egalității de gen inițiate la nivel european și conținute în instrumente juridice/programatice reprezentative . Evenimentul a avut ca obiectiv crearea unui forum de discuții asupra subiectului egalității de șanse între femei și bărbați și a prilejuit identificarea unor noi căi de acțiune pentru promovarea și protecția drepturilor femeilor în contextul violenței sub toate formele. Cu acest prilej au fost prezentate și concluziile Grupului de lucru al IRDO privind cele mai recente provocări cu care se confruntă femeile, ca urmare a efectelor măsurilor de restricție privind prevenirea și limitarea pandemiei de COVID-19. A fost subliniată implicarea Institutului în promovarea drepturilor femeilor și în activități de conștientizare și formare privind prevenirea și combaterea fenomenului violenței la nivelul familiei și societății.

⁶⁸ „Crime, Safety and Victim’s Rights, Fundamental Rights Survey”, European Union Agency for Fundamental Rights, 2021, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021 https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf

În 2021 IRDO a devenit membru al Comisiei Naționale pentru Egalitate de Șanse (CONES). Acest organism interministerial, are drept obiective identificarea unor soluții pentru dezvoltarea și punerea în aplicare a politicilor și măsurilor de promovare a principiului egalității de șanse între femei și bărbați în toate domeniile vieții publice.

Cu prilejul săptămânii egalității de șanse între bărbați și femei, în data de 12 mai 2021, la invitația ANES, IRDO a participat în calitate de nou membru la reuniunea CONES în cadrul căreia a prezentat campania comună IRDO-ANES de combatere a hărțuirii morale la locul de muncă. În contextul necesității depășirii unei perioade de criză, cum a fost pandemia de COVID-19, egalitatea de șanse reprezintă un pilon de bază al democrației, fiind și obiectivul 5 al Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă. ODD 5 este promovat și susținut de către IRDO printr-o abordare din prisma respectării drepturilor omului și prin apelul la coeziune instituțională și solidaritate prin intermediul cărora se pot găsi rezolvări problemelor actuale cu care se confruntă femeile în exercitarea drepturilor lor.

În 25 octombrie 2022, IRDO a participat la un Dialog consultativ inițiat de ANES privind implementarea Planului de Acțiune pentru promovarea egalității de gen. Au fost formulate recomandări privind adoptarea unor măsuri în acest sens de către instituții și angajatori, care să se axeze pe promovarea egalității de gen, combaterea discriminării directe sau indirecte, a hărțuirii la locul de muncă, a asigurării de politici de remunerație echitabile. Acest Plan de Acțiune trebuie adaptat necesităților și specificului fiecărei instituții în parte.

În data de 28 noiembrie 2022, a avut loc la Universitatea „Titu Maiorescu” Conferința cu titlul ***Fața ascunsă a violenței***. Evenimentul a fost organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului, în parteneriat cu Centrul pentru Drepturile Omului (CEDROM)⁶⁹, Editura Universul Juridic, CNCD, ANES, Salvați Copiii.

⁶⁹ Proiect informal comun al Universității Titu Maiorescu în parteneriat cu instituții și organizații de profil

A fost lansată campania IRDO-CEDROM de combatere a violenței împotriva femeilor, „**16 zile de activism; Pune Stop Violenței!**”⁷⁰. Conferința a constituit o platformă de analiză a fenomenului violenței împotriva femeilor, fiind dezbătute aspecte precum: cauzele violenței de gen și formele sale diverse de manifestare, abordarea bazată pe drepturile omului în evaluarea fenomenului violenței împotriva femeilor, drepturile victimelor, mijloacele de surmontare a violenței, dar și reinscrierea socială a făptuitorilor.

În cadrul Conferinței la nivel înalt organizată de Ministerul Apărării Naționale în data de 10 martie 2022, IRDO a participat la consultări privind strategia promovării femeilor în sistemul de apărare, politici de recrutare și participare, egalitatea de gen între femei și bărbați și combaterea hărțuirii morale la locul de muncă. Cu acest prilej IRDO a prezentat rezultatele campaniei IRDO-ANES pentru combaterea hărțuirii morale la locul de muncă și apelul la pace concretizat prin scrisoarea deschisă inițiată de IRDO, Asociația Femeilor din România, CEDROM, PATRIR, Asociația ANAIS și Asociația Femeilor de Carieră Juridică din Republica Moldova, care a fost trimisă de vicepreședinta Alianței pentru Pace din România Forumului Ambasadorilor Păcii compus din 196 de țări.

Din perspectiva educației continue pentru înțelegerea și dobândirea unei culturi a drepturilor omului, Institutul susține activități de formare și informare cu privire la importanța **Declarației universale a drepturilor omului**, precum și la necesitatea cunoașterii drepturilor și libertăților fundamentale. IRDO promovează **schimbarea** atitudinilor și mentalităților care lezează exercitarea deplină a drepturilor omului, deoarece aceste drepturi nu pot fi niciodată relative, iar de respectarea lor depind stabilitatea și progresul umanității. În data de 10 decembrie 2022, ONU a lansat o campanie de un an pentru a prezenta și oferi vizibilitate Declarației la nivel global, campanie axată pe trei cuvinte cheie **moștenirea, relevanța și activismul** Declarației. Raliindu-se acestei Campaniei Internaționale de pregătire a celei de a 75-a aniversări a proclamării Declarației universale a drepturilor omului, IRDO a

⁷⁰ A se vedea Anexa I p. 127

ales ca temă a conferinței anuale dedicate Zilei drepturilor omului din 2022 „**Dreptul la siguranță și pace – educație, promovarea schimbării și emancipare**”. Institutul acționează în activitatea sa de zi cu zi în vederea realizării acestor trei deziderate, sprijinind totodată atingerea Obiectivelor Dezvoltării Durabile, promovând cu precădere atingerea obiectivelor, 4 – educația de calitate, 5 – egalitatea de gen și 10 – reducerea inegalităților.

Consultările rețelei punctelor focale privind femeile în sistemul de apărare s-au desfășurat sub egida MAPN, a Departamentului de Stat al SUA și al Agenției UN Women și în cursul anului 2023, prilej cu care IRDO a participat în perioada 7-9 noiembrie alături de experți, reprezentanți ai ONU, NATO, UE, OSCE și UA (Uniunea Africană) la Conferința rețelei – „**Femeile Pacea și Securitatea**”.

În conformitate cu mandatul său de a răspunde la solicitările unor organisme și organizații internaționale, IRDO a realizat pentru Biroul Înaltului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului, cu sprijinul membrilor Grupului de lucru rapoarte cu privire la situația fenomenului violenței împotriva femeilor la nivel național, a abuzurilor asupra femeilor comise de agresori pe timpul pandemiei, precum și raportări referitoare la prevederile legale din dreptul penal național privind violul și alte categorii de infracțiuni în sfera de cuprindere a cărora sunt încadrate diverse forme de agresiune și violență sexuală cu exemplificări de articole relevante din Codul Penal .

La solicitarea Biroului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului IRDO a transmis către Grupul de lucru privind evaluarea periodică universală o informare pentru cea de a 43-a sesiune a acestuia din mai 2023. În analiza realizată de IRDO sunt abordate problematici privind **drepturile femeilor și violența domestică**, egalitate și nediscriminare, dreptul la educație, drepturile copilului, traficul de persoane, dreptul la sănătate, libertatea de opinie și de expresie. IRDO, la solicitarea Ministerului Afacerilor Externe, și-a adus contribuția și în realizarea raportului de țară pentru cel de al patrulea ciclu UPR furnizând informații cu privire la aspecte

referitoare la statutul și legea de înființare a Institutului, la procesul de acreditare în conformitate cu Principiile de la Paris, la drepturile și protecția copilului împotriva exploatării; dreptul la educație; drepturile femeilor și violența domestică; drepturile migranților; egalitate și nediscriminare.

Prin intermediul Grupului de lucru pentru drepturile femeilor, precum și prin întreaga sa activitate de cercetare, formare și conștientizare privind problemele cu care se confruntă femeile din societatea românească în exercitarea drepturilor lor, IRDO promovează necesitatea asigurării egalității de șanse și tratament între femei și bărbați, combaterea violenței sub toate formele într-o lume a păcii și siguranței pentru toți, în care participarea femeilor în procesul de decizie rămâne esențială. Pe agenda grupului de lucru s-au înscris două subiecte de importanță majoră în actualul context de securitate, respectiv Femeile în sectorul de apărare (Women in Security Sector) și Femeile în apărarea cibernetică (Women in Cyber Security), ambele domenii aflându-se într-o continuă evoluție. Pe problematica tot mai actuală a agravării violenței cibernetice, în cursul anului 2023 IRDO a desfășurat activități de formare și campanii de combatere a violenței psihologice, a violenței online și a fenomenului bullying.

Prima ediție a acestei publicații s-a referit la activitățile Grupului de lucru din perioada 2017-2019. În perioada 2020-2023 Grupul de lucru a continuat să funcționeze în consonanță cu noile provocări, identificând o serie de probleme în exercitarea drepturilor femeilor pe fondul pandemiei de COVID-19 în 2020 și al conflictului armat din Ucraina declanșat în februarie 2022.

La invitația Comisiei pentru drepturile omului, egalitate de șanse, culte și minorități din Senatul României, IRDO a participat la o serie de întruniri ale actorilor reprezentativi la nivel național cu atribuții în gestionarea fenomenului imigrației în contextul conflictului din Ucraina. S-a analizat situația din prezent, luându-se în considerare normele de drept internațional și de drept internațional umanitar, precum și perspectiva abordării bazate pe drepturile omului cu privire la stabilirea unui tratament individualizat pentru refugiații

din Ucraina. IRDO a subliniat importanța respectării drepturilor categoriilor vulnerabile, având în vedere faptul că majoritatea celor care fug din calea conflictului din Ucraina sunt femei și copii.

Pandemia, situația din Ucraina, criza de materii energetice, cea din domeniul sănătății și cea economică au contribuit la adâncirea inegalităților și la agravarea fenomenului violenței domestice. IRDO a continuat ca prin intermediul activităților, întâlnirilor și schimbului de bune practici din cadrul Grupului de lucru să acționeze ca liant în consolidarea cooperării dintre societatea civilă și instituțiile naționale în efortul comun de identificare a barierelor care limitează drepturile femeilor și de formulare a unor recomandări pentru măsuri și politici viitoare.

VIII. Aspecte din activitatea Grupului de lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței

Printre preocupările majore ale Grupului de lucru se numără gestionarea și combaterea fenomenului violenței sub toate formele sale de manifestare. Înființarea acestui Grup a avut drept scop consolidarea coeziunii interinstituționale între factorii de decizie, funcționarii publici, mediul academic, specialiștii și activiștii care au drept preocupare drepturile femeilor. În cadrul Grupului de lucru sunt analizate și dezbătute atât cauzele dezechilibrelor în egalitatea de gen, precum și cele ale violenței împotriva femeilor. Totodată, sunt identificate obstacolele și provocările cu care se confruntă femeile și fetele în exercitarea drepturilor lor în societatea românească, urmărindu-se armonizarea legislației naționale cu normele europene și internaționale. Sunt propuse de comun acord posibile recomandări pentru soluții viabile, măsuri și politici de protecție a drepturilor femeilor, de prevenire și combatere a violenței.

Membrii Grupului sunt reprezentanți ai unor instituții naționale, ai unor universități, precum și ai organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniul respectării drepturilor femeilor, colaboratori și parteneri ai Institutului. Pe lângă membrii constanți, în fiecare an componența grupului se îmbogățește și se diversifică odată cu încheierea de noi parteneriate având ca scop realizarea obiectivelor institutului prevăzute în strategia sa de activitate.

Grupul de lucru IRDO a evidențiat limitele existente în punerea în aplicare a legislației privind prevenirea și combaterea violenței, dar și necesitatea modificării sau îmbunătățirii cadrului legal în domeniu. De la începutul activității Grupului și până în prezent, una dintre principalele provocări rămâne **neconcordanța dintre existența unei legislații eficiente în domeniu și gradul limitat de implementare a acesteia**. Totodată, în fiecare an, grupul de lucru a semnalat perpetuarea **unei imagini stereotipe a femeii** difuzată de

mass-media prin intermediul unor emisiuni sau materiale publicitare sau pe rețelele de socializare, probleme privind siguranța femeilor în spațiul public și privat, aspecte discriminatorii privind drepturile minorităților, hărțuirea la locul de muncă, pericolul normalizării violenței și intensificarea violenței online.

Activitatea Grupului de lucru 2017

Lipsa de încredere a victimelor în autorități și sistemul judiciar; stigmatizarea femeilor (în special a celor de etnie romă) de către reprezentanții autorităților; sunt necesare mai multe centre de adăpost pentru victime; propagarea unei imagini stereotipe a femeii în mass-media; lipsa de informare a victimelor; necesitatea consolidării cooperării instituționale.

Un punct de plecare al dezbaterilor organizate în 2017 l-a constituit adoptarea legii nr. 35/2017 privind completarea legii 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței în familie⁷¹. Această lege prevede că instanța poate dispune măsuri de control privind respectarea ordinului de protecție pentru prevenirea încălcării acestuia și obligă agresorul să se prezinte periodic (la intervalul de timp stabilit de instanță) la secția de poliție competentă cu supravegherea respectării ordinului de protecție. Totodată agresorul este obligat să ofere informații poliției cu privire la noua sa locuință în cazul în care s-a dispus evacuarea din locuința familiei.

S-a subliniat faptul că această nouă lege vine în sprijinul victimelor dar rămâne îngrijorătoare lipsa datelor privind numărul plângerilor și deciziilor judecătorești referitoare la discriminarea împotriva femeilor, concluzionându-se că trebuie remediate atât

⁷¹ Legea Nr. 35/2017 din 27 martie 2017 privind completarea art. 23 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie publicată în Monitorul Oficial Nr. 214 din 29 martie 2017 <https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/L35-2017.pdf>

slaba monitorizare a situațiilor în care ordinul de protecție este încălcat de către agresor, cât și faptul că ordinul de protecție poate fi emis doar dacă victima prezintă un certificat medico-legal.

O altă problemă este și faptul că toate datele statistice existente se referă numai la violențele raportate. Realitatea este că multe femei aleg să nu depună plângere împotriva agresorului. De aceea, organizațiile neguvernamentale au subliniat necesitatea înființării mai multor centre de adăpost cu psihologi specializați pentru femeile care s-au confruntat cu acte de violență. De asemenea, au fost solicitate **noi reglementări legislative care să permită poliției să elibereze un ordin de protecție provizoriu** imediat după producerea agresiunii, pentru a asigura femeii agresate o protecție rapidă și reală.

În perioada 2017-2019 în cadrul consultărilor cu membrii Grupului de lucru⁷² IRDO a propus un chestionar pentru a sintetiza opiniile și recomandările respondenților (membrii grupului de lucru și colaboratorii care au participat la completarea chestionarelor). Aceștia și-au expus punctul de vedere cu privire la principalele cauze care generează manifestările de violență împotriva femeilor, au descris prioritățile în domeniul gestionării și combaterii violenței din prisma mandatului fiecărei instituții/organizații respondente. Obiectivul acestui chestionar a fost identificarea unor modalități de cooperare și abordare multisectorială în prevenirea și combaterea violenței.

Membrii Grupului de lucru au expus pe scurt care sunt modalitățile prin care organizația pe care o reprezintă acționează în vederea popularizării și aplicării Convenției CEDAW. Asociația Femeilor din România – Împreună (AFRI) susține și diseminează recomandările Comitetului CEDAW pentru implementarea Convenției în cadrul activităților sale, precum și prin participarea la

⁷² A se vedea ANEXA II „Consultări – contribuția Grupului de lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței domestice în 2017, 2018 și 2019”

campanii comune de informare și conștientizare. AFRI a avut încă de la înființare o abordare multisectorială a fenomenului violenței, susținând punerea în practică a recomandărilor Comitetului ONU. Prin recentul parteneriat încheiat cu IRDO, AFRI și-a exprimat disponibilitatea colaborării în domeniul gestionării și combaterii violenței semnalând pericolul normalizării acestui fenomen.

Din partea ONG-urilor s-a concluzionat că majoritatea organizațiilor și asociațiilor se confruntă cu lipsa de fonduri și cu o slabă cooperare instituțională în ceea ce privește combaterea fenomenului violenței domestice.

Activitatea Grupului de lucru 2018

Ordinul de protecție provizoriu – un pas înainte în combaterea violenței; sunt necesare mai multe servicii destinate protecției victimelor; ONG-urile se ocupă de o parte dintre cazurile neraportate; lipsa datelor denotă gravitatea fenomenului violenței; mai multe resurse umane și financiare sunt necesare atât la nivelul poliției, cât și al ONG-urilor care activează în domeniu

Pornind de la cele mai recente evoluții în legislație, grupul de lucru a analizat barierele cu care se confruntă cei care activează în domeniul combaterii violenței. Îmbucurătoare a fost prezența în cadrul Grupului de lucru a unor ONG-uri membre ale Rețelei pentru combaterea violenței împotriva femeilor (asociația SOLWODI, fundația Sensiblu, Asociația Anais, Centrul FILIA) reprezentanți ai Nazarcea Grup DGASPC și ai Poliției Române). În cadrul dezbaterilor s-a menționat **Legea nr. 174/2018** privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie – conform căreia **ordinul de protecție provizoriu poate fi emis și semnat de către polițistul aflat în exercițiul funcțiunii**⁷³.” Prin ordinul de protecție provizoriu se dispune, pentru o perioadă

⁷³ Legea Nr. 174/2018 din 13 iulie 2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie publicată în Monitorul Oficial nr. 618 din 18 iulie 2018 <https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/L174-2018.pdf>

de 5 zile, una ori mai multe măsuri de protecție, apte să contribuie la diminuarea riscului iminent constat, dintre următoarele obligații sau interdicții: a) evacuarea temporară a agresorului din locuința comună, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate; b) reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința comună; c) obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei”⁷⁴.

ONG-urile din rețeaua VIF au militat pentru adoptarea acestei legi care vine în sprijinul victimelor violenței.

De asemenea, prin Hotărârea de Guvern nr. 365/24.05.2018⁷⁵, a fost aprobată Strategia națională privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021 precum și Planul operațional pentru perioada 2018 – 2021 pentru implementarea Strategiei.

H.G.-ul definește clar rolul Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, care este acela de a promova principiul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare pe criteriul de sex și asigurării integrării perspectivei de gen în toate politicile și programele naționale. Hotărârea are în vedere înființarea sau, după caz, dezvoltarea unor servicii destinate protecției victimelor violenței în familie, în paralel cu asigurarea capacității instituționale de implementare a proiectelor în sprijinul acestora, și asigurarea unor mijloace materiale și resurse umane suficiente care să conducă la împuternicirea femeilor și la eliminarea inegalității de gen la toate nivelurile”, se arată în document.

⁷⁴ *Ibidem*, Art. 22

⁷⁵ publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 465/06.06.2018, HOTĂRÂRE nr. 365 din 24 mai 2018 pentru aprobarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021 și a Planului operațional pentru implementarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021

În contextul evoluției legislației în domeniu, a fost menționată și Legea nr. 35/2017 privind completarea art. 23 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie⁷⁶.

După cum a semnalat și Asociația SOLWODI, situația violenței asupra femeilor, așa cum o cunoaștem, reprezintă doar vârful aisbergului. Numărul victimelor care aleg tăcerea este mult mai mare decât cel al cazurilor raportate. Membrii Grupului de lucru au subliniat și în 2017 că numărul victimelor nu poate fi estimat decât aproximativ, deoarece sunt cunoscute doar cazurile celor care se adresează justiției și aleg căi legale pentru a lupta cu agresorul. Cu înțelegere pentru situațiile delicate, asociația SOLWODI militează pentru readaptarea victimelor la o viață normală, lipsită de violență și pentru recâștigarea încrederii în sine a acestora, oferind consiliere psihologică și asistență socială și acelor victime neștiute de nimeni, aflate în situații dificile, care nu îndrăznesc să se adreseze autorităților din diferite motive ce țin de specificul fiecărui caz în parte (fie lipsa unor venituri proprii, fie neîncrederea în justiție sau teama că agresorul ar putea deveni și mai violent decât înainte). Reprezentanții poliției au evidențiat problemele cu care se confruntă în activitatea lor cu privire la protejarea victimelor de agresori, semnalând presiunile pe care multitudinea cazurilor le exercită asupra personalului insuficient. Aceștia au formulat propunerea ca **la viitoarele întâlniri să fie invitați și judecători pentru exemplificarea modalităților de soluționare a cazurilor de violență domestică.**

S-a concluzionat că este necesară încurajarea victimelor de a avea încredere în autorități, dar și schimbarea mentalității funcționarilor care vin în legătură cu victimele pentru ca aceștia să le acorde mai multă credibilitate și să nu minimalizeze gravitatea cazurilor de violență și abuz, pentru a nu se normaliza violența.

⁷⁶ Publicată în M. Of., Partea I nr. 214 din 29 martie 2017, Legea nr. 35/2017 din 27 martie 2017 privind completarea art. 23 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie <http://mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/L35-2017.pdf>

Și în cursul anului 2018 membrii grupului de lucru au completat chestionarele elaborate de IRDO privind identificarea barierelor cu care se confruntă femeile în exercitarea drepturilor și propunerea de posibile soluții.

Activitatea Grupului de lucru 2019

Necesitatea alocării de fonduri pentru gestionarea și combaterea violenței în rural și urban; pericolul normalizării fenomenului violenței; importanța educației; persistă propagarea unei imagini stereotipe a femeii în societatea românească

Membrii Grupului de lucru au enumerat și analizat dificultățile cu care se confruntă în activitatea lor. Aceștia au semnalat următoarele probleme: existența unei deficiențe în abordarea interdisciplinară a cazurilor de violență împotriva femeilor; numărul redus al ONG-urilor preocupate de problematica violenței domestice și a violenței împotriva femeilor.

Reprezentanta Asociației Femeilor Rurale, precum și ceilalți participanți au subliniat faptul că încă există zone în țară în care nu sunt active ONG-uri în acest domeniu. ONG-urile dar și instituțiile naționale continuă să se confrunte cu lipsa de fonduri, de multe ori și cu lipsa de personal și nu dispun de spații adecvate pentru activitățile lor de prevenire și combatere a violenței, centrele de găzduire pentru victime și agresori fiind prea puține. De asemenea, reprezentanți ai Poliției Române au remarcat că este necesară constituirea de echipe mobile, așa cum sunt prevăzute de cadrul legal în domeniu.

O componentă a acceptării și normalizării violenței în familie rămâne lipsa de educație. Copiii din familiile unde abuzul și violența verbală sau fizică se manifestă frecvent, sunt închiși în ei, necomunicativi. Cei care cresc în familii în care se întâmplă abuzuri împotriva femeilor și acte de violență domestică, vor percepe acest lucru ca fiind normal și vor perpetua acest comportament. S-a promovat ideea introducerii în școli a orelor de educație

contra violenței domestice; inițierea unor cursuri de pregătire a funcționarilor implicați în combaterea fenomenului violenței; consolidarea parteneriatelor dintre Guvern și ONG-uri; dezvoltarea de proiecte comune de combatere a fenomenului violenței domestice .

Prin prezentarea unui model stereotip al femeii aflate pe poziții de inferioritate, prin intermediul unor materiale publicitare sau prin difuzarea anumitor emisiuni, mass-media transmite un mesaj eronat de normalizare a violenței. Încă din anul 2017, de când activează, Grupul de lucru a susținut elaborarea de noi reglementări legislative privind combaterea promovării unei imagini stereotipe a femeii, dar s-a convenit că rămâne o problemă delicată atât din perspectiva formulării textului de lege, cât și din perspectivă substanțială, deoarece se poate invoca încercarea încălcării libertății de exprimare.

Au fost identificate o serie de elemente cheie în combaterea violenței și propuse următoarele acțiuni:

- intervenția Ministerului Educației cu privire la colaborarea cu instituțiile nonguvernamentale pentru încheierea unor parteneriate publice-private cu instituțiile de învățământ de stat, precum și a unor parteneriate publice-private pentru furnizarea serviciilor atât pentru victime cât și pentru agresori;
- formarea continuă a profesioniștilor; crearea de grupuri de lucru inter-instituționale și încurajarea înființării unor ONG-uri care să aibă ca obiect de activitate identificarea nevoilor victimelor la nivel local și să propună soluții viabile.

Luând în considerare tendințele de agravare a fenomenului violenței împotriva femeilor și al violenței domestice, participanții au fost de acord că se impune tot mai stringent alocarea de fonduri care să vină în sprijinul prevenirii și combaterii acestui flagel care continuă să ia amploare, atât la nivel rural, cât și la nivel urban.

De asemenea, s-a subliniat rolul important al campaniilor de conștientizare cu privire la drepturile victimelor, precum și a celor de informare despre măsurile coercitive care trebuie aplicate

agresorilor. În acest sens este necesară consolidarea coeziunii interinstituționale.

Este foarte important ca pe site-urile instituțiilor publice care oferă servicii pentru victimele violenței domestice să existe numere de telefon care să permită contactarea directă a serviciilor de sprijin. În spiritul accesului la informație, site-urile specializate trebuie să le facă cunoscute drepturile tuturor victimelor care s-au confruntat sau se confruntă cu violența sub toate formele ei și să le pună la dispoziție detalii și proceduri privind posibilele căi de atac.

Psihologi, reprezentanți ai Poliției Române, judecători (**invitați ca urmare a recomandărilor membrilor Grupului de lucru din 2018**), reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale și practicieni în domeniu combaterii violenței au analizat împreună barierele cu care se confruntă în activitatea lor, printre care cele mai frecvente fiind: lipsa de fonduri, lipsa de personal, accesul la informare, birocrăția, proceduri greoaie, lipsa unui număr corespunzător de centre de asistență pentru femeile victime ale violențelor și abuzurilor.

S-a concluzionat că un element cheie în sprijinul combaterii violenței este alocarea din partea autorităților publice centrale/locale **de fonduri necesare pentru intervenții concrete pe întreg teritoriul țării și în special în mediul rural**, atât pentru funcționarea operativă și eficientă a organelor abilitate, cât și pentru înființarea unui mai mare număr de centre de primire și adăpost pentru victimele violenței. **Educația, informarea, accesul la justiție, la consiliere psihologică și la servicii de sănătate, precum și combaterea propagării unei imagini stereotipe a femeii** sunt principalele modalități prin care poate fi prevenită și oprită perpetuarea violenței.

Activitatea Grupului de lucru în perioada 2020-2023

Grupul de lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor promovează o mai bună aplicabilitate a recomandărilor internaționale și regionale la nivel național. Totodată, acesta

realizează o analiză comparativă între nivelul de exercitare deplină a drepturilor femeilor în UE și la nivel de țară. Astfel au fost identificate drept obstacole structurale efectele pandemiei de Covid-19, schimbările climatice și conflictul armat din Ucraina. Toate acestea au avut un impact major și au reprezentat factori de risc pentru femei și fete în special în ceea ce privește exercitarea drepturilor economice și sociale ale acestora. Activitățile grupului de lucru au contribuit și la o serie de cercetări, studii și articole realizate de IRDO pe tema drepturilor femeilor, precum și a drepturilor categoriilor vulnerabile.

Activitatea Grupului de Lucru 2020

Schimbare de paradigmă în contextul pandemiei de COVID-19; agravarea fenomenului violenței; îngreunarea accesului la justiție și la servicii medicale; creșterea șomajului; slabă reprezentare a femeilor în posturi de decizie; acte de hărțuire și discriminare la locul de muncă; sunt necesare fonduri publice pentru deschiderea unor centre de criză; sistemul de protecție a victimelor este subfinanțat; continuă propagarea unei imagini stereotipe a femeii și tendințele de normalizare a violenței

Odată cu declanșarea pandemiei de COVID-19 a avut loc o schimbare de paradigmă în promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței atât la nivelul IRDO, cât și al întregii societăți. Restricționările ce vizau limitarea răspândirii virusului au generat noi piedici în exercitarea deplină a unor drepturi, iar cazurile de violență au fost în creștere. Posibilitățile de comunicare ale victimelor și de solicitare a sprijinului au fost restrânse în comparație cu condițiile existente anterior declanșării pandemiei.⁷⁷

⁷⁷ A se vedea „Studiu preliminar privind criza generată de pandemia COVID-19 și impactul acesteia asupra drepturilor omului”
https://irdo.ro/pdf/IRDO_Studiu%20preliminar%20privind%20criza%20generata%20de%20pandemia%20COVID%202019.pdf

Activitatea Grupului de lucru în domeniul promovării drepturilor femeilor și campaniile de conștientizare și informare organizate de IRDO au avut loc în format online, în conformitate cu regulile impuse de limitarea răspândirii virusului. Pe parcursul anului 2020, precum și în anii următori, membrii Grupului de lucru s-au extins, deoarece IRDO a încheiat noi parteneriate și colaborări cu actori relevanți în domeniul promovării drepturilor femeilor și al accesului la informații legate de protecția acestor drepturi, în special pentru categoriile vulnerabile.

Dezbaterile Grupului de lucru s-au axat pe **agravarea fenomenului violenței în 2020**. În contextul restricțiilor, atât femeile cât și bărbații au trebuit să petreacă mai mult timp în familie, iar pe fondul noilor probleme generate de pandemie precum creșterea șomajului, situații de faliment etc. s-au înmulțit cazurile de abuzuri, de loviri și, ceea ce este mai îngrijorător, multe dintre acestea s-au soldat cu moartea victimei. Cu sprijinul Grupului de lucru, IRDO a inițiat campanii cu privire la toleranța zero pentru violență împotriva femeilor.

Studiul preliminar privind impactul pandemiei de COVID-19⁷⁸ asupra drepturilor omului realizat de IRDO în cursul anului 2020 cuprinde și o secțiune realizată cu sprijinul membrilor Grupului de lucru referitoare la agravarea fenomenului violenței împotriva femeilor atât la nivel global, cât și național, pe fondul măsurilor de restricție impuse pentru gestionarea pandemiei.

Legislația națională în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor este bine consolidată și evoluează de la an la an, dar, așa cum semnalează grupul de lucru al IRDO, lacunele în implementarea acesteia rămân una dintre principalele bariere în calea gestionării eficiente a fenomenului violenței. Acest fapt a fost subliniat și de către Grupul de lucru al Consiliului Drepturilor Omului al ONU privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor. Acesta a vizitat România în martie 2020. În acest context au avut loc întâlniri cu instituții naționale relevante în domeniul drepturilor

⁷⁸ *Ibidem*

omului⁷⁹, a egalității de șanse între femei și bărbați și combaterii discriminării, precum și cu reprezentanți ai unor ONG-uri și asociații pentru drepturile femeilor.

Grupul de lucru IRDO a abordat în 2020 aspecte ale responsabilităților femeilor din sfera publică și din sfera privată, protecția drepturilor categoriilor vulnerabile (femei migrante, femei cu dizabilități, femei aparținând minorităților etnice, femei care trăiesc în mediul rural, femei vârstnice); traficul de persoane și exploatarea sexuală; accesul la informare în mediul rural. Există încă discriminare salarială între femei și bărbați, discriminare în ceea ce privește reprezentativitatea femeilor în posturi de conducere, reprezentativitatea femeilor în domeniul sportiv.

La solicitarea Biroului Înaltului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului, IRDO a realizat cu sprijinul membrilor Grupului de lucru raportări cu privire la situația fenomenului violenței la nivel național, a abuzurilor și atacurilor asupra femeilor comise de agresori pe timpul pandemiei, precum și raportări referitoare la prevederile legale în ceea ce privește cazurile de viol.

Membrii Grupului de lucru al IRDO au semnalat, printre alte probleme, și o slabă reprezentare a femeilor în politică în 2020. S-a subliniat că nu este just ca bărbații să decidă majoritar cu privire la legi privind violența, hărțuirea sexuală sau la alte problematice care le privesc îndeaproape pe femei. Printre recomandările formulate de către Asociația Femeilor din România, ANES, Centrul Filia și Asociația ANAIS se numără și **necesitatea promovării femeilor în posturi de decizie.**

Accesul femeilor la justiție

Situația accesului femeilor la justiție a fost amplu dezbătută în cadrul Grupului de lucru.

⁷⁹ În contextul întâlnirilor desfășurate cu ocazia vizitei Grupului de lucru privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor, din cadrul Biroului Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, IRDO a participat în data de 6 martie 2020, la sesiunea de prezentare a concluziilor preliminare, ce urmau a fi integrate în Raportul final de țară. Întâlnirea s-a desfășurat la Casa ONU din București

Prin Hotărârea nr. 707 din 30 aprilie 2020 Consiliul Superior al Magistraturii a extins lista cauzelor a căror soluționare s-a impus pe durata stării de urgență. Recurgerea la sistemul de video-conferințe a reprezentat o piedică pentru liberul acces la justiție. În cazul persoanelor aflate în detenție, în executarea unei hotărâri de condamnare, fără cunoștințe despre sistemul de tehnologii și comunicații, soluția video-conferințelor putea genera dificultăți suplimentare, în ceea ce privește dreptul de acces la justiție.

Restricționarea vizitelor în penitenciare, deși utilă și necesară pentru prevenirea și combaterea pandemiei de COVID-19, a reprezentat o măsură care a limitat dreptul deținuților la asistență juridică. Mijloacele puse la dispoziția deținuților pentru a menține contactul cu avocații lor au constatat în telefoane și alte forme de comunicare la distanță. Cu toate acestea, dreptul deținuților de a folosi telefonul ca mijloc de comunicare cu exteriorul a fost restricționat din perspectiva riscului suplimentar instituit asupra personalului din închisori – care era nevoit să însoțească prizonierii la dispozitivele de comunicare. În ipoteza în care posibilitatea de comunicare la distanță a existat și s-a realizat în mod efectiv, aceasta ar fi putut, totuși, să restricționeze calitatea asistenței juridice primite. Având în vedere că asistența juridică reprezintă una dintre cele mai importante dimensiuni ale dreptului la apărare, restricțiile privind frecvența și durata convorbirilor telefonice, de exemplu, au potențialul de a afecta capacitatea de a transmite informații juridice și de a obține consultanță juridică, iar lipsa întâlnirilor în persoană reprezintă o dificultate pentru avocați în ceea ce privește stabilirea de raporturi de lucru cu clienții.

Observații și recomandări ANES

Agencia Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați a semnalat că în perioada stării de urgență (16 martie 2020 – 14 mai 2020), din totalul de 603 apeluri primite, 230 apeluri au fost în domeniul violenței domestice, față de aceeași perioadă a anului trecut când din totalul de 246 apeluri primite, 164 apeluri au fost

în domeniul violenței domestice.⁸⁰ După primele luni de pandemie a crescut numărul apelurilor la linia telefonică națională destinată victimelor violenței domestice.

Luând în considerare faptul că femeile se confruntă la locul de muncă cu abuz, hărțuire sexuală și bullying, că unele locuri de muncă sunt spații nesigure pentru femei, în care se întâmplă frecvent acte de hărțuire sexuală și discriminare, IRDO în parteneriat cu ANES a inițiat campania combaterii hărțuirii morale la locul de muncă. Prima etapă a campaniei a avut loc în perioada 15 septembrie –15 octombrie 2020, rezultatele acesteia concretizându-se prin elaborarea și publicarea unui Ghid ANES-IRDO privind combaterea hărțuirii morale la locul de muncă). În prima etapă a campaniei, pe lângă încurajarea raportării actelor de hărțuire, s-a urmărit și informarea victimelor și a organizațiilor cu privire la Legea Nr. 167/2020 care reglementează fenomenul hărțuirii morale la locul de muncă.⁸¹

Un subiect important al dezbaterilor a fost situația femeilor aflate în relații toxice sau abuzive. Refuzul de a ieși din cercul vicios al violenței generează și mai multă violență.

Observații și recomandări Asociația ANAIS

Carmen Nemeș, președinta Asociației ANAIS a semnalat faptul că victimele relațiilor toxice/abuzive care nu reușesc să își părăsească partenerul agresiv se confruntă inevitabil cu o continuă spirală a violenței. Dificultatea victimei de a conștientiza nocivitatea relației rezidă și în faptul că în societatea românească există încă tendința de normalizare a violenței.

În cursul anului 2020 Asociația **ANAIS** a lansat volumul „Violența domestică. Paradigme și practică judiciară”⁴⁵ realizat cu sprijinul unor specialiști din arii de expertiză precum psihologie, egalitate de gen, multiculturalism sau problema refugiaților. Lucrarea

⁸⁰ A se vedea <https://anes.gov.ro/plan-de-masuri-privind-prevenirea-si-combaterea-violentei-domestice-pe-fondulmasurilor-impuse-la-nivel-national-pentru-combaterea-raspandirii-covid-19/>

⁸¹ A se vedea Anexa I p. 127

prezintă extrase din hotărâri judecătorești, ce cuprind ordine de protecție însoțite de comentariile coordonatoarelor, dar și evoluția cazurilor după obținerea ordinului de protecție, oferind o imagine de ansamblu a ceea ce se întâmplă ulterior cu victimele. În acest context s-au propus și discutat condițiile unui parteneriat viitor IRDO – ANAIS.

Membrii grupului de lucru și-au manifestat îngrijorarea cu privire la faptul că propagarea unei **imagini stereotipe a femeii rămâne o constantă în societatea românească**. Tendința normalizării violenței este favorizată și de propagarea unei imagini stereotipe a femeii în mass media și publicitate, după cum au remarcat membrii grupului de lucru în repetate rânduri. Această distorsionare voită a imaginii femeii nu pare să se amelioreze de la un an la altul, de multe ori cei care o diseminează chiar și involuntar provin din medii cu prejudecăți înrădăcinate, sau mentalități învechite, patriarhale în cadrul cărora persistă anumite stereotipii, atitudini misogine, rasiste, homofobe. Este necesară o schimbare a mentalităților deoarece astfel de abordări tind să contribuie la izolarea victimei și chiar la revenirea acesteia în relația abuzivă. Perpetuarea unor stereotipii cu privire la rolul și condiția femeii în societate în materialele publicitare și în presă, este rodul mentalităților enumerate mai sus și contribuie la minimalizarea actelor violente și la învinovățirea femeilor. Cazurile de violență sunt uneori tratate în anumite emisiuni drept conținut de divertisment, sau în unele publicații drept știre de senzație. Prin modul în care este prezentat cazul respectiv, impactul emoțional al violenței este dus în derizoriu. Atât pentru combaterea stereotipurilor, cât și a oricăror forme de discriminare sau violență, IRDO promovează și susține importanța și rolul educației în dobândirea unei culturi a drepturilor omului. Prin educație timpurie și educație continuă se obține schimbarea mentalităților, cunoașterea propriilor drepturi și asumarea unui rol de cetățean activ în societate.

Au fost dezbătute, de asemenea: **accesul la servicii de sănătate în mediul rural și de către femeile aparținând minorității rome; accesul la justiție în special pe timpul pandemiei.**

Au fost luate în considerare observațiile și recomandările Centrului FILIA, care este una dintre principalele surse de informare pe rețelele de socializare în domeniul violenței împotriva femeilor. FILIA a semnalat că în 2020 femeile au resimțit disproporționat efectele pandemiei de COVID-19. Acestea au reprezentat majoritatea angajaților care și-au pierdut locurile de muncă pe perioada pandemiei, le-a fost îngreunat accesul la întreruperi de sarcină la cerere, a crescut numărul de apeluri la linia telefonică gratuită pentru victimele violenței domestice (0800500333). În perioada pandemiei, femeile au întâmpinat obstacole în timpul sarcinii și după naștere, resimțind totodată o povară mai mare din perspectiva muncii casnice și a îngrijirii.

Accesul la servicii medicale. S-a concluzionat că acesta a fost parțial îngreunat pe perioada pandemiei datorită măsurilor restrictive, inclusiv activitatea de procurare a unor medicamente sau de obținere a unor trimiteri medicale.

Accesul la justiție și pregătirea dosarului pentru emiterea unui ordin de protecție a devenit mai dificil de realizat pentru multe femei odată cu trecerea la justiția online în perioada stării de urgență. Formularea unei plângeri sau pregătirea înaintării unui dosar au devenit problematice în special pentru femeile aparținând grupurilor vulnerabile (femei rome, femei din mediul rural, femei migrante), care nu au acces la resursele necesare (electricitate, internet, dispozitive electronice) și nu au abilitățile de a completa o cerere în format electronic, fie au deficiențe de vedere/auz sau de alt tip, fie nu vorbesc limba română. La momentul respectiv, s-a subliniat că este necesară alocarea de fonduri publice pentru a asigura deschiderea unor centre de criză sau continuarea serviciilor de consiliere și suport pentru victimele violenței domestice, adaptate unei nevoi în creștere.

Grupul de lucru a identificat o serie de probleme existente la momentul respectiv: s-au intensificat cazurile de violență și discriminare pe fondul pandemiei de COVID-19; în perioada pandemiei au fost îngreunate funcționarea serviciilor de sănătate și accesul la justiție al femeilor și fetelor, sistemul de protecție a supraviețuitoarelor

violentei a continuat să rămână subfinanțat; s-a concluzionat că sunt necesare mai multe centre specializate pentru supraviețuitoarele violentei de gen sau pentru agresori; membrii grupului de lucru au semnalat că se continuă perpetuarea unei imagini stereotipe a femeii în mass-media; s-a lansat un apel la obiectivitate și profesionalism din partea jurnaliștilor cu privire la modul în care prezintă și formulează o știre pentru a se evita dezinformarea, abundența știrilor false și crearea de imagini distorsionate, sexiste cu privire la rolul femeii în societate; unele instanțe de judecată au continuat să minimalizeze gravitatea faptelor de violență împotriva femeilor; membrii grupului de lucru au recomandat alocarea de fonduri publice pentru programe de educare, formare și conștientizare în vederea prevenirii violentei împotriva femeilor; s-a constatat o creștere a ratei șomajului ca urmare a pandemiei Covid-19 și a nivelului de sărăcie; a fost dezbătută problema gravidității la tinerele fete, căsătoriile timpurii; echilibrarea responsabilităților femeilor din sfera publică și din sfera privată, segregarea în școli, discriminarea romilor; situațiile de abuz, hărțuire sexuală și bullying cu care se confruntă femeile la locul de muncă.

Membrii Grupului de lucru au subliniat că sunt necesare inițiative legislative care să contribuie la accelerarea echilibrului de gen și la accesul femeilor în posturi de conducere. S-a reiterat rolul important al informării educației în sprijinul categoriilor vulnerabile, pentru ca acestea să își cunoască mai bine drepturile.

Activitatea Grupului de lucru 2021

Protecția și promovarea drepturilor femeilor în contextul pandemiei de COVID-19; coeziune instituțională pentru promovarea drepturilor femeii, gestionarea și combaterea violenței; necesitatea educației în școli pentru egalitatea de gen; credibilitate și sprijin moral pentru victime; discriminarea femeilor rom pe criterii etnice și culturale; sarcina la adolescente, combaterea oricăror forme de hărțuire; siguranța la locul de muncă, pericolul violenței cibernetice

În cursul anului 2021 Grupul de lucru a realizat o analiză multidiscplinară a problematicii violenței din perspectiva specificului activității desfășurate de fiecare dintre membrii săi. În cadrul dezbaterilor au fost luate în considerare o serie de instrumente juridice/programatice reprezentative precum *Rezoluția Parlamentului European din 21 ianuarie 2021 referitoare la Strategia UE privind egalitatea de gen*.

Promovând atingerea obiectivului 5 al Agendei 2030, *Egalitate de gen – Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor*, IRDO a propus o analiză a problemelor cu care se confruntă femeile în sfera publică și privată, fără a neglija efectele pandemiei de COVID-19. S-a subliniat faptul că aceste constrângeri și bariere în calea exercitării drepturilor femeilor și a egalității de gen contribuie la încetinirea atingerii obiectivelor dezvoltării durabile, în special a obiectivului 5, care are ca scop drepturi și oportunități egale pentru femei și fete, precum și eliminarea violenței și a discriminării acestora, inclusiv la locul de muncă.

Au fost analizate modalități de cooperare interinstituțională în problematica promovării și respectării drepturilor femeilor. În spiritul coeziunii interinstituționale, IRDO a invitat actori reprezentativi la nivel național cu atribuții în domeniul drepturilor femeilor și egalității de șanse să își expună punctele de vedere asupra diverselor forme de manifestare a violenței împotriva femeilor, să identifice cele mai stringente probleme cu care se confruntă femeile din societatea românească în exercitarea drepturilor lor, formulând recomandări pentru măsuri concrete. Au fost analizate recomandările și concluziile Raportului Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene cu titlul *Aspecte privitoare la infracțiuni, siguranța și drepturile victimelor – sondaj cu privire la drepturile fundamentale*⁸². A fost subliniată necesitatea

⁸² European Agency for Fundamental Rights “Crime, safety and victims’ rights - Fundamental Rights Survey European Union Agency for Fundamental Rights, 2021, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021 accesibil la https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf

implementării standardelor UE în domeniul egalității de gen de către statele membre. S-a abordat situația siguranței femeilor în spațiul public și privat la nivel național. *Reprezentanții ONG-urilor în domeniu și ai rețelei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor (VIF) au adus în discuție: agravarea violenței împotriva femeilor și măsurile post-criză, necesitatea consolidării parteneriatelor pentru siguranța femeilor; s-a subliniat că este necesar mai mult profesionalism în abordarea subiectului violenței domestice de către jurnaliști; au fost semnalate situațiile de sarcină la adolescențe, conform datelor UNICEF; printre problemele identificate cu privire la serviciile de sănătate fiind și numărul scăzut de personal medical în mediul rural.*

S-au analizat și o serie de cazuri privind discriminarea femeilor, în special al celor de etnie romă pe timpul pandemiei. Totodată, s-a subliniat necesitatea reprezentativității și participării femeilor romă la nivel de luare a deciziilor. Cu sprijinul membrilor Grupului de lucru s-a întreprins o cercetare privind modul în care este percepută *minoritatea romă în societatea românească*⁸³.

În cadrul Grupului de lucru au fost prezentate aspecte privind asistența acordată victimelor violenței în perioada pandemiei și o serie de exemple de bune practici. În acest context reprezentanți ai Fundației SENSIBLU au prezentat Proiectul TECH-WISE, RISK-FREE ⁸⁴– Violența cibernetică, o nouă formă de violență. Proiectul facilitează accesul profesioniștilor din serviciile specializate pentru supraviețuitorii violenței domestice la informații și instrumente necesare în abordarea violenței cibernetice și a provocărilor utilizării tehnologiei, pentru a preveni și gestiona riscurile acestei

⁸³ Revista „Drepturile omului” nr 2/2021 *Percepții asupra minorității romă în societatea românească. De la robie la emancipare* https://revista.irido.ro/pdf/2021/revista_2_2021/04_Daniela_Albu.pdf

⁸⁴ Proiectul TECH-WISE, RISK-FREE este finanțat prin programul Voices against Violence: the GBV Global Initiative al Vital Voices Global Partnership SUA, și va fi implementat în perioada noiembrie 2020 – octombrie 2021, de o echipă formată din asistenți sociali și psihoterapeuți cu o experiență de peste 15 ani în intervenția în violența domestică, cu sprijinul unui consultant în securitate digitală din SUA.

forme de violență. Acesta se adresează specialiștilor din servicii publice și private, care lucrează cu supraviețuitori ai violenței sexuale și de gen.” Accesarea fără permisiune a conturilor de e-mail și rețele de socializare, citirea mesajelor, postarea și trimiterea de mesaje în numele victimei, instalarea unor aplicații de urmărire pe telefonul mobil, montarea unor dispozitive de urmărire pe mașină și a unor dispozitive de ascultare în locuință, sunt doar câteva dintre tehnicile identificate de supraviețuitori ca fiind folosite de partenerii agresivi pentru menținerea controlului în relație, chiar și după încheierea acesteia. Diversitatea și complexitatea abuzului prin intermediul tehnologiei, lipsa informațiilor despre metodele de securizare, precum și dificultatea strângerii dovezilor pentru a cere sprijin, îi descurajează pe supraviețuitori să solicite ajutor și să se protejeze. Siguranța, inclusiv online, este primordială în lucrul cu supraviețuitorii violenței domestice, iar sarcina specialiștilor care le oferă servicii este de a realiza o evaluare a riscurilor digitale și de a integra în intervenție utilizarea în mod responsabil și sigur a internetului, rețelelor de socializare și tehnologiei. Pentru o intervenție eficientă, care să răspundă nevoilor și așteptărilor beneficiarilor, specialiștii au nevoie, la rândul lor, de informații, instrumente și abilități digitale. Printre activitățile proiectului se numără: realizarea unei cercetări cantitative și calitative privind nivelul de conștientizare a riscurilor digitale și cunoașterea măsurilor de protecție, atât în rândul specialiștilor, cât și al persoanelor afectate; sesiuni de formare pentru specialiști din București, Iași, Timișoara, Cluj, Satu Mare, Bacău, Constanța, Craiova, pe tema securității digitale și a intervenției în cazurile de violență cibernetică; mentorat și coaching pentru cinci organizații din România în vederea eficientizării procedurilor privind stocarea și operarea cu datele sensibile ale beneficiarilor și a strategiilor de creștere a rezilienței propriilor angajați în fața amenințărilor și hărțuirii online; publicarea unui ghid de bune practici, cu informații despre violența cibernetică, modalități de creștere a siguranței online, bune practici din organizațiile din România, dar și intervenția specifică în cazurile de violență prin intermediul tehnologiei,” au precizat reprezentanții

SENSIBLU. În cadrul proiectului a fost elaborat un Ghid de intervenție în cazurile de violență cibernetică.⁸⁵

Cazurile de violență domestică pe timpul pandemiei au fost analizate și prin prisma statisticilor oficiale prezentate de reprezentanți ai Poliției Române.

Ca urmare a vizitei din 2021 a Grupului de lucru al Consiliului Drepturilor Omului al ONU privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor a fost întocmit un Raport⁸⁶ prezentat în cadrul celei de-a 47-a sesiuni a Adunării Consiliului ONU pentru Drepturile Omului. Printre recomandările formulate în document se numără și necesitatea ca România să asigure „implementarea eficientă a legislației, politicilor și strategiilor, să introducă noi măsuri axate pe realizarea egalității și să vină în sprijinul femeilor care se confruntă cu forme de discriminare multiplă și intersecțională, precum femeile și fetele rome sau femeile cu dizabilități.”⁸⁷ Toate aceste recomandări au fost prezentate și analizate în 2021 în cadrul Grupului de lucru al IRDO pentru drepturile femeilor și combaterea violenței.

Reprezentanții ANES au evidențiat proiectul de promovare a dimensiunii de gen la nivelul universităților publice și private. A fost lansată cea de a doua etapă a Campaniei IRDO-ANES privind combaterea hărțurii morale la locul de muncă.⁸⁸

*Situația sarcinilor în rândul adolescentelor a constituit obiectul unei dezbateri în cadrul căreia s-a prezentat **Raportul UNICEF privind sarcina la adolescente în România**⁸⁹ inițiind o dezbatere*

⁸⁵ Ghid de intervenție în cazurile de violență cibernetică, Fundația SENSIBLU, 2021 https://issuu.com/fundatia_sensiblu/docs/ghid_interventie_violenta_cibernetica.

⁸⁶ A/HRC/47/38/Add.1 Human Rights Council, 20 April 2021 – Report of the Working Group on discrimination against women and girls, Visit to Romania, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/092/81/PDF/G2109281.pdf?OpenElement>

⁸⁷ Ibid, Recomandarea 92 (b) din Raport

⁸⁸ A se vedea Anexa I p. 127

⁸⁹ Raport Sarcina la adolescente în România, UNICEF și Asociația SAMAS <https://www.unicef.org/romania/media/4086/file/Raport%20Sarcina%20la%20Adolescente%20in%20Romania.pdf>

amplă pe această temă. Reprezentanții ONG-urilor în domeniu și ai rețelei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor (VIF) au adus în discuție: agravarea violenței împotriva femeilor și măsurile post-criză din perspectiva genului, necesitatea consolidării parteneriatelor pentru siguranța femeilor, abordarea subiectului violenței domestice de către jurnaliști, necesitatea participării egale a femeilor și a respectării egalității de șanse în ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică; reprezentativitate și participare pentru femeile rrome, exemple de bune practici privind asistența acordată victimelor violenței în perioada pandemiei.

S-a încheiat parteneriatului IRDO– ANAIS în cadrul căruia s-a propus traducerea în limba engleză a volumului „Violența domestică. Paradigme și practică judiciară”⁹⁰ pentru a oferi o mai mare vizibilitate a acestuia și a activității ANAIS la nivel internațional.

În 2021, potrivit datelor Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție așa cum a anunțat și Centrul FILIA, au fost consemnate 176 de cazuri de deces din cauza violenței în familie. A fost subliniat faptul că în ceea ce privește înregistrarea plângerilor, polițiștii din mediul rural încearcă să discute cu agresorul sfătându-l pe cale amiabilă să înceteze faptele de violență, dar de multe ori nu există proces verbal sau document scris cu privire la agresiune și de aceea multe cazuri rămân neînregistrate.

Au fost luate în considerare în cadrul dezbaterilor o serie de observații și recomandări formulate de Centrul FILIA în cadrul Raportului FILIA-ANES „The experiences of women during the COVID-19 pandemic”⁹¹ (Experiențele femeilor în perioada pandemiei de COVID-19): *gradul scăzut de încredere în autorități și tendința de a căuta rezolvări la probleme pe căi informale, necesitatea de a adresa problemele de sănătate mintală generate de declanșarea*

⁹⁰ A se vedea p. 87 (nota de subsol 45)

⁹¹ Andreea Bragă, Miruna Pantel „The experiences of women during the COVID-19 pandemic Status quo and recommendations for post-crisis gender sensitive measures” FILIA în parteneriat cu ANES

pandemiei și măsurile de restricție, asigurarea accesului la informație, finanțare pentru asigurarea drepturilor categoriilor vulnerabile, consolidarea protecției sociale pentru angajate, accesul la justiție și la servicii medicale pentru toate femeile.

S-a concluzionat că IRDO, împreună cu partenerii săi, va continua promovarea recomandărilor societății civile în privința îmbunătățirii legislației în domeniu, implicarea în campanii de combatere a violenței domestice și de promovare a egalității de șanse și tratament între bărbați și femei și inițierea unor sesiuni de formare la nivel național în rândul copiilor și tinerilor, dar și a funcționarilor publici cu privire la nediscriminare, incluziune, drepturile femeilor și fetelor și asigurarea egalității de șanse și tratament între bărbați și femei.

Activitatea Grupului de lucru 2022

Agravarea violenței domestice; drepturile și siguranța femeilor refugiate din calea conflictelor armate; combaterea traficului de ființe umane; siguranța femeilor la locul de muncă; combaterea rasismului și a xenofobiei; accesul femeilor române la justiție; rolul femeilor în menținerea unui climat de pace și securitate; mai multă credibilitate pentru victime; se semnalează pericolul hărțuirii cibernetice; siguranța femeilor în spațiul public și privat; reprezentativitatea femeilor în politică și în funcții de conducere, discriminarea femeilor din domeniul sportiv, persistența unor stereotipuri misogine, rasiste, xenofobe în mass-media și pe rețelele de socializare care contribuie la fenomenul de normalizare a violenței.

Încă din 2020 s-a dovedit că începea o perioadă nefastă pentru drepturile omului la nivel global, mai întâi prin declanșarea pandemiei de COVID-19, iar în 2022 prin izbucnirea conflictului armat din Ucraina. Odată cu criza de sănătate s-a adâncit și criza prețurilor la energie, ceea ce a dus la creșterea inflației. Numărul de refugiați care au venit în România, cu precădere din Ucraina a crescut considerabil.

În conformitate cu mandatul său și la sugestia Grupului de lucru, IRDO a inițiat campania pentru integrarea refugiaților în societate, pregătind în parteneriat cu CNRR, UNHCR și IGI detaliile și calendarul desfășurării campaniei pentru anul următor. Având în vedere că refugiații din Ucraina sunt în mare parte femei și copii care au fugit din calea conflictului din Ucraina, campania și-a propus printre obiectivele principale promovarea drepturilor categoriilor vulnerabile.

Membrii Grupului de lucru au abordat problema discriminării intersecționale a femeilor rome, subiect abordat și în contextul participării IRDO la evenimentul final al Programului JUSTROM3 (accesul femeilor rome la justiție, organizat de Uniunea Europeană și Consiliul Europei).

La sugestia Grupului de lucru a fost inițiată campania pentru integrarea refugiaților în societate axată pe drepturile femeilor și copiilor. În parteneriat cu UNHCR, CNRR și IGI s-au discutat condițiile colaborării, s-au elaborat obiectivele, coordonatele, logistica și calendarul campaniei preconizată să se desfășoare în 2023.

IRDO și Agenția Națională Împotriva Traficului de persoane au lansat campania 2022-2023 privind educația pentru prevenirea traficului de persoane, adresată atât tineretului, cât și funcționarilor publici. Din perspectiva cooperării regionale, IRDO a invitat în cadrul Grupului de lucru reprezentanta Asociației femeilor de carieră juridică din Republica Moldova care a lansat o astfel de campanie. Au fost organizate sesiuni de lucru online pentru schimbul de experiență în domeniu privind desfășurarea campaniei în cele două țări.

Institutul Român pentru Drepturile Omului și Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse au lansat *Ghidul practic privind hărțuirea morală la locul de muncă*, – Publicația este rezultatul campaniei comune IRDO-ANES, fiind un instrument de sprijin pentru victime, dar și un document orientativ pentru activitatea organizațiilor/ autorităților și instituțiilor publice. Lansarea ghidului a avut loc în

cadrul dezbaterii Grupului de lucru „*Coeziune instituțională pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței*”.

Președinta ANAIS (asociație membră a rețelei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor (VIF)) a expus principalele provocări în domeniul drepturilor femeilor identificate de către asociație, sugerând instrumente de surmontare a acestora. Printre problemele majore se numără încălcarea ordinelor de restricție de către agresori și creșterea numărului cazurilor de violență.

Au fost enumerate acțiunile de formare, informare și conștientizare realizate în cadrul proiectului „Împreună pentru siguranța femeilor”⁹².

Reprezentanta E-Romnja (asociație membră VIF) a prezentat o analiză a situației comunității rome sub aspectul discriminării pe criterii etnice și culturale, lansând un apel la cooperare din partea instituțiilor statului.

Conform datelor furnizate de ONG-uri pentru perioada 2022, pentru a-și menține sănătatea reproductivă, femeile încă se confruntă cu obstacole care țin de infrastructură și de informare, **inclusiv cu lipsa de servicii comunitare de îngrijire a sănătății și de educație sexuală pentru adolescenți**. Cu precădere femeile, din comunitățile sărace, din mediul rural, sau etnicele rome au avut dificultăți în accesarea unor servicii de sănătate reproductivă, din cauza lipsei informațiilor, a discriminării pe criterii etnice și a sărăciei. ONG-ul „Mame Pentru Mame” subliniază că 25% dintre femeile însărcinate au consultat un medic pentru prima dată numai după ce au intrat în travaliu.

Reprezentantele Fundației Sensiblu (membră a rețelei VIF) au subliniat rolul educației și formării în prevenirea și combaterea violenței prin prisma activităților desfășurate de Fundație și au expus problemele concrete cu care se confruntă societatea civilă în

⁹² proiect de intervenție multidimensională împotriva violenței de gen” implementat de Centrul FILIA în parteneriat cu Asociația ANAIS, Asociația Transcena, E-Romnja și Feminism Romania (Asociația FRONT) și beneficiază de finanțare prin programul Active Citizens Fund – Romania.

activitățile de sprijin pentru victime (**necesitatea mai multor centre de asistență pentru victime în fiecare județ**), precum și impactul violenței asupra dreptului la sănătate al femeilor.

Președinta Asociației Femeilor din România – *Împreună*– (AFRI), partener tradițional al IRDO, a evidențiat necesitatea unei abordări integrate a violenței împotriva femeilor, atât de către societatea civilă, cât și de către autorități, sub deviza „Ajută-mă să te ajut!”. La inițiativa AFRI în parteneriat cu IRDO, Asociația Femeilor de Carieră Juridică din Republica Moldova, Asociația ANAIS, PATRIR, CEDROM a fost lansată o scrisoare deschisă⁹³ pentru recunoașterea și susținerea rolului femeilor în menținerea păcii. Organismele semnatare au inițiat acest hub al mesajelor pentru pace și al consemnării experiențelor trăite, militând pentru încetarea conflictelor și crearea unui climat de pace și siguranță pentru toate femeile și fetele. Mesajele de pace și solidaritate, precum și consemnarea experiențelor trăite de refugiate în aceste zile au fost trimise către adresele de mail ale președintei AFRI, Liliana Pagu care și în calitate de Ambasador al Păcii le-a centralizat pentru a le disemina la nivel național și internațional.

În cadrul Grupului de lucru, IRDO a prezentat și propus spre discuție, printr-o abordare bazată pe drepturile omului, cele mai recente proiecte de lege în domeniul combaterii violenței. În contextul cooperării regionale și internaționale de prevenire și contracarare a actelor de violență domestică al schimbului de bune practici, la reuniunile Grupului de lucru din 2022 au participat și președinta Asociației Femeilor de Carieră Juridică din Republica Moldova, precum și reprezentanta Ombudsmanului din Turcia.

În 2022 a fost aprobat setul național de indicatori de dezvoltare durabilă 2030. Demersul este important deoarece doar prin monitorizare se poate obține o imagine clară asupra gradului de

⁹³ „Recunoașterea și susținerea rolului femeilor în menținerea unui climat de pace și securitate” https://irido.ro/upload_irdo/upload/Scrisoare_deschisa_Ziua%20Femeii%202022.pdf

implementare a Strategiei. Membrii Grupului de lucru au continuat să analizeze barierele existente în calea atingerii Obiectivelor Dezvoltării Durabile și a exercitării depline a drepturilor și libertăților pentru toți. În cadrul activităților desfășurate conform mandatului său, în vederea consolidării unei culturi a drepturilor omului, IRDO sprijină o abordare a atingerii ODD-urilor din prisma drepturilor omului conform principiului de a nu *lăsa pe nimeni în urmă*, axându-se pe problematica ODD 5 – realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și fetelor.

IRDO a prezentat concluziile și activitatea Grupului de lucru pentru drepturile femeilor și combaterea violenței în cadrul Conferinței naționale ROM/romnie LGBTQ+: Intersecționalitate și (ne)discriminare organizată de Centrul pentru Resurse Juridice. În cadrul proiectului INTERSECT⁹⁴. La invitația Centrului Filia, IRDO a participat la reuniunile și lucrările proiectului PROGRES⁹⁵ unde a fost dezbătută discriminarea femeilor în domeniul sportiv.

Probleme identificate de Grupul de lucru: discriminarea privind reprezentativitatea femeilor în politică și în funcții de conducere, discriminarea femeilor din domeniul sportiv; necesitatea combaterii traficului de ființe umane și a exploatării sexuale; segregarea în școli, discriminarea populației rome, etnicizarea violenței de către autorități și faptul că femeile rome percep discriminarea din punct de vedere etnic, dar nu și din prisma egalității de gen, datorită lipsei de informare; accesul la justiție și la servicii de sănătate a categoriilor vulnerabile (femei rome, femei migrante, femei cu dizabilități, femei vârstnice), propagarea unor discursuri sau imagini stereotipe rasiste, xenofobe, de incitare la ură. Aceste stereotipuri sunt aplicate și pe piața muncii, în evaluarea CV-urilor

⁹⁴ Proiect implementat în parteneriat cu Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului, Asociația Mozaic LGBT și Uniunea Civică a Tinerilor Romi din România.

⁹⁵ Centrul Filia, Federația Malteză de Fotbal, Federația Norvegiană de Fotbal, Federația de Fotbal a Macedoniei de Nord, TREK Development, Asociația Europeană a Sportului Universitar (EUSA) și Universitatea din Modena și Reggio Emilia, cu sprijinul Federației Române de Fotbal.

pentru angajare, prin proliferarea ideii că doar anumite meserii sunt potrivite pentru femei. Persistă o serie de stereotipii cu privire la minorități în materialele publicitare și în presă, precum și propagarea unor standarde stereotipe de frumusețe. Spre exemplu, așa cum a subliniat și Centru FILIA în repetate rânduri, *una dintre imaginile stereotipe a femeii este legată și de aspectul fizic. Se promovează faptul că femeile slabe sunt cele care obțin succesul în carieră și în viața personală. Standarde de frumusețe stereotipe sunt impuse de societate și de influenceri pe rețelele de socializare. Nu de puține ori urmând aceste modele adolescențele își riscă sănătatea și chiar viața confruntându-se cu anorexia sau bulimia induse pe fond de stres și lipsa de încredere în propria persoană.*

O recomandare unanimă a grupului de lucru: toți cei care activează în domeniul promovării și protecției drepturilor femeilor să depună eforturi în conformitate cu mandatele lor (campanii, cercetare, formare, informare, abilitare, servicii etc.) pentru ca victima să fie crezută și sprijinită. Prin găsirea unor mijloace prin care să se acorde mai multă credibilitate victimei, va crește încrederea acesteia în autorități și astfel ea va putea obține un sprijin concret în lupta cu violența și abuzurile. O abordare din prisma drepturilor omului a situației victimei de către toți cei la care aceasta face apel (poliție, justiție, ONG-uri, psihologi, consilieri) poate contribui substanțial la atenuarea traumei convingând victima să iasă din cercul vicios al unei relații abuzive.

Activitatea Grupului de lucru 2023

Violența online; aspecte ale violenței cibernetice; fenomenul bullying; continuă să se agraveze violența împotriva femeilor; copiii martori ai manifestărilor de violență domestică, hărțuirea în spațiul public și privat; prevenirea hărțuirii în școli și universități; combaterea traficului de persoane; integrarea refugiaților în societate; drepturile femeilor române; cooperare interinstituțională pentru soluționarea cazurilor de violență.

Membrii grupului de lucru al IRDO au analizat conținutul și recomandările Raportului ONU „*Progresul în realizarea obiectivelor dezvoltării durabile 2023– situația egalității de gen în momentul de față*”.⁹⁶ Cele mai recente date ale Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă și cele cu privire la ODD 5 sugerează că lumea nu este pe cale de a atinge egalitatea de gen până în 2030. Pandemia de COVID-19 a contribuit la diminuarea perspectivelor de realizare a egalității de gen. Datele ODD 5 arată că mai mult de 1 din 4 femei cu vârsta de 15 ani și peste a fost supusă violenței partenerului intim cel puțin o dată în viață. În plus, doar 57% dintre femei (15-49 de ani) iau propriile decizii informate cu privire la îngrijirea sexuală și a sănătății reproductive. Potrivit Raportului ar dura 40 de ani pentru ca femeile și bărbații să fie reprezentați în mod egal în conducerea politică a țărilor. Femeile au reprezentat, de asemenea, 39% din totalul locurilor de muncă în 2019, dar au suferit 45% din pierderile de locuri de muncă la nivel mondial în 2020. Raportul oferă o incursiune asupra celor mai recente dovezi privind egalitatea de gen reflectată în toate cele 17 obiective, evidențiind calea lungă de urmat pentru atingerea acesteia. Sunt subliniate interconexiunile dintre obiective și forța esențială pe care o joacă egalitatea de gen în promovarea progresului în atingerea ODD-urilor. Pornind de la acest raport, membrii Grupului de lucru au analizat și dezbătut situația reprezentativității femeilor la nivel național.

În contextul consolidării cooperării pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale Agendei 2030 , în special al obiectivului 5 – egalitatea de gen, urmând recomandările organismelor internaționale adresate statelor membre ale ONU și ale UE, Institutul Român pentru Drepturile Omului a încheiat în 2023 un parteneriat cu Institutul Național de Statistică. Principala platformă a ONU privind dezvoltarea durabilă este Forumul politic la nivel înalt privind dezvoltarea durabilă. Acestuia îi revine rolul major de

⁹⁶ „*Progresul în realizarea obiectivelor dezvoltării durabile 2023– situația egalității de gen în momentul de față*” UN Women and United Nations Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division 2023, USA <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2023-en.pdf>

a urmări și a revizui stadiul implementării Agendei 2030 la nivel global. Uniunea Europeană și Organizația Națiunilor Unite sunt parteneri și depun eforturi comune pentru realizarea unei lumi mai sigure și mai durabile. O lume mai bună pentru toți este dezideratul Agendei 2030.

În 2023, Cu sprijinul Institutului Național de Statistică și al Grupului de lucru pentru drepturile femeilor, IRDO a realizat, la cererea Biroului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, o sinteză de date privind sărăcia, riscul excluderii sociale, privațiunile sociale și materiale, inegalitățile privind veniturile. Unele date au fost pe categorii de vârstă și de sex. Conform datelor INS privind situația privațiunile materiale⁹⁷ pe categorii de sex în anul 2019 procentajul privațiunilor a scăzut comparativ cu anul 2018, iar la femei, în 2018, procentajul privațiunilor este ușor mai mare decât la bărbați. În 2019 procentajul este același atât pentru bărbați, cât și pentru femei. În cursul anului 2020 procentajul crește de la 14,5 (în 2019) la 14,8 pentru bărbați, iar pentru femei de la 14,5 (în 2019) la 15,7. Este posibil ca pandemia de COVID-19 să fi contribuit la creșterea procentelor deoarece se observă o stabilizare în 2019 și egalitate de procentaj atât pentru bărbați, cât și pentru femei în ceea ce privește privațiunile materiale.

Membrii Grupului de lucru al IRDO pentru drepturile femeilor și combaterea violenței s-au reunit în cadrul dezbaterii ***Fenomenul violenței – o barieră în calea atingerii ODD 5 – egalitatea de gen***, din 22 noiembrie 2023, abordând problematicile de mai sus. Totodată, s-au analizat cele mai recente recomandări⁹⁸ din Raportul GREVIO din 16 iunie 2022 privind România⁹⁹ și a recomandărilor formulate pentru România de către Grupul de lucru al ONU

⁹⁷ Institutul Național de Statistică, Sărăcie și Excluziune Socială, SAR 112A Rata deprivării materiale severe pes exe <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

⁹⁸ A se vedea recomandări UPR pp. 32-34 și recomandări GREVIO pp. 37-39

⁹⁹ Raportul este publicat de Secretariatul mecanimsului de monitorizare al Convenției Consiliului Europei privind Prevenirea și Combaterea Violenței Împotriva Femeilor și a Violenței Domestice <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>

pentru evaluarea periodică Universală¹⁰⁰ explorându-se posibile căi de acțiune pentru îndeplinirea acestor recomandări în viitorul apropiat. Așa cum se precizează și în recomandările UPR, traficul de persoane devine un pericol major pentru categoriile vulnerabile în contextul conflictului din Ucraina și sunt necesare politici și strategii concertate pentru prevenirea acestui fenomen. Au fost semnalate o serie de evoluții în legislația națională privind egalitatea de șanse și tratament între bărbați și femei și combaterea violenței domestice, precum și piedicile întâmpinate în activitatea celor implicați în promovarea și asigurarea exercitării depline a drepturilor femeilor. A fost abordată problematica violenței cibernetice, subliniindu-se că cel mai recent Raport GREVIO salută faptul că violența cibernetică este adăugată la definiția violenței domestice. Așa cum au atras atenția și centrul FILIA și membrele rețelei VIF locurile de muncă și spațiile publice pot deveni spații nesigure pentru femei, iar femeile s-au confruntat cu violență stradală. Sunt necesare mai multe instrumente de colectare a probelor și de acționare în astfel de situații. Agendele conservatoare al unor formațiuni politice pot fi bariere în calea exercitării drepturilor femeilor în contextul persistenței unor stereotipii și mentalități misogine, rasiste care contribuie la izolarea victimei. Trebuie abordat la nivel multisectorial fenomenul hărțuirii morale și sexuale în școli și în universități.

Reprezentantele Asociației Femeilor Universitare au precizat că în ceea ce privește propagarea unor stereotipii cu privire la femei în materialele publicitare, se înregistrează un oarecare progres și au fost menționate reclame cu conținut ce se referă la participare și șanse egale atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

Reprezentante ale UNHCR și CNRR au prezentat situația refugiaților din Ucraina și contribuția organizațiilor pe care le reprezintă la acordarea de sprijin în aceste situații de urgență și dificultate, în special pentru mamele singure cu copii. S-a convenit

¹⁰⁰ Human Rights Council Fifty-fourth session 11 September–6 October 2023 Agenda item 6 Universal periodic review <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G23/114/12/PDF/G2311412.pdf?OpenElement>

continuarea campaniei comune IRDO, UNHCR, CNRR, IGI privind integrarea refugiaților în societate pe parcursul anului 2024.

Asociația ANAIS a subliniat importanța acordării unei mari credibilități victimelor și monitorizarea situației acestora pe termen lung. În cadrul dezbaterii a fost prezentată versiunea în limba engleză a volumului „Domestic violence. Paradigms and Judicial Practice.”¹⁰¹

IRDO semnalează necesitatea unor inițiative legislative care să contribuie la accelerarea echilibrului de gen și accesul femeilor în posturi de conducere, promovarea economiei sociale și a educației în sprijinul categoriilor vulnerabile.

La reuniunea Grupului de lucru al IRDO, Asociația ANAIS a prezentat pericolul cercului vicios al unei relații toxice și importanța crucială a acordării de sprijin și consiliere, precum și de mai multă credibilitate victimei din partea autorităților. S-a discutat despre situația femeilor musulmane solicitante de azil victime ale violenței domestice și despre intervențiile specifice în aceste cazuri care țin de cultura și tradițiile femeii musulmane, subliniindu-se importanța acurateții traducerii și interpretării, responsabilitate ce revine traducătorului în cadrul interviului.

În cadrul evenimentului a fost lansată campania comună IRDO, AFRI, SENSIBLU și NAZARCEA Grup de combatere a violenței online. În cursul anului 2023 IRDO a desfășurat o serie de activități de formare și conștientizare pentru prevenirea și combatere a fenomenului bullying pe care le-a prezentat membrilor Grupului. Aspecte ale violenței cibernetice au fost analizate și dezbătute și în cadrul conferinței rețelei punctelor focale naționale „**Femeile, pacea și securitatea**” la grupul de lucru „**Femeile și securitatea cibernetică**”¹⁰². S-a subliniat necesitatea promovării femeilor în procesele de luare a deciziilor în domeniul securității cibernetice,

¹⁰¹ Carmen Nemeș, Giulia Crișan, editors „Domestic Violence. Paradigms and Judicial Practice”, editura IRDO, București, 2022

¹⁰² Eveniment al rețelei globale a punctelor focale naționale privind „Femeile pacea și securitatea” organizat de MAPN în parteneriat cu Departamentul de stat al SUA și Agenția ONU UN Women (SUA și România deținând copreședinția rețelei în 2023) https://wpsfocalpointsnetwork.org/wp-content/uploads/2023/11/DNSC_WPS-Cyber-Panel.pdf

a participării femeilor la procesele de luare a deciziilor în domeniul securității cibernetice, precum și importanța prevenirii amenințărilor și infracțiunilor care periclitează siguranța cibernetică. Femeile pot fi afectate în mod disproporționat de amplificarea utilizării tehnologiei informației și comunicațiilor care pot avea ca rezultat vătămări psihologice, sociale, politice și economice sau alte încălcări ale drepturilor lor. Aceste forme mai noi de violență pot fi combătute prin participarea și implicarea femeilor. Din perspectiva incluziunii și a egalității de șanse, femeile trebuie să contribuie la dezvoltarea legilor, politicilor și normelor de securitate cibernetică.

Bariere identificate în calea atingerii ODD 5 și a exercitării drepturilor femeilor: adâncirea inegalităților, agravarea violenței domestice, hărțuirea la locul de muncă și în instituții de învățământ superior, violența cibernetică, pericolul traficului de persoane, perpetuarea imaginii stereotipe a femeii, necesitatea asigurării respectării drepturilor categoriilor vulnerabile (femei refugiate, femei rome, femei cu dizabilități, femei rurale, femei vârstnice).

Concluzii

Riscuri și bariere structurale

Membrii grupului de lucru IRDO pentru drepturile femeilor și combaterea violenței au concluzionat în cadrul întâlnirilor și dezbaterilor din perioada 2020-2023 că legislația națională se armonizează din ce în ce mai mult cu normele internaționale, dar faptul că implementarea acestora nu are loc întotdeauna în mod eficient, rămâne o barieră puternică în calea gestionării și combaterii violenței domestice, precum și în cea a atingerii ODD 5 al Agendei 2030.

În perioada 2020 -2023 experți în domeniul dezvoltării durabile și al drepturilor omului, reprezentanți ai instituțiilor naționale și ai ONG-urilor au identificat și analizat problemele cu care se confruntă femeile din societatea românească în exercitarea drepturilor lor pornind de la cele mai frecvente cauze ale violenței împotriva femeilor și au formulat recomandări pentru posibile soluții de prevenire și combatere a fenomenului violenței domestice. Prin diseminarea acestor

recomandări ale grupului de lucru, IRDO a contribuit la promovarea și conștientizarea necesității de a consolida măsurile de implementare a legislației naționale privind violența domestică.

Prin acțiunile sale de informare, formare și conștientizare, Institutul a făcut cunoscute sugestiile și recomandările ONG-urilor cu privire la noi propuneri legislative sau de modificare/îmbunătățire a legislației existente în domeniul violenței domestice.

Principalele obstacolele structurale cu care s-au confruntat drepturile omului și în special drepturile femeilor în ultimi ani au fost pandemia de COVID-19, schimbările climatice și conflictul din Ucraina.

Aspecte ale limitării exercitării drepturilor femeilor identificate în cadrul grupului de lucru în perioada 2020 -2023

Au fost semnalate și abordate barierele și piedicile cu care s-au confruntat femeile și fetele din societatea românească în perioada 2020-2023, dar cu precădere în anii 2020-2021 când a avut loc pandemia COVID-19. Așa cum se precizează și în „Studiul preliminar privind criza generată de pandemia de COVID-19 și impactul acesteia asupra drepturilor omului”¹⁰³, IRDO a susținut în mod constant necesitatea ca în procesul implementării măsurilor de restricție autoritățile responsabile să se axeze nu numai pe gestionarea crizei de sănătate din punct de vedere strategic și economic, ci și pe asigurarea protejării drepturilor și libertăților fiecărei persoane în parte.

Agravarea violenței domestice, a violenței sexuale, a hărțuirii morale și psihologice, hărțuirea în mediul universitar

Restricțiile din timpul pandemiei având ca scop limitarea răspândirii virusului au avut în mod involuntar efecte nedorite asupra drepturilor în general și ale drepturilor femeilor și a categoriilor vulnerabile în special. Pe fondul agravării șomajului și a lipsurilor a crescut incidența fenomenului violenței iar victimele

¹⁰³ Studiu preliminar privind criza generată de pandemia COVID-19 și impactul acesteia asupra drepturilor omului, IRDO, https://irdo.ro/pdf/IRDO_Studiu%20preliminar%20privind%20criza%20generata%20de%20pandemia%20COVID%2019.pdf

s-au confruntat cu dificultăți și mai mari în a raporta cazurile de agresiune sau de privare de libertate de către partenerii violenți. În contextul pandemiei, ca urmare a restricțiilor, atât femeile, cât și bărbații au fost nevoiți să petreacă mult mai mult timp acasă, iar cei care nu și-au pierdut locurile de muncă au trebuit să lucreze de acasă. Schimbarea de paradigmă, în special în cuplurile cu copii a condus la deteriorarea relației în cuplu și a climatului familial pe fondul stresului, al problemelor financiare și al creșterii șomajului. Din nefericire mulți copii au asistat la certuri sau violențe, chiar în familii care anterior nu se mai confruntaseră cu astfel de probleme, devenind martori ai acestui fenomen îngrijorător. Deși ideal ar fi fost să își desfășoare activitatea într-un climat de lucru liniștit, cei care au efectuat munca la distanță au trebuit să gestioneze și școala online a copiilor lor și propriul lor program de lucru, dar și treburile gospodăriei. Dezechilibrul și stresul au apărut pe măsură ce fiecărui membru al familiei i se schimbau responsabilitățile pe care le avusese anterior. Scoși pe neașteptate din rutina lor obișnuită, nevoiți să rezolve o multitudine de probleme noi atât copiii, cât și părinții au început să se simtă copleșiți, iar de aici până la depresie, nu mai este decât foarte puțin. Pe fondul certurilor și al nemulțumirilor actele de violență s-au agravat. Totodată restricționarea circulației persoanelor vârstnice între anumite ore a favorizat un climat de restrângere a libertății de circulație și a afectat atât femei, cât și bărbați aparținând acestei categorii vulnerabile.

Violența sexuală este îngrijorătoare și rămâne încă subraportată, parțial din cauza lipsei de încredere a victimelor în sistemul de justiție penală. Într-adevăr, mecanismele de justiție penală pentru combaterea violenței sexuale se confruntă cu unele deficiențe, conform celui mai recent raport GREVIO care semnalează necesitatea de a lua în considerare modificarea conceptului infracțiunii de violență sexuală în legătură cu noțiunea de consimțământ liber acordat¹⁰⁴.

¹⁰⁴ GREVIO/Inf(2022)6 Adopted by GREVIO on 4 March 2022 published on 16 June 2022 Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence Council of Europe <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>

Persistă o serie de stereotipuri și mentalități care includ ideea că lipsa consimțământului ar trebui exprimată prin rezistență fizică și că femeile și fetele provoacă violență sexuală, fie prin comportament, fie prin ținuta lor vestimentară. Membrii grupului de lucru au concluzionat că ar trebui depuse eforturi pentru a se asigura că toate cazurile de sex neconsensual sunt urmărite penal ca viol și că violul este tratat în practică ca o infracțiune gravă – inclusiv prin instruire și responsabilitate din partea sistemului judiciar. Sunt necesare mai multe servicii integrate pentru victime/supraviețuitori. Primul centru de criză a fost înființat în 2018 în cadrul Spitalului Universitar de Urgență din București. Grupul de lucru al IRDO a propus înființarea unor noi centre, care ar trebui să devină operaționale cât mai urgent.

Totodată, membrii grupului de lucru au concluzionat că în prima jumătate a anului 2022 cazurile de violență domestică în care a intervenit poliția au fost în creștere și că multe victime s-au confruntat cu situații de risc iminent. Despre hărțuirea în mediul universitar au avut loc dezbateri ample în cadrul Întâlnirilor Grupului de lucru din 2023.

Libertatea de exprimare.

Prin instituirea stării de urgență ca urmare a declanșării pandemiei de COVID-19 o serie de drepturi au fost restricționate în mod involuntar, scopul principal al acestor măsuri fiind împiedicarea răspândirii virusului: dreptul la libertatea de întrunire, dreptul la informare, libertatea circulației, dreptul la viață intimă, familială și privată, dreptul de proprietate privată, libertatea religioasă, dreptul la nediscriminare.

Libertatea și pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate așa cum prevede și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene desemnând *libertatea de exprimare ca drept care cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau transmite informații în mod autonom, fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere*. În interpretarea libertății de exprimare, Comitetul Drepturilor Omului recunoaște că aceasta comportă atribuții și responsabilități speciale. Din acest motiv, sunt permise două domenii limitate de restricții, care se pot referi

fie la respectarea drepturilor sau reputației altora, fie la protecția securității naționale, a ordinii publice și a bunelor moravuri, fie la cea a sănătății publice. Cu toate acestea, atunci când un Stat Parte impune restricții privind exercitarea libertății de exprimare, acestea nu pot pune în pericol dreptul în sine. Comitetul reamintește că relația dintre drept și restricție și dintre normă și excepție nu trebuie să fie inversată.

Știrile false – dezinformarea, agravarea violenței online precum și a propagării discursurilor motivate de ură

Pandemia de COVID-19 a reconfigurat mediul de manifestare a libertății de exprimare, internetul devenind principalul canal de transmitere și dobândire a informațiilor. Astfel, a fost favorizată și răspândirea unor știri false. La nivel internațional, standardele dezvoltate în materia răspunderii pentru conținutul postat pe internet sunt cuprinse în Principiile de la Manila¹⁰⁵. Întocmite și aprobate de grupurile societății civile din întreaga lume, Principiile de la Manila privind răspunderea intermediarului avansează cadrul de garanții de bază și cele mai bune practici pentru a proteja drepturile omului atunci când intermediarilor li se cere să restricționeze conținutul online. Principiile se bazează pe instrumente privind drepturile omului și pe alte cadre juridice internaționale. În partea introductivă, Principiile de la Manila stabilesc contextul care a determinat necesitatea instituirii unor reguli clare referitoare la răspunderea intermediarilor de conținut pe internet precum furnizorii de acces la internet, rețele de socializare și motoarele de căutare. Din perspectiva Principiilor de la Manila, politicile care reglementează răspunderea legală a intermediarilor pentru conținutul acestor comunicări influențează drepturile utilizatorilor precum libertatea de exprimare, libertatea de asociere și dreptul la confidențialitate. Pentru a sprijini inovarea on-line și, implicit, libertatea de exprimare pe internet, este necesar un cadru articulat al principiilor aplicabile activității creatorilor de conținut online dar și intermediarilor de conținut. Principiile de

¹⁰⁵ Manila principles – background paper https://www.eff.org/files/2015/07/08/manila_principles_background_paper.pdf

la Manila reglementează răspunderea și asigură responsabilitatea acestora din urmă în temeiul următoarelor: intermediarii ar trebui să fie feriți de răspundere pentru conținutul terților; nu trebuie să se solicite restricționarea conținutului fără o dispoziție a unei autorități judiciare; cererile de restricții de conținut trebuie să fie clare, să fie lipsite de ambiguitate și să urmeze procedura corespunzătoare; legile, ordinele și practicile de restricție a conținutului trebuie să respecte testele de necesitate și proporționalitate;

Ținând cont de însemnătatea corectei informări în perioada de criză de sănătate generată de pandemia de COVID-19, Consiliul Europei a elaborat standarde în funcție de care să fie ghidată și orientată modalitatea de exercitare a libertății de exprimare de către mijloacele media. Informarea, ca element component al libertății de exprimare, trebuie să se raporteze la informații referitoare la virus, la circulația virusului, la riscul de contaminare cu virusul SARS-CoV-2, la numărul de îmbolnăviri și decese precum și la acele măsuri legate de politica de distanțare socială. S-a impus astfel ca mass-media să asigure o informare corectă în beneficiul publicului larg, dar, totodată, și ca reprezentării acesteia să își asume și responsabilitatea de a transmite mesaje care pot ajuta populația să prevină panica și să încurajeze înțelegerea măsurilor de siguranță adoptate de autorități, precum și cooperarea oamenilor cu autoritățile pentru a asigura implementarea restricțiilor necesare. Organizațiile media trebuie să se conformeze standardelor etice și să se abțină de la publicarea și diseminarea de informații neverificate. Conform normelor europene, procesul de informare realizat de mass-media trebuie să aplice principiile egalității și nediscriminării, astfel încât mesajele publice comunicate populației să nu fie de natură să propage atitudini rasiste și xenofobe. Din păcate, astfel de atitudini s-au perpetuat la nivel global odată cu apariția pandemiei în contextul căutării de persoane răspunzătoare pentru răspândirea virusului.

S-a constatat că în perioada 2020 -2023 s-a agravat violența cibernetică și fenomenul de bullying pe fondul unor nemulțumiri sociale și al unor principii de extremă dreaptă care au început să câștige teren în rândul tinerilor. Noile probleme sociale și economice, precum și criza de sănătate au fost puse pe seama străinilor, a migranților și a minorităților etnice.

Pericolul adâncirii inegalităților

Pandemia a constituit un risc privind creșterea nivelului sărăciei. A devenit stringentă protejarea drepturilor categoriilor vulnerabile: femei migrante, femeile rurale, femei aparținând minorităților etnice, femei vârstnice. A crescut pericolul exploatării sexuale și al agravării traficului de ființe umane. După cum am văzut în cele de mai sus, pe timpul pandemiei au fost îngreunate accesul la justiție și la servicii de sănătate.

În țara noastră rămâne încă un dezechilibru între reprezentativitatea femeilor și cea a bărbaților, în ocuparea unor posturi de decizie. Femeile sunt discriminate în mediul sportiv și continuă să fie hărțuite moral fie la locul de muncă, fie în mediul universitar.

Imaginea stereotipă a femeii

Persistă prezentarea unor imagini stereotipe ale femeii fie în mass-media, fie pe rețelele de socializare conform cărora femeilor le revin cu precădere îndatoririle gospodărești, sunt prezentate în poziții de subordonare și se promovează anumite standarde de frumusețe. Spre exemplu tinerele care doresc să slăbească pentru a fi conforme unui anumit model promovat ajung să își riște sănătatea, sau chiar viața. Prejudecățile, atitudinile sexiste, mentalitățile învechite conform cărora violența este normalizată contribuie la izolarea victimei și la revenirea acesteia în cercul vicios al unei relații abuzive.

Membrii Grupului de lucru au remarcat că se înregistrează o oarecare îmbunătățire în conținutul materialelor publicitare, constând într-o abordare mai modernă și fără prejudecăți a condiției și poziției pe care o ocupă femeia în familie și în societate.

Impactul schimbărilor climatice asupra drepturilor femeilor

În contextul schimbărilor climatice, este foarte importantă informarea preventivă și transparența cu privire la măsurile de atenuare și adaptare și a mecanismelor de finanțare a gestionării acestora. În studiul „Schimbările climatice și impactul acestora

asupra drepturilor omului”¹⁰⁶, IRDO analizează impactul pandemiei și al schimbărilor climatice asupra drepturilor omului la nivel național și internațional și susține că grupurile vulnerabile, printre care și femeile și fetele trebuie să participe în mod concret în procesul de luare a deciziilor care pot afecta drepturile omului.

Fenomenele meteorologice extreme au efecte negative asupra României, generând pierderi economice în agricultură, împiedicând dezvoltarea rurală, afectând transportul, alimentarea cu energie și gospodărirea apei. În contextul încălzirii globale, reducerea emisiilor de GES și adaptarea la schimbările climatice sunt priorități pentru țara noastră. Acest lucru se reflectă în politicile și strategiile de mediu dezvoltate la nivel național. După cum reiese din activitatea Grupului de lucru, IRDO sprijină realizarea ODD-urilor printr-o abordare bazată pe drepturile omului, lucrând îndeaproape cu INS și cu Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă.

Un viitor mai bun pentru noile generații

IRDO susține și promovează necesitatea perfecționării/modificării legilor referitoare la combaterea oricăror forme de violență împotriva femeilor, garantarea securității acestora în spațiul public și privat, încurajarea inițiativelor legislative care contribuie la accelerarea echilibrului de gen și a accesului femeilor la funcții de conducere, o economie socială și o educație de calitate în sprijinul categoriilor vulnerabile, necesitatea alocării de fonduri publice pentru educație, informare și conștientizare cu privire la prevenirea și consecințele violenței și de fonduri pentru serviciile de consiliere a agresorilor. Totodată sunt necesare servicii integrate de calitate, atât pentru victime, cât și pentru agresori.

În ceea ce privește hărțuirea cibernetică, va deveni necesară o abordare multidisciplinară la nivel interinstituțional, pentru a dezvolta campanii de formare, informare și conștientizare care vizează în special tinerii. O astfel de abordare ar fi binevenită și în demersul combaterii stereotipurilor și a modului în care imaginea

¹⁰⁶ Schimbările climatice și impactul acestora asupra drepturilor omului, ed. IRDO 2020 https://irdo.ro/pdf/volume/Schimbarile_climatice_si_impactul_acestora_asupra_drepturilor_omului.pdf.

femeii este percepută în societate, cu scopul de a schimba mentalitățile învechite și conservatoare.

Pe fondul conflictelor la nivel global nu trebuie neglijate drepturile migranților și ale refugiaților, ale femeilor și copiilor. Sunt necesare eforturi comune la nivel regional și global pentru prevenirea traficului de persoane. Țările vor trebui să adopte măsuri și norme mai blânde în spiritul respectării dreptului umanitar pentru integrarea acestor persoane în societățile în care au ales să trăiască fugind din calea războiului.

În 2023 se împlinesc 75 de ani de la adoptarea Declarației universale a drepturilor omului. Text fundamental în istoria drepturilor omului și a drepturilor civile, Declarația detaliază în cele 30 de articole ale sale drepturile și libertățile fundamentale ale omului afirmând caracterul lor universal ca fiind inerent, inalienabil și aplicabil tuturor ființelor umane¹⁰⁷. Declarația reprezintă un standard comun de realizare a drepturilor pentru toate națiunile, conform căruia statele trebuie să recunoască faptul că toți oamenii sunt „născuți liberi și egali în demnitate și drepturi¹⁰⁸”, indiferent de „naționalitate, loc de reședință, sex, origine, culoare, religie, limbă sau orice alt statut”¹⁰⁹. Principiul universalității drepturilor omului este piatra de temelie a dreptului internațional al drepturilor omului. În spiritul Declarației IRDO promovează schimbarea atitudinilor și mentalităților care lezează exercitarea deplină a drepturilor omului, deoarece aceste drepturi nu pot fi niciodată relative, respectarea lor însemnând stabilitatea și progresul umanității. Prin educație se produce schimbarea. Printr-o educație continuă pentru dobândirea unei culturi a drepturilor omului putem oferi oamenilor, posibilitatea de a-și cunoaște mai bine drepturile și de a lupta pentru ele, în speranța că noile generații vor avea acces la șanse egale de înflăcăare și emancipare.

¹⁰⁷ Declarația Universală a Drepturilor Omului Preamble <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf

¹⁰⁸ Art 1 Declarația Universală a Drepturilor Omului <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

¹⁰⁹ Art 2 Declarația Universală a Drepturilor Omului <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

ANEXE

ANEXA I

Campanii de informare, formare și conștientizare inițiate de IRDO cu sprijinul membrilor Grupului de lucru pentru drepturile femeilor și combaterea violenței.

În colaborare cu membrii grupului de lucru, IRDO a inițiat și a desfășurat campanii de conștientizare la nivelul societății privind importanța combaterii discriminării, a violenței domestice, a hărțuirii la locul de muncă, precum și a integrării refugiaților (cu precădere femei și copii) în societate. În cele ce urmează vom prezenta pe scurt aceste campanii care pe lângă obiectivul major pe termen lung al sensibilizării opiniei publice au raportat și o serie de rezultate concrete¹¹⁰

Campaniile celor 16 zile de activism pentru combaterea violenței împotriva femeilor, 25 noiembrie, Ziua Internațională a Combaterii Violentei împotriva Femeilor

Campania celor 16 zile de activism a început în 1991 cu ocazia inaugurării Institutului de Leadership Global al Femeilor. În sprijinul acestei inițiative a societății civile, Secretarul General ONU și-a propus să coordoneze anual această campanie internațională în sprijinul drepturilor femeilor la nivel global. Instituții și organizații din întreaga lume inițiază acțiuni de conștientizare privind violența împotriva femeilor și efectele ireversibile ale acesteia asupra familiei și comunității. Cele 16 zile portocalii sunt zilele dedicate campaniei internaționale pentru combaterea violenței împotriva femeilor. Campania demarează în data de 25 noiembrie, odată cu

¹¹⁰ Publicația IRDO-ANES „Ghid practic privind hărțuirea morală la locul de muncă, editura IRDO ,2022, https://irdo.ro/upload_irdo/upload/Ghid%20practic%20privind%20hartuirea%20morala%20la%20locul%20de%20munca.pdf

NAZARCEA-IRDO 2022 realizarea unui obiect ceramic decorativ dedicat luptei împotriva violenței sub deviza Violenta înseamnă întuneric. Spune-i NU luminându-ți viața!

Ziua Internațională a Combaterii Violentei Împotriva Femeilor¹¹¹ și se încheie pe 10 decembrie cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului. Campania ONU coordonată de Secretarul General UNIȚI-VĂ până în 2030 să punem capăt violenței împotriva femeilor (UNITE by 2030 to End Violence against Women campaign) face apel la organizarea unor acțiuni globale de conștientizare, coroborare a eforturilor, schimburi de bune practici și inițiative în domeniu. Militând împotriva violenței, inițiatorii campaniei și tinerii aleg să abordeze culoarea portocaliu în vestimentație, clădiri reprezentative din lume sunt luminate în portocaliu, considerată culoarea luminoasă a speranței.

Ținând cont de recomandările grupului de lucru, IRDO și-a intensificat activitățile de formare, conștientizare și sensibilizare în rândul tinerei generații, pornind de la ideea că educația joacă un rol crucial în promovarea drepturilor omului, precum și în prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor.

Tema campaniei internaționale din 2017 a fost „**Să nu neglijăm pe nimeni – să ne unim pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor și fetelor**”. IRDO și Asociația Femeilor din România – Împreună (AFRI) s-au alăturat acestei campanii promovând în rândul tineretului din școli gimnaziale și colegii mesajul combaterii violenței de toate tipurile. Pe lângă toate formele de abuz, intimidare, violență fizică, mai există și pericolul perpetuării violenței și al mesajelor inspirate de ură în mediul online. Împreună cu AFRI, IRDO a lansat un apel la toleranță și nediscriminare.

În 2018, IRDO s-a alăturat ca în fiecare an Campaniei internaționale a celor 16 zile de combatere a violenței, denumite și *Zilele Portocalii* (25 noiembrie-19 decembrie) alegând tema „**Să spunem NU violenței împotriva femeilor**” #sayNO UNITE, în parteneriat cu Școala Gimnazială nr. 113, Colegiul Național *Spiru Haret* și Asociația Femeilor din România.

¹¹¹ Data de 25 noiembrie proclamată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 54/134 din 1999 drept Ziua internațională pentru combaterea violenței împotriva femeilor

25 noiembrie – 10 decembrie 2019. Tema aleasă pentru Campania internațională a anului 2019 a fost „**Să schimbăm lumea, Generația pentru Egalitate se opune violului**”. Pe timp de pace sau război, în diferite contexte și împrejurări, într-o lume măcinată de conflicte, fetele și femeile din lumea întreagă trec prin traume precum violența, abuzul, sau violul. Campania intitulată GENERAȚIA EGALITĂȚII face parte din pregătirea aniversării în 2020 a 25 de ani de la Declarația de la Beijing și a Platformei de Acțiune a acesteia – Beijing +25. Pe tot parcursul anului 2019 s-au inițiat campanii de informare și conștientizare cu privire la această viitoare aniversare pentru a atrage atenția opiniei publice asupra importanței îndeplinirii dezideratelor Declarației de la Beijing și a necesității accelerării unor acțiuni și politici concrete pentru realizarea egalității de gen, care este și unul dintre obiectivele majore ale Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă.

În perioada 15 septembrie-15 octombrie 2020 s-a lansat prima etapă a campaniei comune ANES-IRDO privind conștientizarea hărțuirii morale la locul de muncă. Campania a fost demarată sub sloganul „**Hărțuirea morală este ilegală! Pune stop relațiilor de muncă disfuncționale!**”. În această etapă a campaniei s-a realizat o informare cu privire la Legea nr. 167/2020 care reglementează fenomenul hărțuirii morale la locul de muncă și modifică acte normative din domeniul nediscriminării și al egalității de șanse și tratament între bărbați și femei. Pe paginile de internet ale IRDO și ANES au fost diseminate cele două tipuri de formulare (unul destinat sprijinului victimelor și cel de al doilea în scopul îndrumării organizațiilor cu preocupări în domeniu sau al celor care s-au confruntat cu astfel de cazuri).

25 noiembrie – 10 decembrie 2020

IRDO, împreună cu partenerii săi, s-a alăturat ca în fiecare an Campaniei celor 16 zile de activism pentru combaterea violenței. În parteneriat cu Asociația Femeilor din România – Împreună (AFRI) cu prilejul celebrării a 25 de ani de la Declarația de la Beijing, IRDO a demarat campania privind schimbarea mentalității cu privire la

condiția femeii în societate sub deviza „**să combatem și să eliminăm stereotipurile de gen**”. Campania a constat în sesiuni de informare și formare, precum și în concursuri de desene și eseuri la nivelul gimnaziilor și colegiilor.

12 mai 2021 – IRDO-ANES lansează cea de-a doua etapă a Campaniei pentru conștientizarea hărțuirii morale la locul de muncă. Obiective: sensibilizarea publicului cu privire la fenomenul hărțuirii morale; încurajarea victimelor de a raporta astfel de incidente. Prin această campanie s-a atras atenția asupra faptului că lipsa semnalării abuzurilor înseamnă lipsa găsirii și aplicării unor soluții pentru combaterea acestui fenomen. Cele două tipuri de formulare au fost reconceptuate fiind redactate mai concis, într-un limbaj accesibil, pentru a putea veni mai eficient în sprijinul victimelor.

25 noiembrie – 10 decembrie 2021 – Campania de conștientizare a violenței împotriva femeilor IRDO-NAZARCEA GRUP Violența înseamnă întuneric. Spune-i NU luminându-ți viața!

La inițiativa IRDO, NAZARCEA a ales să dedice tuturor femeilor, dar și celor care le prețuiesc, un obiect decorativ cu mesaj special, destinat să aducă un omagiu celor care s-au confruntat cu violența, lansând simbolic invitația de a aprinde lumina eliberării și a încrederii în sine. De menționat că cei care lucrează în atelierul de ceramică al NAZARCEA Grup sunt persoane cu dizabilități care primind o nouă șansă profesională realizează cu dăruire și talent aceste obiecte artistice de înaltă calitate. Cu prilejul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului și pentru a marca 65 de ani de la aderarea României la UNESCO, Comisia Națională a României pentru UNESCO, a organizat evenimentul „*România în UNESCO – Drepturile omului: universalitate și demnitate umană*”, prilej cu care directorul executiv al Institutului Român pentru Drepturile Omului a fost invitat să prezinte drept exemplu de bună practică în cadrul secțiunii „*Drepturile omului la feminin*”. Această campanie IRDO-Nazarcea a celor 16 zile de activism pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor, în contextul unei abordări bazate pe drepturile omului a atingerii obiectivului 5 al Agendei 2030.

25 noiembrie – 10 decembrie 2021. Campania IRDO și Centrul pentru Drepturile Omului din cadrul Universității Titu Maiorescu (CEDROM) „**16 zile de activism; Pune Stop Violenței!**” a subliniat importanța reunirii, demersurilor de conștientizare și sensibilizare cu privire la fenomenul violenței împotriva femeilor. Rezonând la valorile și principiile promovate în discursul internațional asupra drepturilor omului, campania a reiterat mesajul conform căruia drepturile femeii sunt drepturi ale omului iar violența este un factor perturbator în exercitarea drepturilor femeilor. Violența împotriva femeilor nu se răsfrânge exclusiv asupra populației de gen feminin ci este o problemă a tuturor membrilor societății care afectează destinul fiecărui individ și poate crea dezechilibre la nivel de macrosistem social. Se propune o schimbare de atitudine și de mentalitate prin acțiuni comune de responsabilizare și implicare. Prin intermediul Campaniei IRDO-CEDROM s-a urmărit să se evidențieze puterea mesajului ca instrument de modelare a personalității umane în scopul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor.

25 noiembrie – 10 decembrie 2021. Campania IRDO-ELSA Stop violenței împotriva femeilor În fiecare dintre cele 16 zile ale campaniei, tinerii din mediul universitar au transmis pe rețelele de socializare și pe website-urile IRDO – ELSA câte un mesaj de impact pentru public cu privire la prevenirea și combaterea violenței.

25 noiembrie – 10 decembrie 2022. Lansarea campaniei celor 16 zile de activism pentru combaterea violenței, 25 noiembrie-10 decembrie 2022 sub titlul „**Fața ascunsă a violenței**”

Cu ocazia Zilei Internaționale de Combatere a Violenței împotriva Femeilor 25 noiembrie, Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), în parteneriat cu Asociația Femeilor din România – *Împreună* (AFRI) și cu Centrul pentru Drepturile Omului (CEDROM) din cadrul Universității Titu Maiorescu a organizat dezbateră *Fața ascunsă a violenței*, prilej cu care a lansat această campanie.

Prin susținerea principiului de *a nu lăsa pe nimeni în urmă* și în sprijinul promovării unei culturi a drepturilor omului, IRDO și-a reafirmat angajamentul față de combaterea fenomenului violenței, raliindu-se Campaniei ONU prin inițierea și lansarea acestei

campanii naționale. Campania s-a desfășurat pe trei segmente: universități, colegii și școli gimnaziale. La nivel universitar, Campania a fost lansată la Universitatea Titu Maiorescu în data de 28 noiembrie 2022. La nivel preuniversitar (colegii și școli gimnaziale), tinerii au realizat lucrări inedite (eseuri și creații plastice) pe tema „**Fața ascunsă a violenței**”, înfățișând modul în care percep fațetele violenței și propunând soluții pentru schimbarea mentalităților cu privire la acest fenomen.

2023 – Campania pentru integrarea refugiaților în societate prin educația pentru drepturile omului, desfășurată de IRDO în parteneriat cu CNRR, UNHCR și IGI. Campania se va desfășura și în cursul anului 2024. Având în vedere că refugiații din Ucraina sunt în mare parte femei și copii care au fugit din calea conflictului din Ucraina, campania și-a propus printre obiectivele principale promovarea drepturilor acestor categorii vulnerabile și modelarea percepției tinerilor cu privire la situația refugiaților și migranților. <https://irdo.ro/refugiati-azilanti.php?idpagina=76>

În data de 22 noiembrie 2023, IRDO în parteneriat cu Asociația Femeilor din România – *Împreună* (AFRI), Fundația Sensiblu și Nazarcea Grup **a lansat campania să spunem NU violenței online!** alăturându-se campaniei internaționale a celor 16 zile de activism pentru combaterea violenței împotriva femeilor 25 noiembrie – 10 decembrie 2023. Violența împotriva femeilor se intensifică la locul de muncă, în unități de învățământ și în mediul online. Violența psihologică, discursul motivat de ură se propagă cu rapiditate online prin intermediul rețelelor de socializare și al mijloacelor actuale de comunicare și informare. Prin intermediul acestei campanii tinerii sunt invitați să participe la **concursul de eseuri *Violența psihologică, discursul motivat de ură, bullying online***. Campania a fost lansată în cadrul evenimentului „**Fenomenul violenței – barieră în calea atingerii ODD 5– egalitatea de gen**”, IRDO, 22 noiembrie 2023.

ANEXA II

Consultări – contribuția Grupului de lucru al IRDO pentru promovarea drepturilor femeilor și combaterea violenței

Consultări cu ONG-uri și reprezentanți ai unor instituții naționale, 2017¹¹²

Principalele cauze care generează manifestări de violență împotriva femeilor

Asociația Femeilor din România – Împreună (Liliana Pagu, Președinte)

1 din 10 femei din România este afectată de violența în familie în fiecare an, indiferent de vârstă, stare civilă, etnie sau religie. 1,2 milioane de femei din România se confruntă cu acte de violență. Dar, multe dintre acestea aleg să sufere în tăcere. Tolerarea violenței de către victimă, dar și de către familie și societate, sărăcia, lipsa de educație și lipsa spiritului comunitar sunt factorii care favorizează manifestările de violență domestică.

Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați (Monalisa Cîrstea)

Perpetuarea mentalității tradiționale cu privire la statutul superior al bărbatului în familie și legitimitatea folosirii violenței în baza superiorității sale; violența generată structural de procesul de tranziție de la familia tradițională la cea modernă – riscul apelării la violență în diviziunea responsabilităților casnice; există și cazuri de manifestare a violenței feminine care ar trebui luate în considerare, deoarece este o componentă a violenței în familie; procesele de dezorganizare socială la nivelul familiei sunt asociate cu manifestări de violență, de multe ori violența fiind generată de lipsa de putere economică și socială, consumul de alcool.

¹¹² Menționăm că, din totalul participanților la Grupul de Lucru din anul 2017, sunt prezentate doar punctele de vedere ale partenerilor care au completat chestionarele

Stima de sine crescută și rezistența psihică au un rol important în reducerea probabilității de apariție a violenței domestice, precum și expunerea la un număr mai mare de comportamente și atitudini pozitive, interacțiunea familiei cu comunitatea, empatia și respectul pentru ceilalți.

Ne confruntăm cu o toleranță crescută față de fenomenul violenței din partea comunității a societății și a partenerilor dintr-un cuplu. Lipsa de sancționare instituțională a actelor de violență domestică creează contextul favorabil perpetuării acesteia. Intervențiile trebuie să se concentreze pe factorii structurali care contribuie la violența domestică, la discriminarea bazată pe gen în accesul la servicii și la negarea drepturilor sociale și economice ale femeilor.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (Viorela Togan, psiholog)

Principalele cauze sunt de ordin cultural, religios, social și educațional. Asistăm la schimbarea poziției femeii din familia tradițională și axarea acesteia pe carieră. Conflictetele apar atunci când așteptările, nevoile și obiectivele cuplului sunt contradictorii. Emanciparea femeii nu diminuează neapărat implicarea ei în activitățile casnice tradiționale, ci mai degrabă presupune implicarea bărbatului în activități pe care le trata înainte cu pasivitate și indiferență.

Toleranța față de actele de violență asupra femeilor este în creștere, violența fiind considerată ca ceva normal în anumite comunități atât în urban, cât și în rural. O astfel de „normalitate” trebuie combătută cu toate mijloacele.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului (Boghina Carmen, avocat)

Violența este generată de lipsa de educație, de situația financiară precară, de problema diviziunii muncii și a responsabilităților în cuplu.

Alți participanți la dezbateri au menționat drept cauze ale violenței: lipsa unei legislații naționale solide care să prevină și să combată violența, consumul și dependența de alcool, lipsa de respect reciproc în cuplu, infidelitatea, stima de sine scăzută, lipsa

de educație. Majoritatea au considerat că un factor generator al violenței este lipsa de educație.

1. Prioritățile organizației pe care o reprezentați în domeniul combaterii violenței împotriva femeilor

Asociația Femeilor din România – Împreună (Liliana Pagu, Președinte)

Crearea unui parteneriat social nonviolent pentru construirea unei societăți sigure pentru femei și fete. Pentru aceasta este necesar ca femeile din România să își cunoască drepturile și să devină active în lupta împotriva sărăciei și violenței. Conștientizarea opiniei publice și angrenarea activă a tuturor factorilor din societate pentru stoparea violenței reprezintă un element cheie în refacerea spiritului comunitar, astfel încât femeile să poată contribui la progresul societății exercitându-și pe deplin toate drepturile.

AFRI are ca prioritate promovarea demnității, integrității prin educația pentru combaterea violenței în familie. În 2017, la Geneva, AFRI a prezentat din nou Raportul Shadow la a 67-a sesiune CEDAW¹¹³.

Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați (Monalisa Cîrstea)

Formarea unei rețele naționale de experți în domeniul egalității de șanse; Program național cu fonduri POCU pe o durată de patru ani pentru combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice; elaborarea unei proceduri comune de lucru la nivel interinstituțional privind raportarea, colectarea și monitorizarea datelor în domeniul violenței în familie; monitorizare, consiliere psihologică, formarea profesională a asistenților sociali, includerea în programa școlară a noțiunii de violență de gen și a perspectivei de gen; dezvoltarea unei rețele de cel puțin 20 de locuințe protejate

¹¹³ Making a difference to Women Activism Celebrating 20 years – IRAW Asia Pacific.

pentru victimele violenței în familie; crearea a 8 centre de criză pentru situații de viol.

**Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
(Viorela Togan, psiholog)**

Colaborări cu Fundația Anais, cu Asociația Diaconia și cu un centru maternal unde femeii victime ale violenței primesc adăpost și consiliere psihologică pentru o perioadă de 6 luni, cu posibilitatea de prelungire.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului (Boghina Carmen, avocat)

În domeniul luptei împotriva violenței, prioritățile noastre sunt: consilierea juridică, susținerea educației pentru drepturile omului, precum și modificarea cadrului legislativ pentru o mai bună prevenire și combatere a violenței domestice.

Bota Claudia, profesor consilier în carieră, a subliniat ca prioritară prevenirea violenței domestice prin mediatizarea drepturilor victimelor și susținerea implementării cu fermitate a ordinelor de protecție.

2. Cum putem contribui împreună printr-o abordare multisectorială la combaterea violenței împotriva femeilor și cum considerați că se poate implica Institutul Român pentru Drepturile Omului în mod eficient ?

Asociația Femeilor din România – Împreună (Liliana Pagu, Președinte)

Asociația Femeilor din România a avut încă de la înființare o abordare multisectorială a acestei probleme. Prin recentul parteneriat încheiat cu IRDO vom promova împreună drepturile femeilor și fetelor, iar prin campaniile de conștientizare și activitățile noastre comune, consultări, dezbateri continuăm să tragem un semnal de alarmă cu privire la pericolul normalizării violenței și să susținem punerea în practică a recomandărilor Comitetului ONU cu privire la implementarea Convenției privind combaterea tuturor

formelor de violență împotriva femeilor, astfel încât legislația națională să se armonizeze cu cea internațională pentru a sancționa actele de violență asupra femeilor și a le asigura protecția necesară. Vom continua întâlnirile noastre cu ONG-uri și cu factori de decizie pentru a identifica metode de combatere a violenței împotriva femeilor în societatea românească.

Agencia Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați (Monalisa Cîrstea)

IRDO se poate implica prin participarea la întâlnirile organizate de ANES cu ONG-uri și instituții publice centrale și locale pentru identificarea celor mai bune metode de prevenire și combatere a fenomenului violenței în societatea românească. Continuarea campaniilor de informare și conștientizare, organizarea unor seminare și dezbateri în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, al prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței domestice reprezintă acțiuni concrete prin care IRDO se poate implica în combaterea acestor fenomene.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (Viorela Togan, psiholog)

Putem colabora în cadrul unor proiecte educaționale prin realizarea de întâlniri cu specialiști, cursuri de educație socială și inteligență emoțională foarte importante în dezvoltarea personală, pentru a sprijini tânăra generație să capete încrederea de sine, să își dezvolte conștiința de sine, capacitățile empatice, controlându-și impulsurile agresive sau supărătoare. Investind împreună în educație și mizând pe aceasta vom schimba mentalitățile.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului (Boghina Carmen, avocat)

Putem contribui împreună la o abordare multisectorială și la combaterea violenței împotriva femeilor prin diseminarea de informații pentru o educație a drepturilor omului, prin educație, formare, dar și sprijinind inițiative legislative care sunt de natură să prevină și să combată fenomenul violenței domestice.

Alți participanți au susținut că din perspectivă legislativă ar trebui oferit suport financiar și moral victimelor violenței domestice.

Care este opinia dumneavoastră privind aplicarea Convenției CEDAW? Cum acționează organizația pe care o reprezentați pentru popularizarea Convenției?

Asociația Femeilor din România – Împreună (Liliana Pagu, Președinte)

Asociația Femeilor a prezentat la ONU Raportul său în cadrul celei de a 67-a sesiuni a CEDAW menționând care sunt prioritățile privind situația femeilor în România la nivel național. Raportul a fost întocmit în consens cu ONG-uri în domeniu. Asociația Femeilor susține și diseminează recomandările Comitetului CEDAW pentru implementarea Convenției în cadrul activităților sale, precum și prin intermediul unor campanii de informare și conștientizare.

Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați (Monalisa Cîrstea)

ANES a luat în considerare Concluziile Comitetului CEDAW, acestea fiind transpuse în cadrul proiectului de Hotărâre privind aprobarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați, precum și prevenirea și combaterea violenței domestice, pentru perioada 2018-2021 și a Planului operațional privind implementarea acestei strategii. Proiectul de Hotărâre vizează continuarea politicilor publice ale guvernului de promovare a principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați. De asemenea, proiectul prevede corelarea politicilor naționale cu politicile Uniunii Europene, ale Consiliului Europei și ale Organizației Națiunilor Unite în domeniul egalității de șanse și al prevenirii și combaterii violenței domestice.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (Viorela Togan, psiholog)

Convenția și recomandările pentru implementarea acesteia nu sunt îndeajuns de cunoscute și nici nu sunt popularizate în așa fel încât cetățenii să își poată cunoaște drepturile, iar victimele actelor

de violență să poată avea acces la justiție. Este necesară o mai bună informare cu privire la Convenție.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului (Boghina Carmen, avocat) este de părere că prin educație și informare, Convenția poate fi mai bine cunoscută. Unii dintre participanți au considerat că după ratificare Convenția este aplicată în mod eficient la nivel național și că se depun eforturi pentru implementarea tuturor recomandărilor Comitetului ONU, în timp ce alții au subliniat că sunt necesare mai multe consultări și dezbateri cu privire la stadiul de implementare al acesteia.

Consultări cu ONG-uri și reprezentanți ai unor instituții naționale, 2018

1. Misiunea organizației

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Protecția și promovarea drepturilor femeilor, consolidarea parteneriatului public privat pentru combaterea violenței, implementarea reglementărilor internaționale la nivel național.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Promovarea drepturilor femeilor și copiilor, diminuarea vulnerabilității acestora față de situațiile de abuz, precum și protejarea victimelor violenței în familie și a victimelor traficului de persoane prin măsuri de natură psihologică, juridică, socială și spirituală.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Protecția și promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale așa cum sunt stipulate în tratatele internaționale la care România este parte în Constituție și în legile naționale.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Nazarcea Grup are misiunea de a promova servicii alternative în domeniul integrării socio-profesionale a adulților cu dizabilități, cu respectarea drepturilor individuale ale acestora și oferirea de servicii concrete de orientare profesională și ocupare în vederea creșterii capacității de integrare în societate și creșterea gradului de acceptare a persoanelor cu dizabilități în cadrul comunității.

ASOCIAȚIA ANAIS

Ca asociație umanitară, ne-am propus să contribuim la apărarea drepturilor celor care nu se pot apăra singuri. Eforturile și acțiunile noastre se îndreaptă, în special, asupra femeilor și copiilor, dar și a familiilor nevoiașe și a altor categorii defavorizate.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Fundația noastră are ca scop sprijinul persoanelor defavorizate. Domeniu principal de interes este sănătatea. Avem două direcții de acțiune: violența domestică – fenomen care afectează sănătatea fizică, psihică, emoțională și socială a femeilor precum și problemele grave de sănătate care pun în pericol viața și incapacitează persoanele afectate și familiile lor. Fundația noastră reprezintă divizia de responsabilitate socială a A&D Pharma și este un liant între companie, comunitate și mediul non-guvernamental.

2. Pe ce segment este implicată organizația dvs. în combaterea violenței asupra femeilor? (ex.: îmbunătățirea legislației, acordare de sprijin victimelor, reprezentarea victimelor în instanță etc.)

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Consiliere, informare, asistență, împuternicire – prin intermediul proiectelor AFRI am încurajat femei antreprenor care s-au lansat în mici afaceri și au reușit să dobândească încredere în forțele proprii. Este foarte important accesul la informare al femeilor. Pentru a-și cunoaște drepturile ele trebuie să cunoască conținutul legislației internaționale dar și al celei naționale.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Acordare de sprijin victimelor și reprezentarea lor în instanță; campanii de conștientizare a traficului de persoane și a violenței domestice.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Acordare de sprijin orientativ/informațional și reprezentarea victimelor în instanță prin prestația avocaților colaboratori.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

În general persoanele cu dizabilități sunt mai vulnerabile în ceea ce privește subiectul nostru, dacă vorbim, de exemplu, de femei cu tulburare de dezvoltare a intelctului sau schizofrenie,

vulnerabilitatea este evidentă. Având angajate în unitatea noastră, care au fost astfel de victime, am intervenit prin consiliere și asistență psihologică și am apelat la sprijinul familiei, acolo unde a fost cazul.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Derulăm următoarele programe: Casa Blu pentru femeile și copiii victime ale violenței domestice; abuzul emoțional asupra adolescenților în familie; advocacy pentru implementarea ordinului de protecție, rețeaua socială „împreună pentru viitor” în sprijinul copiilor și tinerilor dezavantajați; consolidarea metodelor și practicilor psihosociale pentru creșterea rezilienței femeilor victime ale violenței domestice.

3. Care este impactul pe care l-a avut demersul dvs.?

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Tot mai multe femei informate, mai multe femei angajate în muncă, mai multă reprezentativitate pentru femei.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Avem solicitări din partea directorilor de școli de a veni la fața locului pentru campanii de prevenire a violenței. De asemenea, impactul demersului nostru se poate măsura și constatând numărul mare de victime care au solicitat ajutorul din partea asociației SOLWODI.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Orientarea clienților spre interesul lor legitim privind identificarea statutului legal de victimă a violenței în familie/justifiabil din care derivă exercitarea dreptului la un proces echitabil.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Acolo unde am avut suportul familiei, demersul a fost unul pozitiv, însă nu toate cazurile au fost finalizate cu bine.

ASOCIAȚIA ANAIS

Casa INVICTA – Centrul de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie a furnizat beneficiarilor servicii specializate de consiliere și îndrumare socială, consiliere juridică, consiliere psihologică individuală și de grup, consiliere vocațională, asistență juridică în vederea obținerii unui ordin de protecție. De asemenea, centrul care funcționează non-stop primește solicitări telefonice sau transmise pe chat, direct pe site-ul asociației, pe pagini de socializare și emailuri. ANES a pus la dispoziție spațiul și utilitățile necesare funcționării și Primăria Municipiului București, prin DGASMB, a asigurat finanțarea. „Centrul de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie” al Asociației ANAIS a fost desemnat ca model de bune practici pentru profesionalism și implicare responsabilă în furnizarea de servicii sociale în România¹¹⁴. De asemenea, am demarat un proiect de informare pentru elevii Școlii Gimnaziale Româno-Finlandeză, denumit „*Plus valoare pentru copiii noștri*” pentru perioada octombrie 2018 – iunie 2019.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Ațiunea noastră este una de intervenție imediată prin programul Casa Blu al Fundației noastre. Astfel răspundem nevoilor cu care se confruntă femeile și copiii victime ale violenței domestice. Sunt avute în vedere atât problemele de natură socială asociate fenomenului violenței, cât și aspectele psihologice și juridice. Expertiza Fundației Sensiblu este atât de intervenție în cazurile de violență domestică, cât și de organizare a unor campanii de informare și educare, formarea specialiștilor în recunoașterea violenței domestice și consolidarea capacității de intervenție a acestora.

4. Pe parcursul acestui an ați fost solicitat cu privire la/vi s-au semnalat cazuri de violență asupra femeilor, ce alte intervenții pentru combaterea violenței a avut organizația dvs. ?

¹¹⁴ Cu ocazia anului aniversar al Centenarului Marii Uniri, Ministerul Muncii și Justiției Sociale a organizat concursul „100 de exemple de bune practici în servicii sociale din România” dedicat furnizorilor publici și privați ai acestor tip de servicii.

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Da, am avut cazuri și le-am oferit informații referitoare la accesul la justiție, la legislația privind combaterea violenței în familie, modul de a acționa în situații de risc, care sunt drepturile lor și la ce ONG-uri pot apela pentru adăpost temporar.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Da, si am acționat conform mandatului nostru.

Centrul de recuperare/Adăpostul oferă servicii speciale și măsuri de siguranță. Principiul care stă la baza muncii noastre cu femeile abuzate este angajamentul puternic pentru susținerea drepturilor femeii și susținerea lor pentru a putea duce o viață independentă și demnă. Adăpostul are un rol vital în combaterea violenței împotriva femeilor. Funcțiile lui depășesc nivelul de a oferi doar un adăpost și un loc sigur.

Victimele violenței suferă din cauza unui sentiment de slăbiciune, a pierderii încrederii în abilitățile și puterile lor. Astfel, adăpostul servește ca un model pentru femeile care doresc să experimenteze abilitățile lor proprii care le conduc spre o viață activă și independentă. Aceasta se reflectă și în structura adăpostului, unde femeile lucrează atât la nivelul schimbărilor sociale, cât și al responsabilităților casnice, ajutând astfel femeile în regândirea și învingerea rolurilor de gen stereotipizate.

În activitatea noastră am întâlnit și cazuri în care terapia de familie oferită de specialiștii noștri a dus spre consolidarea relațiilor sănătoase între membrii familiei aflați în conflict.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

SIRDO a primit solicitări din partea victimelor sau a familiilor acestora pentru a obține informații referitoare la legislația privind combaterea violenței în familie, modul de a acționa în situații de risc, rolul instituțiilor naționale și formele de protecție internațională, consultanță și asistență juridică.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Da, am avut câteva cazuri.

5. Cum s-a implicat organizația dvs. în aceste cazuri?

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Informare, îndrumare către proiectul SERAF de antreprenoriat feminin, consiliere psihologică și oferte de muncă în proiectele AFRI.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

În cazurile grave, victimele au fost aduse în adăpostul SOLWODI – avem un centru de recuperare și trei apartamente de tranzit. Pentru cazurile care nu necesită extragerea victimei din mediul violent, Centrul de consiliere pentru victimele violenței în familie al Asociației Solwodi pune gratuit la dispoziție servicii de consiliere socială, psihologică, spirituală și juridică.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Informare și consultanță juridică, asistență juridică prin intermediul cabinetelor de avocatură.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Prin acordare de consiliere psihologică și asistență socială.

ASOCIAȚIA ANAIS

Da, în cadrul centrului de consiliere Casa INVICTA, înființat în august, 2017.

6. Considerați că sunt suficient de bine reglementate în legislația națională aspectele privind emiterea ordinului de protecție, supravegherea agresorului și a victimei?

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Deși de anul trecut până acum s-au înregistrat progrese în legislație, sunt necesare îmbunătățiri, amendamente și clarificări

care să prevadă o mai mare protecție pentru victimă și să restrângă posibilitatea revenirii agresorului precum și o mai bună implementare a legislației. Deși legislația este eficientă, fenomenul violenței se acutizează. De anul trecut până acum, am avut cazuri de violență extremă. De aceea propun pe viitor o dezbatere cu privire la acest paradox.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI
Nu.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Există probleme legate de limite legislative, disfuncții și detectarea în practica judiciară a curențelor de aplicare a normelor legale (punerea în aplicare și traseul ordinului de restricție, custodia și protecția minorilor etc. așa cum a menționat în expunerea sa dna avocat Carmen Boghină în cadrul evenimentului din 25 noiembrie organizat de IRDO în parteneriat cu Asociația Femeilor din România.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Necesită îmbunătățiri.

ASOCIAȚIA ANAIS

Cu siguranță necesită îmbunătățiri. Asociația ANAIS a participat la consultări pentru inițiative legislative în domeniu și sperăm ca noi modificări la Legea privind prevenirea și combaterea violenței domestice să fie adoptate.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Ca membră a rețelei pentru combaterea violenței împotriva femeilor (VIF), Fundația Sensiblu continuă să susțină necesitatea unor modificări legislative care să prevadă protecția victimelor violenței domestice.

7. Ce progrese s-au înregistrat în ultimul an cu privire la combaterea prezentării în reclame, materiale didactice și în mass-media în general, a unei imagini stereotipe a femeii?

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Este necesară o reglementare legislativă privind prezentarea stereotipă a imaginii femeii în societatea românească, dar este o problemă delicată pentru că în acest context se poate invoca în special de către mass-media, încălcarea libertății de exprimare.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Reclamele sunt atent monitorizate și reacțiile la reclamele negative sunt luate în considerare. Adăpostul SOLWODI sprijină femeile în învingerea anumitor roluri stereotipe de gen ajutându-le să redobândească încrederea în forțele proprii.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Nu cunoaștem inițiative concrete, iar dacă acestea există la nivel sectorial, se dovedește slăbiciunea impactului global al acestora în sfera de interes a instituțiilor publice, a societății civile, mass-media și nu în ultimul rând, a victimelor.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Progresele în acest domeniu sunt destul de slabe, iar acest lucru se reflectă în societate.

ASOCIAȚIA ANAIS

Prezentarea unei imagini stereotipe a femeii trebuie reglementată printr-un cadru legislativ; există demersuri la nivelul societății civile. În cadrul dezbaterilor inițiate de IRDO subiectul a fost amplu dezbătut și analizat, dar nu cunoaștem inițiative legislative concrete în acest sens.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Acest aspect este adesea adus în discuție, dar rămâne nereglementat din punct de vedere legislativ.

8. Combaterea violenței asupra femeilor se înscrie în obiectivele Agendei 2030. Cum putem consolida colaborarea dintre societatea civilă și instituțiile publice în vederea implementării Agendei 2030?

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Pentru atingerea obiectivului 5 al acestui ambițios document programatic global sunt necesare eforturi concertate, dezbateri comune pentru identificarea problemelor și elaborarea unor recomandări care să conducă la găsirea unor soluții concrete pentru combaterea violenței, dar mai ales mobilizarea și angrenarea instituțiilor publice și a factorilor de decizie pentru prevenirea și contracararea flagelului violenței împotriva femeilor și al violenței domestice.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Prin acțiuni comune care să implice atât societatea civilă, cât și instituțiile publice și private.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

Agenda 2030 este un document complex în a cărui implementare în plan național trebuie să se țină cont de toate cele 5 Obiective de Dezvoltare ale Mileniului. Chiar dacă în Agenda 2030 este prezent un singur obiectiv, cel legat de egalitate de gen și emanciparea femeii, societatea civilă are rolul de a impulsiona instituțiile publice spre atingerea standardelor înalte focalizate pe sănătate și educația femeilor mature și adolescente în programul de guvernare. Aceste demersuri sunt posibile prin organizarea unor sesiuni de dezbateri cu factori instituționali de decizie în baza principiului existenței drepturilor femeii ca fiind inalienabile și indivizibile și ca făcând parte integrantă din suita drepturilor omului.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Prin identificarea factorilor responsabili, implicați sau cu atribuții și responsabilități în domeniu și totodată prin dezbateri comune, mese rotunde etc., în care fiecare să prezinte segmentul său de competență și împreună să identifice nevoile reale și problemele cu care se confruntă. Aceste întâlniri ar crea oportunități de cunoaștere aprofundată și de găsire a celor mai viabile soluții.

ASOCIAȚIA ANAIS

Prin cunoașterea activității tuturor actorilor implicați și prin acțiuni comune. Chiar acest grup de lucru este un bun început, deoarece reunește organizații și asociații implicate în respectarea și promovarea drepturilor femeilor.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Prin identificarea unor soluții concrete și prin sprijinirea comună a implementării acestora. Este necesar un efort concertat de cooperare și consultare, astfel încât nevoile femeilor să fie prioritare în construirea bugetelor locale și centrale.

9. Cum vedeți rolul IRDO în domeniul promovării și protecției drepturilor femeii în România?

Asociația Femeilor din România-Împreună (AFRI) Liliana Pagu, președinte

Prin însuși mandatul său, IRDO este un apărător și promotor al drepturilor omului. Acesta este și motivul pentru care am încheiat parteneriatul nostru pornind de la ideea că împreună putem deveni mai puternici. Văd rolul IRDO ca unul de mediator, de liant între autorități și societatea civilă, susținător al drepturilor femeilor, factor de formare și conștientizare în sprijinul rolului pe care femeile îl merită în viața societății românești.

Asociația „Solidaritate cu femeile aflate în dificultate” SOLWODI

Să medieze relațiile de colaborare dintre ONG-uri, DGASPC-uri și Parlament.

Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului

IRDO s-ar putea implica în construcția unei platforme online a societății civile, plasate pe site-ul propriu, pentru amplificarea rolului unei culturi menite să combată violența împotriva femeilor, având la bază: 1) Aderarea și implicarea voluntară a ONG-urilor care să acționeze ca un tot – unitar pentru o mișcare globală prin care să fie

auzită vocea femeilor-supraviețuitoare prin publicarea sub criteriul confidențialității a unor mărturii și istorii trăite; 2) Extinderea nucleului inițial de ONG-uri pentru analiza multidisciplinară a fenomenului de violență împotriva femeilor prin implicarea benevolă a practicienilor dreptului și științelor psiho-sociale pentru solidarizare împotriva puterii istorice a cutumelor și alcătuirea portretelor robot ale victimei și agresorului (publicarea pe site-ul platformei); 3) Inițierea unui mecanism de căutare de fonduri prin stimularea capacității filantropice a sectorului privat (invitat prin reprezentanți la acțiuni concrete, stimulat să-și prezinte opiniile pe platforma on-line și informat periodic în privința inițiativelor) pentru accelerarea atingerii obiectivelor Agendei 2030, focalizare pe emanciparea femeilor și egalitate de gen; 4) Suport logistic și de consultanță oferit de platforma online a ONG-urilor pentru studenții din anii terminali de la Facultățile de Drept și Studii Socio-Umane, Academia de Poliție pentru a include în lucrările de diplomă și masterat/doctorat forța conceptului gender înțeleasă ca diferență specifică și gen proxim și prin jurisprudența CEDO; 5) Identificarea parlamentarilor cu potențial în responsabilitatea socială care să primească sprijin din partea platformei online a ONG-urilor pentru a-și clădi viitoarea campanie electorală în temeiul protecției drepturilor femeii și pentru a combate prin inițiative legislative, practici care influențează destinul femeii atunci când este dominată de frică, discriminare, dizabilități, exploatare, sărăcie și violență.

NAZARCEA GRUP DGASPC sector 1

Rolul IRDO ar putea fi de inițiator al unor campanii de conștientizare și educare a societății, prin mass-media, școli etc. Având în vedere că abuzul psihologic se află în centrul altor forme de abuz, credem că este necesară conștientizarea populației în acest sens. În timp, standardele comunității ar putea avea o influență. În comunitățile în care coeziunea la nivel de cartier și controlul social neoficial sunt puternice, rata violenței între partenerii intimi și rata omuciderii tind să fie mai scăzute, iar femeile au o probabilitate mai mare de a-și dezvălui problemele și de a cere suport social.

În România femeia este încă privită ca fiind „un bun al bărbatului”, însă rolul femeii s-a schimbat fundamental în societate, iar partenerii dintr-un cuplu își pot împărți rolurile în așa fel încât să se completeze permanent, nu să fie în competiție!

ASOCIAȚIA ANAIS

IRDO ca mediator și apărător al drepturilor omului, își asumă și are deja rolul de punte de legătură între factorii implicați în apărarea drepturilor femeilor și combaterea violenței domestice.

FUNDAȚIA SENSIBLU

Un rol de mediator, de catalizator al respectării și promovării drepturilor femeilor, precum și unul dintre propulsorii schimbărilor de care este nevoie în societatea românească.

Consultări cu ONG-uri și reprezentanți ai unor instituții naționale, 2019

1. Bariere/limite identificate în activitatea dvs. în perioada scursă de la ultimul grup de lucru:

Agencia Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați – ANES (Aura Ciobanu, Consilier Superior)

Unui fenomen concret, cum este violența domestică, îi răspunzi cu măsuri concrete, cu buget adecvat, cu oameni instruiți.

Asociația Femeilor din România-Împreună (Liliana Pagu, Președinte)

Lipsa facilităților, a spațiilor adecvate pentru campaniile, acțiunile de stopare a violenței; lipsa de fonduri; lipsa centrelor pentru consilierea agresorilor violenței.

Inspectoratul General al Poliției Române-Direcția de Ordine Publică (Ion Bejan, Comisar Șef; Mihai Venea, Comisar Șef)

Lipsa unor centre de găzduire pentru victime și agresori; neconstituirea echipelor mobile prevăzute de cadrul legal în domeniu.

Corina Voicu (Judecător, Curtea de Apel București)

Necunoașterea structurilor administrative locale și a serviciilor de sprijin pentru victime, ceea ce conduce la o slabă cooperare instituțională și la o deficiență în abordarea interdisciplinară a cazurilor de violență împotriva femeilor. Prezența insuficientă a ONG-urilor preocupate de problematica violenței domestice și a violenței împotriva femeilor (există zone în țară în care nu sunt active ONG-uri în acest domeniu).

Asociația Femeilor din Mediul Rural din România (Elena Duță, Analist de Management și Administrare)

Autoritățile abilitate să fie mai active în domeniul combaterii violenței și să ia măsurile ce se impun prin lege. Este necesară și mai multă implicare din partea comunității.

Nazarcea Grup Sector 1 (Viorela Togan, psiholog și Georgeta Tudor, asistent social)

Barierile principale identificate în practica noastră sunt de natură educațională, foarte importante sunt condițiile din mediul familial. De multe ori de acolo provine preluarea unor modele negative, (este foarte important modelului părinților). Violența împotriva femeii este un subiect greu de discutat, victima evitând să coopereze.

Asociația ANAIS (Giulia Crișan, avocat consultant; Roxana Călin, asistent social)

Lipsa surselor de finanțare din partea autorităților publice centrale/locale în vederea oferirii serviciilor sociale de găzduire pentru victimele violenței domestice.

Reticența/lipsa de deschidere din partea instituțiilor de învățământ cu privire la sesiunile de informare referitoare la fenomenul violenței domestice; lipsa finanțării serviciilor oferite de către furnizorii privați; lipsa serviciilor în anumite teritorii/insuficiența serviciilor furnizate de autoritățile publice locale; insuficiența formare a specialiștilor din instituțiile publice cu atribuții în domeniul violenței.

2. Propuneri/recomandări:**Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați -ANES (Aura Ciobanu, Consilier Superior)**

Trebuie lucrat pe componenta de prevenție, educație și de asemenea, pe dezvoltarea tehnicilor sociale adresate victimelor violenței domestice și agresorilor.

Asociația Femeilor din România-Împreună (Liliana Pagu, Președinte)

Introducere în școli a orelor de educație contra violenței domestice; introducerea de cursuri de pregătire a funcționarilor implicați în combaterea fenomenului; crearea parteneriatului Guvern – ONG-uri; dezvoltarea de proiecte comune de combatere a violenței domestice.

Inspectoratul General al Poliției Române-Direcția de Ordine Publică (Ion Bejan, Comisar Șef; Mihai Venea, Comisar Șef)

Implicarea efectivă a autorităților și instituțiilor cu atribuții în domeniu în constituirea și funcționarea centrelor de găzduire atât pentru victime, cât și pentru agresori. Disponerea măsurilor necesare pentru operaționalizarea echipelor mobile și funcționarea eficientă a acestora.

Corina Voicu (judecător, Curtea de Apel București)

Pe site-urile instituțiilor publice care oferă servicii pentru victime ale violenței domestice și ale violenței împotriva femeilor să existe numere de telefon directe către servicii de sprijin. De asemenea, să fie publicate pe aceste site-uri drepturile victimelor infracțiunilor.

Asociația Femeilor din Mediul Rural din România (Elena Duță, Analist de Management și Administrare)

Femeile trebuie să înțeleagă că violența împotriva lor va continua atât timp cât ele vor accepta acest lucru. Ceea ce este grav, însă, este faptul că acei copii care cresc în familii în care se întâmplă abuzuri împotriva femeilor vor percepe acest lucru ca fiind normal și vor perpetua acest comportament.

Nazarcea Grup Sector 1 (Viorela Togan, psiholog și Georgeta Tudor, asistent social)

Prezentarea unor modele pozitive, mai ales în mass-media și interzicerea prezentării cazurilor de violență asupra femeii sau în familie. Apoi, educația în școli, campanii de promovare în scop proactiv, de prevenire a violenței, de promovare a respectului și toleranței. Susținerea de campanii, crearea de platforme unde cei care reușesc să depășească problemele rememorează alături de specialiști – ideea de a recunoaște și dorința de depășire a situațiilor de violență. Campanii în școli privind informarea și prevenirea fenomenului de violență. Consilierea și crearea locuințelor protejate pentru victime.

Asociația ANAIS (Giulia Crișan, avocat consultant; Roxana Călin, asistent social)

Alocarea din partea autorităților publice centrale/locale a unui buget care să vină și în întâmpinarea acestui fenomen care este de

mare amploare atât la nivel urban, cât și la nivel rural; intervenția Ministerului Educației cu privire la colaborarea cu instituțiile nonguvernamentale pentru încheierea unor parteneriate publice-private cu instituțiile de învățământ de stat.

Încheierea de parteneriate publice-private pentru furnizarea serviciilor atât pentru victime cât și pentru agresori; formarea continuă a profesioniștilor; crearea de grupuri de lucru inter-instituționale și ONG-uri pentru identificarea nevoilor victimelor la nivel local și propunerea soluțiilor de urmat.

Campanii permanente de conștientizare a drepturilor victimelor, dar și măsuri coercitive aplicate agresorilor.

În cadrul Grupului de Lucru 2019, Asociația ANAIS a prezentat un model de bună practică. Ideea esențială s-a concentrat asupra consolidării capacității ONG-urilor de a răspunde nevoilor victimelor violenței prin constituirea de parteneriate sociale.¹¹⁵ Sunt indicate serviciile furnizate de ONG-uri în favoarea victimelor violenței ca urmare a dezvoltării de parteneriate cu societatea civilă, autorități și instituții publice (dintre aceste servicii amintim: găzduirea permanentă a victimei, consiliere socială și evaluarea nevoilor, consiliere psihologică, vocațională, juridică, decontarea cheltuielilor necesare pentru obținerea certificatului medico-legal, decontarea cheltuielilor de transport în comun/taxi, asigurarea serviciilor unui translator/traducător, asistare în instanță pentru obținerea unui ordin de protecție, sprijin în căutarea unui alt loc de muncă, direcționarea victimei către alte servicii specializate precum centre de găzduire, centre de consiliere, instituții ale statului).

¹¹⁵ Modelul de bune practici a fost prezentat de Giulia Crișan -reprezentantă a Asociației ANAIS în cadrul dezbaterilor desfășurate cu ocazia Grupului de Lucru din 27 noiembrie 2019.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Albu D. „Transformarea lumii noastre: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă”, în Revista Drepturile Omului, nr. 3/2015;
- Alston P., Goodman R., International Human Rights. The successor to International Human Rights in Context: Law, Politics and Morals, Oxford University Press, 2013;
- Duțescu V., „Egalitatea de șanse între femei și bărbați: repere și perspective”, în Revista Drepturile Omului, nr. 3/2012;
- Dutton, Donald G. (February 1994). „Patriarchy and Wife Assault: The Ecological Fallacy”. *Violence and Victims*, revistă academică bilunară
- Fisher, Andy, Rick Goodwin and Mark Patton. 2009. “Men & Healing: Theory, Research, and Practice in Working with Male Survivors of Childhood Sexual Abuse.” The Men’s Project, Funded by the Cornwall Public Inquiry
- Pagu L., „Discrimination and violence against women and girls in Romania”, în Revista Drepturile Omului, nr. 3/2017;
- Zlătescu M. I., Demetrescu R., Drepturile omului – Mecanisme și Instituții specializate ale Națiunilor Unite, IRDO, 2002;
- Zlătescu M. I., Drepturile omului – un sistem în evoluție, IRDO, 2007;
- Zlătescu M. I., Human Rights – A Dynamic and evolving process, Editura Pro Universitaria, București, 2015;
- Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă;
- Convenția ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei;
- Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
- Comitetul CEDAW, Comentariul general nr. 5 (1988) cu privire la măsurile speciale provizorii;

Comitetul CEDAW, Comentariul general nr. 14 (1990) referitor la
mutilarea genitală feminină;

Comitetul CEDAW, Comentariul general nr. 19 (1992) referitor la
violența împotriva femeilor;

„Crime, Safety and Victim’s Rights, Fundamental Rights Survey,
European Union Agency for Fundamental Rights, 2021,
Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf

Raportul Shadow la a 67-a sesiune CEDAW, Making a difference
to Women Activism Celebrating 20 years –IWRAP Asia Pacific;
Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec (2015)2 a
Comitetului Miniștrilor către statele membre privind integrarea
genului în sport;

Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2017)9 referitoare
la egalitatea de gen în domeniul audiovizual;

Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec (2019)1 referitoare
la prevenirea și combaterea sexismului;

Strategia Consiliului Europei privitoare la egalitatea dintre genuri
2018-2023;

Comitetul European al Drepturilor Sociale, Digest of the case law
of the European Committee of Social Rights, Consiliul Europei,
2018;

Directiva 2012/29 /UE – standarde minime privind drepturile,
sprijinul și protecția victimelor infracțiunilor;

ENNHRI, Applying a Human Rights-Based Approach to Poverty
Reduction and Measuremen – A Guide for National Human
Rights Institutions, 2019;

Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și tratament între bărbați și femei cu modificările și completările ulterioare;

Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie cu modificările și completările ulterioare;

Legea nr. 35/2017 privind completarea art. 23 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;

Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;
Legea nr. 212/2019, privind modificarea alin. (1) al art. 30 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice.

Tipărit la R.A. „Monitorul Oficial”

ISBN: 978-606-8650-15-9